

Zagreb Pride

Zagreb Pride je queer feministička i antifašistička udruga koja se zalaže za ostvarenje aktivnog društva solidarnosti i ravnopravnosti slobodnog od rodnih i spolnih normi i kategorija te bilo koje druge vrste opresije. Zagreb Pride želi aktivno društvo solidarnosti, jednakopravnosti i ravnopravnosti, socijalne pravde koje se postiže kroz dekonstrukciju patrijarhata i svih njegovih pojavnih oblika, uvažavajući pritom puno pravo svake osobe na samoodređenje, samoidentifikaciju i samodefiniciju. Kroz edukaciju, istraživanje, javno zagovaranje, osnaživanje i direktnu akciju Zagreb Pride bori se za LGBTIQ osobe i zajednicu, nenormativne obitelji i društvo u cijelini te radi na dokidanju svih oblika diskriminacije uz punu promociju, poštivanje i zaštitu ljudskih prava.

~~HATE NO MORE~~

PRIRUČNIK ZA POLICIJU I PRAVOSUĐE

PRILAGOĐAVANJE POTREBAMA
ŽRTAVA HOMOFOBNIH I TRANSFOBNIH
KAZNENIH DJELA IZ MRŽNJE - HRVATSKA

ANA ERGOVIĆ KUZMANOVIĆ
NATALIJA LABAVIĆ
ANA BANDALO
DAVOR LAZIĆ
NIKICA HAMER VIDMAR

ISBN: 978-953-8170-01-0

PRIRUČNIK ZA POLICIJU I PRAVOSUĐE

PRIRUČNIK ZA POLICIJU I PRAVOSUĐE

PRILAGOĐAVANJE
POTREBAMA ŽRTAVA
HOMOFOBNIH I TRANSFOBNIH KAZNENIH
DJELA IZ MRŽNJE - HRVATSKA

ANA ERGOVIĆ KUZMANOVIĆ

NATALIJA LABAVIĆ

ANA BANDALO

DAVOR LAZIĆ

Zagreb, 2017

Priručnik za policiju i pravosuđe
Prilagođavanje potrebama žrtava homofobnih i transfobnih kaznenih djela iz mržnje - Hrvatska

Urednica:
Nikica HAMER VIDMAR

© Zagreb Pride

Ana ERGOVIĆ KUZMANOVIĆ
Natalija LABAVIĆ
Ana BANDALO
Davor LAZIĆ

Dizajn i prijelom: Artur Gąsieniec (Poljska)
pracownia@pandidot.pl

Izdavačica:
Zagreb Pride
Meštrovićev trg 2 (samo pošta)
10000 Zagreb
info@zagreb-pride.net
tel +3851 580 65 60
www.zagreb-pride.net

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 000957954.

Reproduction is authorised provided the source is acknowledged.
Publication founded by the European Commission within the framework
„Accommodating the needs of the victims of homophobic and transphobic hate crimes“
(JUST/2013/FRC/AG/6163).

© European Union, 2016

The content of this publication does not reflect the official opinion of the European Union.
Responsibility for the information and views expressed in the publication lies entirely with the
author Campaign Against Homophobia.

ISBN: 978-953-8170-01-0

SADRŽAJ

1. IZVORI PRAVA ŽRTAVA U PRAVU EUROPSKE UNIJE	9
1. Direktiva o pravima žrtava u hrvatskom pravnom poretku	9
1.1. Pravo Europske unije	11
• 1.1.1. Učinci direktiva	11
• 1.1.2. Učinci direktiva	12
2. NACIONALNO ZAKONODAVSTVO RELEVANTNOZA ZAŠTITU ŽRTAVA	15
3. DIREKTIVA 2012/29/EU O PODRŠCI, PRAVIMA I ZAŠTITI ŽRTAVA	35
4. USPOREDNI PRIKAZ PRAVA IZ DIREKTIVE 2012/29/EU I NACIONALNOG ZAKONODAVSTVA	43
4.1. Opće odredbe	43
4.2. Pružanje informacija i potpore	44
4.3. Sudjelovanje u kaznenim postupcima	47
4.4. Zaštita žrtava i priznavanje žrtava s posebnim potrebama zaštite	49

5. PRIMJENA DIREKTIVE U REPUBLICI HRVATSKOJ U ODNOSU NA LGBT OSOBE	89
5.1. Nacionalno zakonodavstvo relevantno za zaštitu LGBT osoba	91
• 5.1.1. Zakon o suzbijanju diskriminacije	91
• 5.1.2. Kazneni zakon	93
• 5.1.3. Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje	94
• 5.1.4. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola	94
5.2. Problemi u praksi	95
• 5.2.1. Prepoznavanje motiva mržnje	95
• 5.2.2. Ne bis in idem načelo	96
• 5.2.3. Nemogućnost pronalaska počinitelja	96
• 5.2.4. Sekundarna viktimizacija	97
6. SLUŽBE ZA POMOĆ I PODRŠKU ŽRTVAMA KAZNENIH DJELA U REPUBLICI HRVATSKOJ	99
6.1. Ministarstvo pravosuđa, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima	101
6.2. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima	102
• 6.2.1. Suradnja s nadležnim tijelima i službama	103
6.3. Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja	105
6.4. Županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama	106
6.5. Organizacije civilnog društva	106
7. VRSTE I OBLICI POMOĆI I PODRŠKE ŽRTVAMA	109
8. REAKCIJE LGBT ŽRTAVA KAZNENIH DJELA ZLOČINA IZ MRŽNJE	113
9. POTREBE LGBT ŽRTAVA KAZNENOG DJELA ZLOČINA IZ MRŽNJE	117

10. OBVEZE NADLEŽNIH TIJELA KOJE DOLAZE U KONTAKT SA ŽRTVAMA	121
10.1. Obveza policije vezano uz informiranje žrtve o pravima	122
10.2. Obaveza Državnog odvjetništva Republike Hrvatske vezano za informiranje žrtve o pravima	123
10.3. Obveza sudova vezano za informiranje žrtve o pravima	124
10.4. Obveza Ministarstva pravosuđa, Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima o obavlještanju žrtava o otpustu počinitelja s izdržavanja kazne zatvora	124
11. PRIMJENA PRAVA ŽRTVE U PRAKSI	127
Prava na potporu službi za potporu žrtvama	127
Prava žrtve kaznenog djela	127
12. ZAŠTITA ŽRTAVA I PRIZNAVANJE ŽRTAVA S POSEBNIM POTREBAMA ZAŠTITE	133
12.1. Djeca žrtve kao ranjiva skupina	133
12.2. Odrasle osobe kao ranjive skupine s obzirom na vrstu kaznenog djela	135
13. SURADNJA I KOORDINACIJA SLUŽBI – PRIMJERI DOBRE PRAKSE I MOGUĆNOSTI SURADNJE U SVRHU ZAŠTITE ŽRTAVA ZLOČINA IZ MRŽNJE PREMA LGBTIQ OSOBAMA	139
14. PODACI ZA KONTAKT ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA, ODJELA ZA PODRŠKU ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA NA SUDOVIMA, MINISTARSTVA PRAVOSUĐA, SAMOSTALNE SLUŽBE ZA PODRŠKU ŽRTVAMA I SVJEDOCIMA	143

1. Izvori prava žrtava u pravu Europske unije

1. Direktiva o pravima žrtava u hrvatskom pravnom poretku

Okvirna odluka Vijeća 2001/220/PUP o položaju žrtava u kaznenom postupku

Nastojeći urediti situacije prekogranične viktimizacije, odnosno situacije kad državljani jedne države članice Europske unije postanu žrtvama kaznenog djela u drugoj državi članici, Europska unija zauzela je vodeću ulogu u razvoju prava žrtava kaznenih djela u Europi.

Područje podrške žrtvama i svjedocima Europska unija uvela je u okviru svoje politike prema kaznenom pravosuđu, osnažujući pritom prava žrtava općenito, ali i u odnosu na specifične grupe žrtava.

U prilog navedenom govori i odredba čl. 82. st. 2. Ugovora o funkcioniranju Europske unije kojom je predviđeno utvrđivanje minimalnih pravila primjenjivih u državama članicama za olakšavanja uzajamnog priznavanja presuda i sudskih odluka te policijske i pravosudne suradnje u kaznenim stvarima s prekograničnim elementima, posebno s obzirom na prava žrtava kaznenih djela.

Program Europske komisije u području pravosuđa i unutarnjih poslova za razdoblje 2010. – 2014., poznat i kao „Stockholmski program“, bio je usmjeren na poboljšanja u području zakonodavstva i praktičnih mjera potpore za zaštitu svih žrtava u svrhu promicanja njihovih prava, zaštite i poticanja integracije uz olakšanje svakodnevnog života.

Prvi značajniji akt na području promicanja prava žrtava kaznenih djela bila je Okvirna odluka Vijeća 2001/220/PUP od dana 15. ožujka 2001. godine o položaju

žrtava u kaznenom postupku. U trenutku donošenja, ta je Okvirna odluka predstavljala prvi pravno odvezujući instrument usvojen na međunarodnoj razini kojim su se na cijelovit i širok način uređivala prava žrtava u kaznenom postupku. Primarni cilj Okvirne odluke bio je unaprjeđenje položaja žrtve u kaznenom postupku na cijelom teritoriju Europske unije. U svrhu ostvarenja tog cilja Okvirna je odluka predviđela harmonizaciju nekih temeljnih prava žrtava zajamčenih u nacionalnim kaznenopravnim porecima država članica.

Navedena Okvirna odluka Vijeća 2001/220/PUP od dana 15. ožujka 2001. godine zamijenjena je Direktivom 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela (dalje u tekstu: Direktiva 2012/29/EU).

Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela

Direktiva 2012/29/EU stupila je na snagu dana 14. studenoga 2012. godine s ciljem da se odredbe dotadašnje Okvirne odluke preispitaju, nadopune i prošire radi utvrđivanja minimalnih pravila u odnosu na prava žrtava kaznenih djela, pri čemu bi se državama članicama ostavila mogućnost proširenja prava određenih u Direktivi kako bi se pružila viša razina zaštite.

Direktiva 2012/29/EU promiče pravo na dostojanstvo, život, tjelesnu, umnu i psihičku nepovredivost, slobodu i sigurnost, pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, pravo vlasništva, načelo nediskriminacije, načelo ravnopravnosti žena i muškaraca, prava djeteta, starijih osoba i osoba s invalidnošću, te pravo na pravično suđenje.

Uz navedenu Direktivu 2012/29/EU, na razini Europske unije usvojen je niz drugih pravnih akata koji uređuju prava žrtava kaznenih djela, čime je u pravu EU-a kreiran sveobuhvatni pravni režim za žrtve kaznenih djela, pa su tako doneseni i: Direktiva Vijeća 2004/80/EZ od dana 29. travnja 2004. godine o naknadni žrtvama kaznenih djela, Okvirna odluka Vijeća 2002/475/PUP od dana 13. lipnja 2002. godine o suzbijanju terorizma, Direktiva 2011/93/EU Europskog parlamenta i Vijeća od dana 13. prosinca 2011. godine o suzbijanju seksualnog zlostavljanja i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2004/68/PUP, Direktiva 2011/36/EU Europskog parlamenta i Vijeća od dana 5. travnja 2011. godine o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava te o zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2002/629/PUP, Direktiva 2011/99/EU Europskog parlamenta i Vijeća od dana 13. prosinca 2011. godine o europskom nalogu za zaštitu te Uredba (EU)

br. 606/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od dana 12. lipnja 2013. godine o uzajamnom priznavanju zaštitnih mjera u građanskim stvarima.

1.1. Pravo Europske unije

1.1.1. UČINCI DIREKTIVA

Pravom Europske unije zajednički se naziva pravo koje proizlazi iz Ugovora o Europskoj uniji i Ugovora o Europskoj zajednici, te Ugovora o Europskoj zajednici za atomsku energiju. Ono obuhvaća sve pravne norme, u bilo kojem obliku, koje su sadržane u Osnivačkim ugovorima ili koje su donesene na temelju tih Osnivačkih ugovora. Ukupnost tih pravnih normi naziva se još i europskom pravnom stečevinom, odnosno *acquis communautaire* te se radi o autonomnom pravnom sustavu različitom od pravnih poredaka 28 država članica i od pravnog poretka međunarodnog prava.

Jedno od temeljnih značajki, odnosno načela prava Europske unije, jest nadređenost tog prava nacionalnom pravu država članica. To načelo zahtjeva od nacionalnih sudova da tumače nacionalno pravo u duhu prava Europske unije. U slučaju kada to nije moguće te kada nacionalni sudovi zaključe da je neka nacionalna norma suprotna normi prava Europske unije, obvezni su tu nacionalnu normu izuzeti iz primjene, ne čekajući da o tome prethodno odluči Ustavni sud ili neko drugo tijelo.

Ako je norma prava Europske unije nejasna, sudovima države članice stoji na raspolaganju mogućnost da od Europskog suda zatraže tumačenje te norme. Navedeno načelo nadređenosti jedno je od temelja pravnog poretka Europske unije, a izvorno je formulirano u praksi Europskog suda, posebice u predmetima Van Gend en Loos (26/62), Costa v. ENEL (6/64), te Simmenthal 2 (106/77) koje čine jezgru europskog pravnog sustava.

U presudi Van Gend en Loos Europski sud postavio je temelje načela nadređenosti prava Europske unije nacionalnom pravu, objasnivši da Europska zajednica predstavlja novi pravni poredak međunarodnog prava u čiju su korist države ograničile svoja suverena prava i koja stvara subjektivna prava državama i građanima.

Doktrinu nadređenosti Europski je sud dalje nadogradio presudom Costa v. ENEL, utvrdivši pravo prvenstva, odnosno nadređenosti prava Zajednice u odnosu na nacionalno pravo, pa čak i u odnosu na kasnije donesene nacionalne propise u bilo kojem obliku.

Simmenthal 2 potvrđuje ranije utvrđeno stajalište Suda da u slučaju sukoba prava Europske unije i nacionalnog prava, pravo Europske unije na temelju načela nadređenosti ima prednost. To također znači da odredbe prava Europske unije, stupanjem na snagu, čine svaku odredbu nacionalnog prava automatski neprimjenjivom ako im je suprotna. Štoviše, Sud je u ovoj presudi istaknuo da nacionalni sud ima obavezu primijeniti pravo Zajednice i izuzeti iz primjene odredbu nacionalnog prava koja mu je suprotna, ne tražeći i ne čekajući prethodnu odluku bilo kojeg nacionalnog tijela koje ima vlastitu diskreciju, uključujući i nacionalni ustavni sud.

Izvore prava Europske unije čine:

1. Primarno pravo;
2. Sekundarno pravo;
3. Praksa Europskog suda;
4. Opća načela prava Europske unije.

U Primarno pravo spadaju akti koji ne nastaju djelatnošću institucija Europske unije te koji imaju izravan učinak pod uvjetom da je sadržana norma jasna, bezuvjetna i precizna. To su: Osnivački ugovori (međunarodni ugovori kojima su osnovane Europske zajednice i Europska unija i na kojima se temelje njihove ovlasti), Protokoli pridodani tim ugovorima, Sporazumi o pridruživanju te Povelja o temeljnim pravima. Pritom je bitno istaknuti da je izravni učinak svojstvo pravne norme prava Europske unije da stvara subjektivna prava za pravne subjekte, koja su nacionalni sudovi država članica dužni štititi.

Pod Sekundarno pravo spadaju akti koji nastaju aktivnošću institucija Europske unije, i to su: uredbe, direktive, odluke, preporuke, mišljenja.

1.1.2. UČINCI DIREKTIVA

Uredbe i direktive najvažniji su izvori prava Europske unije jer uvijek imaju obvezujući karakter i uvijek su upućene državama članicama. Međutim, za razliku od uredbi koje su u potpunosti izravno primjenjive, direktive obvezuju u pogledu rezultata koji se mora ostvariti.

Nadalje, za razliku od uredbi koje su obvezujuće u odnosu na sve subjekte (pa tako fizičke i pravne osobe, države članice, institucije Europske unije) te koje su izravno primjenjive u svim državama članicama (pravni učinci za pravne subjekte nastaju neposredno) i imaju potpuno izravan učinak (države članice ne prenose ih u nacionalno zakonodavstvo), direktive su obvezujuće samo u odnosu na države

članice kojima su upućene i to samo u odnosu na cilj (rezultat) koji je potrebno ostvariti.

Naime, direktive se ne primjenjuju izravno, već je ostavljeno državama članicama da izaberu formu u kojoj će direktivu ugraditi u svoje nacionalno pravo: donošenjem novog zakona ili nekoliko novih zakona, ili izmjenom postojećih zakona, ili kombinacijom zakona i podzakonskih akata, ili samo podzakonskim aktima.

Direktive, dakle, ne zamjenjuju zakone država članica, već pred njih stavljuju obvezu da prilagode svoje nacionalno pravo. Na razini Europske unije direktivama se utvrđuju ciljevi koje države članice, kojima su direktive upućene, trebaju postići u određenom vremenskom razdoblju. To razdoblje, od donošenja direktive do trenutka kada će se zaista primjenjivati u svim državama članicama, naziva se implementacijski rok.

S tim u vezi, predmetom *Yvonne van Duyn v. Home office* (41/74) Europski je sud nagovijestio postojanje izravnog učinka i kod direktiva. Time je Sud ostavio otvorenom mogućnost da i smjernice stvaraju subjektivna prava.

U predmetu *Criminal proceedings against Tullio Ratti* (148/78) država članica nije u implementacijskom roku prenijela direktivu u nacionalno zakonodavstvo te je Europski sud u navedenom slučaju obrazložio da i direktive mogu imati izravan učinak, no tek nakon proteka implementacijskog roka. Navedeni slučaj utvrdio je i novo načelo prema kojem se nitko, pa ni država, ne može pozivati na vlastiti propust implementacije direktive u nacionalno zakonodavstvo, čime se nanosi šteta pojedincima.

Stoga, ako je odredba direktive jasna, bezuvjetna i precizna, nacionalni sud obvezan je štititi individualna prava te se pojedinci mogu osloniti na pravo Europske unije u ostvarivanju tih svojih prava, a država se ne može pozivati na vlastiti propust da ispuni obaveze koje direktiva propisuje (načelo Estoppel).

U predmetu *Becker v. Finanzamt Münster-Innenstadt* (8/81), Europski je sud naveo da se pojedinci mogu pozivati protiv države koja propusti provesti smjernicu u nacionalnom pravu do isteka roka propisanog za provedbu smjernice ili ako propusti provesti smjernicu na ispravan način.

U predmetu *Marshall* (152/84) Europski je sud ustvrdio da direktive ne mogu imati horizontalni izravni učinak (horizontalni odnosi jesu odnosi između pojedinaca, odnosno fizičkih osoba ili pravnih osoba privatnog prava) te je širokom interpretacijom pojma „države“ obuhvaćen veći broj slučajeva pod koncept vertikalnog učinka direktive (u vertikalnim odnosima nositelj je prava pojedinac, a nositelj korelativne obveze država). Pritom se pod pojmom „države“ uzima država ne samo

kao zakonodavac već i kao poslodavac, pri čemu je Europski sud u predmetu Foster and others v. British Gas plc (188/89) pobliže odredio da se pod pojmom države smatra i tijelo u nadležnosti ili pod kontrolom države, odnosno tijelo koje mora imati posebne javne ovlasti.

Za sudove izravni učinak stvara obvezu da direktivu primijene da bi riješili određenu stvar. U kombinaciji s načelom nadređenosti, izravni učinak zahtjeva primjenu direktive čak i ako to ima posljedicu istovremenu neprimjenu internu normu koja je s direktivom u koliziji, te bez obzira na to o kakvoj se vrsti interne norme radi (zakonu, podzakonskom aktu, pa čak i normi ustavnog karaktera).

Slijedom navedenog, a u odnosu na direktive kao izvor prava Europske unije, državama je dan (implementacijski) rok u kojem su dužne prenijeti norme prava Europske unije iz direktiva u svoje zakonodavstvo, i to oblikom i metodom koja se državama čini najpogodnijom za ostvarivanje predviđenih ciljeva. Protekom implementacijskog roka, moguća su dva ishoda. Ukoliko je do proteka roka direktiva provedena, utoliko njezin izravan učinak ne nastaje te se primjenjuje nacionalno pravo. Tek ako je država propustila implementirati direktivu u nacionalno zakonodavstvo ili ju je pogrešno implementirala, pojedinac se može pozvati na direktivu u horizontalnim odnosima s državom. U svakom slučaju, nacionalni je sud po proteku implementacijskog roka dužan primjeniti direktivu i izuzeti iz primjene normu nacionalnog prava koja je u suprotnosti s njom.

Krajnji implementacijski rok za implementiranje Direktive 2012/29/EU protekao je dana 16. studenoga 2015. godine, slijedom čega je navedena Direktiva stekla izravan učinak te su ju domaći sudovi dužni primjeniti pod naprijed utvrđenim uvjetima.

2. Nacionalno zakonodavstvo relevantno za zaštitu žrtava

Dana 1. srpnja 2013. godine Republika Hrvatska postala je 28. punopravna članica Europske unije te se i na nju, uz druga načela, odnosi ranije spomenuto načelo nadređenosti prava Europske unije. S tim u vezi, jasno proizlazi da je Republika Hrvatska u obvezi implementirati direktive kao sekundarni izvor prava u nacionalno zakonodavstvo, odnosno prilagoditi svoje nacionalno zakonodavstvo donesenim direktivama, a između ostalih i Direktivi 2012/29/EU.

Vlada Republike Hrvatske donijela je na sjednici održanoj 2. srpnja 2015. godine Odluku o donošenju Nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtava i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine (NN 1437/2015, dalje u tekstu: Strategija), koja čini sastavni dio te Odluke. Citirana Strategija donesena je u suradnji više ministarstava Vlade Republike Hrvatske, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, predstavnika nevladinog sektora i drugih stručnjaka s prvenstvenim ciljem da: „žrtvi ili svjedoku već od samog počinjenja kažnjivog djela, tijekom cijelog kaznenog odnosno prekršajnog postupka i nakon njega bude pružena odgovarajuća podrška i pomoć u svrhu izbjegavanja dodatnih trauma i prevladavanja osjećaja prepuštenosti samima sebi te radi osnaživanja za rehabilitaciju i uspostavu narušenih prava“.

Strategija, kao zasad jedini važeći pravni dokument koji je donijela Republika Hrvatska u vezi s predmetnom direktivom, spominje Direktivu 2012/29/EU na taj način da Strategija navodi da: „Iz odredbe članka 28. Direktive 2012/29/EU ...

proizlazi potreba stvaranja sustava praćenja provedbe podrške žrtvama i svjedocima”, te kako je „U navedenim odredbama osnovnog kazneno-procesnog zakona (koji se supsidijarno primjenjuje i u prekršajnom postupku) postavljen normativni okvir za ostvarenje ciljeva postavljenih međunarodnim dokumentima – prije svega Direktivom 2012/29/EU..., a ujedno i Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, Konvencijom Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, Direktivom 2011/36/EU o prevenciji i borbi protiv trgovanja ljudima i zaštiti žrtava trgovanja ljudima, s Direktivom 2010/64/EU o pravu na tumačenje i prevođenje u kaznenom postupku i s Direktivom 2011/92/EU o borbi protiv seksualne zlouporabe i seksualnog iskorištavanja djece i dječje pornografije, kao i praksom Europskog suda za ljudska prava”.

Iz navedenih formulacija iz Strategije koju je donijela Vlada Republike Hrvatske jasno proizlazi da Republika Hrvatska nije prilagodila svoje nacionalno zakonodavstvo Direktivi 2012/29/EU, a što je bila u obvezi učiniti najkasnije do dana 16. studenoga 2015. godine.

Određena pitanja vezana za podršku žrtvama i svjedocima normirana su kroz niz zakonskih i podzakonskih akata koji su na snazi u Republici Hrvatskoj, pa tako i kroz:

1. Zakon o kaznenom postupku (NN 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014),
2. Zakon o izvršenju kazne zatvora (NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13),
3. Zakon o probaciji (NN 143/12),
4. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 137/09, 14/10, 60/10),
5. Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (NN 80/08, 27/11),
6. Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15),
7. Zakon o zaštiti svjedoka (NN 163/03, 18/11),
8. Zakon o državnom odvjetništvu (NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15, 82/15),
9. Zakon o sudovima za mladež (NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15),
10. Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16),
11. Prekršajni zakon (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15),
12. Zakon o sudovima (NN 28/13, 33/15, 82/15),
13. Sudski poslovnik (NN 37/14, 49/14, 8/15, 35/15, 123/15),

14. Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije (NN 91/10, 81/13, 124/13, 26/15),
15. Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09, 92/14),
16. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći,
17. Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13),
i drugi.

Vezano za određeno specifično postupanje s određenim kategorijama žrtava i svjedoka, neke institucije kaznenopravnog sustava normirale su pojedina pitanja važna za takve kategorije žrtava u svojim poslovnicima i napucima, primjerice: Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, Poslovnik državnog odvjetništva (koji propisuje da se podaci o identitetu zaštićenog svjedoka ne nalaze u osnovnom spisu).

[Zakon o kaznenom postupku](#) (NN 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, dalje u tekstu: ZKP) središnji je zakonodavni akt za uređenje prava žrtava u vezi s kaznenim postupkom u Republici Hrvatskoj.

Prema ZKP-u, sukladno odredbi čl. 202. st. 11., žrtva kaznenog djela jest: „osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda“. Iz navedene definicije proizlazi da hrvatski zakonodavac pojam žrtve nije ograničio samo na fizičku osobu već da žrtvom kaznenog djela može biti i pravna osoba.

Prava žrtava u kaznenom postupku sukladno odredbama ZKP-a mogu se podjeliti na osnovna prava koja imaju sve žrtve svih kaznenih djela i ona koja imaju određene kategorije žrtava ili žrtve određenih kaznenih djela.

Žrtva kaznenog djela ima, u skladu s odredbom čl. 43. st. 1. ZKP-a, pravo na:

1. djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoći i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoći žrtvama kaznenih djela u skladu sa Zakonom,
2. sudjelovanje u kaznenom postupku kao oštećenik,
3. pravo na obavijest državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku,
4. druga prava propisana zakonom.

Sukladno odredbi čl. 43. st. 2. ZKP-a, a u skladu s posebnim propisima, žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ako trpi

teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku, te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva.

Žrtva kaznenog djela nasilja počinjenog s namjerom, sukladno odredbi čl. 43. st. 3. ZKP-a, ima pravo na novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna u skladu s posebnim zakonom. Ako je žrtva prethodno ostvarila imovinskopravni zahtjev, uzet će se u obzir njegova visina pri odmjeravanju novčane naknade, a tako će postupiti i sud pri dosuđivanju imovinskopravnog zahtjeva, ako je žrtva prethodno ostvarila novčanu naknadu iz sredstava državnog proračuna.

Nadalje, sukladno odredbi čl. 44. ZKP-a, dijete ili maloljetnik kao žrtva kaznenog djela imaju, osim iz odredaba čl. 43. ZKP-a, i pravo na:

1. opunomoćenika na teret proračunskih sredstava,
2. pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama,
3. tajnost osobnih podataka,
4. isključenje javnosti.

Sukladno odredbi čl. 45. ZKP-a, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima, uz prava iz odredaba čl. 43. i 44. ZKP-a, i pravo:

1. prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,
2. da je u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola,
3. da se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja,
4. uskratiti odgovor na pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve,
5. zahtijevati da bude ispitana putem audio- ili videouređaja,
6. na tajnost osobnih podataka,
7. zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.

Jedno od temeljnih prava žrtve iz odredbe čl. 43. ZKP-a jest pravo da bude obavijestena o mogućnosti da u kaznenom postupku sudjeluju kao oštećenik. Odgovor na pitanje tko je oštećenik daje sam ZKP navodeći sljedeće: „Oštećenik je žrtva i druga osoba čije je kakvo osobno ili imovinsko pravo povrijeđeno ili ugroženo kaznenim djelom, a sudjeluje u svojstvu oštećenika u kaznenom postupku.“ Uzimajući u obzir navedeno, potrebno je utvrditi točnu razliku između pojmove žrtve i oštećenika.

Žrtva je fizička osoba na čiju je štetu kazneno djelo počinjeno i kojoj su, na temelju toga, zakonom zajamčena određena prava u postupku. Žrtva ta prava

ima neovisno o tome želi li ili ne želi sudjelovati u kaznenom postupku i u njemu zastupati vlastite procesne interese. Žrtva koja želi aktivno sudjelovati u kaznenom postupku u cilju promicanja vlastitih interesa postaje ujedno i oštećenik.

Na taj način žrtvi kao oštećeniku pripadaju neka dodatna procesna prava – primjerice pravo da u istrazi državnom odvjetniku podnosi prijedloge da se istraga dopuni i druge prijedloge radi ostvarivanja prava propisanih zakonom (čl. 221. ZKP-a), pravo sudjelovanja na sjednici optužnog vijeća (čl. 348. st. 2. ZKP-a), pripremnom ročištu (čl. 372. st. 1. ZKP-a) i na raspravi (čl. 383. st. 1. ZKP-a), pravo aktivnog sudjelovanja u dokaznom postupku na raspravi (primjerice u odnosu na ispitivanje svjedoka na raspravi, čl. 420. st. 1. ZKP-a), pravo na podnošenje žalbe (čl. 464. st. 4. ZKP-a).

Navedena prava može ostvarivati samo ona žrtva koja je preuzeila ulogu oštećenika u kaznenom postupku, odnosno ona žrtva koja je zadovoljila pozitivnu procesnu pretpostavku – prijavila se za sudjelovanje u kaznenom postupku u svojstvu oštećenika. U vezi s navedenim, postavlja se pitanje koja su prava žrtve kao oštećenika u kaznenom postupku.

Prema članku 47. ZKP-a oštećenik ima pravo:

1. služiti se vlastitim jezikom i na pomoć prevoditelja,
2. podnošenja prijedloga za ostvarivanje imovinskopopravnog zahtjeva te privremениh mjera njegova osiguranja,
3. imati opunomoćenika,
4. upozoravati na činjenice i predlagati dokaze,
5. prisustvovati dokaznom ročištu,
6. prisustvovati raspravi i sudjelovati u dokaznom postupku te iznijeti završni govor,
7. razgledati spise i predmete,
8. zatražiti obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama i podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku,
9. podnijeti žalbu pod uvjetima propisanim ovim Zakonom,
10. podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu u skladu s odredbama Kaznenog zakona,
11. biti obaviješten o odbacivanju kaznene prijave ili odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona,
12. preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika,
13. na naknadu troškova nastalih zbog dolaska na sud,
14. biti obaviješten o ishodu kaznenog postupka.

ZKP pojam žrtve, i to neovisno o tome je li stupila u položaj oštećenika, spominje na više različitih mjesto te sukladno odredbi čl. 43. st. 1. toč. 4. daje daljnja prava.

Tako sukladno odredbi čl. 16. ZKP-a policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud imaju obvezu postupati s posebnim obzirom prema žrtvi kaznenog djela te su dužni žrtvu i oštećenika upoznati s njihovim pravima u postupku te pri poduzimanju radnji na primjeru način skrbiti o njihovim pravima, što je dodatno naglašeno primjerice i u odredbi čl. 289. st. 6. ZKP-a koja uređuje ispitivanje svjedoka (i žrtve) kao dokazne radnje te u odredbi čl. 414. st. 2. ZKP-a koja navodi da će predsjednik vijeća u tijeku rasprave poduzeti prikladne mjere za zaštitu žrtve od utjecaja drugih osoba (prostorna izdvojenost prije ispitivanja i slično).

Žrtva pak ima, sukladno odredbi čl. 184. ZKP-a, pravo na uvid u spis. S druge strane, sukladno odredbi čl. 67. st. ZKP-a, branitelj okriviljenika nije ovlašten u svrhu pripremanja obrane tražiti obavijesti od žrtve i oštećenika kaznenog djela.

Zakonom su predviđene određene radnje u svrhu zaštite žrtve pa tako odredba čl. 98. st. 2. toč. 9. ZKP-a, kao jednu od mjera opreza, predviđa i mjeru zabrane uhođenja ili uznemiravanja žrtve ili druge osobe.

Također, u svrhu zaštite žrtve odredba čl. 388. st. 1. ZKP-a omogućuje da sud na zahtjev žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima isključi javnost za cijelu raspravu ili njezin dio, a u odredbi čl. 388. st. 2. ZKP-a da sud može od otvaranja zasjedanja pa do završetka, u svaku dobu, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi zaštite osobnog ili obiteljskog života žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.

Odredba čl. 422. st. 1. ZKP-a navodi da se u postupku ne mogu upotrijebiti kao dokazi činjenice koje se odnose na ranije spolno ponašanje žrtve i njezine seksualne sklonosti.

Pravo žrtve na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom prijave i pravo na podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku, predviđene odredbom čl. 43. ZKP-a, dodatno je razrađeno u dalnjem tekstu zakona.

Tako odredba čl. 125. st. 2. ZKP-a navodi da će se žrtva putem policije obavijestiti o ukidanju istražnog zatvora okriviljeniku.

S tim u vezi, odredbom čl. 206.a određeno je da žrtva i oštećenik imaju pravo po isteku dva mjeseca od podnošenja kaznene prijave ili dojave o počinjenom djelu zatražiti od državnog odvjetnika obavijest o poduzetim radnjama povodom kaznene prijave ili dojave o počinjenom djelu, o čemu ih je isti dužan izvijestiti. Ako

državni odvjetnik ne obavijesti žrtvu ili oštećenika ili oni nisu zadovoljni danom obaviješću ili poduzetim radnjama, imaju pravo pritužbe višem državnom odvjetniku, koji će provjeriti navode pritužbe te, u slučaju da je pritužba osnovana, naložiti niže državnom odvjetniku postupanje.

Slično, Zakon u odredbi čl. 206.c ostavlja mogućnost oštećeniku (žrtvi) da, ako državni odvjetnik rješenjem odbaci kaznenu prijavu ili odustane od kaznenog progona iz razloga svrhovitosti, i to iako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, podnese pritužbu višem državnom odvjetniku koji može naložiti daljnji nastavak postupanja po predmetu nižem državnom odvjetniku.

Nadalje, odredba čl. 360. st. 6. ZKP-a propisuje da, kod pregovora o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama između okrivljenika i ovlaštenog tužitelja, državni odvjetnik mora pribaviti suglasnosti žrtve za sporazum ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina. Bez takve suglasnosti ne može doći do sporazuma o kazni i drugim mjerama.

Konačno, odredbom čl. 464. st. 1. ZKP-a propisano je kako žalbu mogu podnijeti stranke, branitelj i oštećenik. Pritom oštećenik može pobijati presudu zbog odluke suda o njegovim troškovima kaznenog postupka i odluke o imovinskopopravnom zahtjevu, ali ako je državni odvjetnik preuzeo progon od oštećenika kao tužitelja, oštećenik može podnijeti žalbu zbog svih osnova zbog kojih se presuda može pobijati.

Nije naodmet spomenuti da je Republika Hrvatska dana 29. studenoga 2013. godine donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (NN 145/13), pri čemu su izmjene ZKP-a imale cilj uskladiti zakonodavstvo Republike Hrvatske sa zakonodavstvom Europske unije. Predlagatelj citiranog Zakona, Vlada Republike Hrvatske, u svojem se prijedlogu dotakla i Direktive 2012/29/EU, odnosno kod obrazloženja razloga za uvođenje odredbe čl. 206.a navela je sljedeće: „Kako se radi o pravu žrtve u skladu s usvojenim standardima istaknutim u Direktivi 2012/29/EU Europskog Parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda u pravima, podršci i zaštiti žrtava kaznenog djela, to je bilo nužno propisati obvezu davanja obavijesti, te mogućnost podnošenja pritužbe višem državnom odvjetniku i njegove obveze u tom slučaju.“

Zašto predlagatelj, odnosno zakonodavac, nije izvršio i potpuno transponiranje odredaba Direktive 2012/29/EU u hrvatsko zakonodavstvo, odnosno zašto se ograničio samo na uvođenje odredbe čl. 206.a, ostaje u cijelosti nejasno.

U odnosu na žrtve, [Zakon o izvršenju kazne zatvora](#) (NN 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13, 150/13, dalje u tekstu: ZIKZ), u svojoj odredbi čl. 12. st. 2. navodi da kaznionica, odnosno zatvor, potiče i pomaže zatvoreniku u otklanjanju štete nanesene kaznenim djelom te u pomoći i pomirenju sa žrtvama kaznenog djela.

Isti zakon u odredbi čl. 164. st. 4. također navodi da će kaznionica, odnosno zatvor, prije otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog djela s elementima nasilja, obavijestiti ustrojstvenu jedinicu Ministarstva pravosuđa nadležnu za podršku žrtvama i svjedocima radi obavlješćivanja žrtve ili oštećenika ili njihove obitelji, s tim da je u prijelaznim i završnim odredbama Zakona o izmjena i dopunama ZIKZ-a NN 83/09 određeno da će do stupanja na snagu zakona koji propisuje poslove probacije kaznionice i zatvori obavještavati žrtve ili oštećenika ili njihove obitelji o otpustu zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog djela s elementima nasilja.

[Zakon o probaciji](#) (NN 143/12, dalje u tekstu: ZPro) pak žrtve spominje samo u odredbi čl. 17. Stavak 1. navedenog članka navodi da kaznionica, odnosno zatvor, može zatražiti od probacijskog ureda izvješće prigodom odlučivanja o pogodnosti izlaska zatvorenika u mjesto prebivališta ili boravišta, dok stavak 2. pojašnjava da takvo izvješće kaznionici, odnosno zatvoru, sadrži podatke o stanju u obitelji zatvorenika, okolnostima u zajednici, okolnostima važnim za odluku o pogodnosti i, kada je to moguće, o odnosu žrtve, odnosno obitelji žrtve prema počinjenom kaznenom djelu.

[Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji](#) (NN 137/09, 14/10, 60/10, dalje u tekstu: ZZNO) navodi da je svrha navedenog Zakona prevencija, sankcioniranje i suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji, primjenom odgovarajućih mjera prema počinitelju, te ublažavanje posljedica već počinjenog nasilja pružanjem zaštite i pomoći žrtvi nasilja.

Tako odredba čl. 6. ZZNO-a navodi da je u slučajevima pokretanja prekršajnog postupka u kojem se kao žrtva pojavljuje dijete nadležni sud dužan, bez odgode, o pokretanju prekršajnog postupka obavijestiti ustanove socijalne skrbi radi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.

Također, sam ZZNO u odredbi čl. 6. toč. 4. izričito navodi da su interesi djeteta izloženog nasilju u obitelji prioritetni u svim postupcima.

Slično kao i ZKP, ZZNO predviđa zaštitnu mjeru zabrane približavanja žrtvi nasa-
lja u obitelji. Takva mjera se, sukladno odredbi čl. 13. ZZNO-a, primjenjuje prema
počinitelju nasilja u obitelji ako postoji opasnost da bi ponovno mogao počiniti
nasilje u obitelji. U presudi kojom sud primjenjuje mjeru zabrane približavanja žrtvi
nasilja u obitelji, sud određuje mjesta ili područja te udaljenost ispod koje se počini-
telj ne smije približiti žrtvi nasilja u obitelji. Mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja
u obitelji određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od jednog mjeseca niti dulje
od dvije godine. Pritom je bitno napomenuti da sud može prije pokretanja prekršaj-
nog postupka, a sukladno odredbi 19. ZZNO-a, odrediti mjeru zabrane približavanja
žrtvi nasilja u obitelji, i to na prijedlog osobe izložene nasilju ili ovlaštenog tužitelja
uz prethodnu suglasnost žrtve, a radi otklanjanja izravne životne ugroženosti te
osobe ili drugih članova obitelji.

[**Zakonom o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela**](#) (NN 80/08, 27/11, dalje
u tekstu: ZNNŽKD) uređuje se pravo na novčanu naknadu žrtvama kaznenih
djela nasilja počinjenih s namjerom, pretpostavke i postupak za ostvarivanje
prava na naknadu, tijela koja donose odluke i sudjeluju u postupku odlučivanja
o pravu na naknadu te se određuju tijela i postupak koji se primjenjuje u pre-
kograničnim slučajevima, pri čemu novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela
nasilja počinjenih s namjerom isplaćuje Republika Hrvatska na načelima druš-
tvene solidarnosti i pravednosti.

Sukladno odredbi čl. 5. ZNNŽKD-a pravo na novčanu naknadu žrtvama kazne-
nih djela nasilja počinjenih s namjerom imaju neposredna žrtva i posredna žrtva,
ako ZNNŽKD-om nije drugačije propisano.

Neposrednom žrtvom smatra se osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili
teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja, kao i osoba koja je
pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja:

- za vrijeme počinjenja namjernoga kaznenog djela nasilja prema drugoj osobi,
ako nije sudjelovala u počinjenju toga kaznenog djela,
- pokušavajući spriječiti počinjenje kaznenog djela,
- pomažući policiji pri uhićenju počinitelja,
- pružajući pomoć drugoj žrtvi kaznenog djela.

Pritom je bitno za napomenuti da ZNNŽKD određuje da se kaznenim djelom nasilja smatra:

- kazneno djelo počinjeno s namjerom uz primjenu sile ili povredom spolnog integriteta,
- kazneno djelo dovođenja u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom kojim je prouzročena smrt, teška tjelesna ozljeda ili teško narušenje zdravlja jedne ili više osoba, a propisano je Kaznenim zakonom kao teži oblik temeljnoga kaznenog djela počinjenog s namjerom.

Pravo na naknadu izrijekom se ne može ostvariti kad je šteta posljedica kaznenih djela protiv sigurnosti prometa.

Kad kazneno djelo nasilja prouzroči smrt neposredne žrtve, pravo na novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela nasilja počinjenih s namjerom ima posredna žrtva. Posredna žrtva jest bračni drug, izvanbračni drug, dijete, roditelj, posvojenik, posvojitelj, mačeha, očuh, pastorak neposredne žrtve i osoba s kojom je neposredna žrtva živjela u istospolnoj zajednici, kao i djed, baka i unuk, ako je jedan od njih neposredna žrtva, u slučaju kad je između njih postojala trajnija zajednica života, a baka i djed zamjenjivali su roditelje.

Sukladno odredbi čl. 6. ZNNŽKD-a pravo na novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela nasilja počinjenih s namjerom može se ostvariti samo zbog posljedica kaznenog djela iz nasilja počinjenog prema neposrednoj žrtvi na području Republike Hrvatske, na hrvatskom brodu ili u hrvatskom zrakoplovu, bez obzira gdje se žrtva nalazi u trenutku nastupanja posljedice kaznenog djela, pri čemu pravo na novčanu naknadu ima žrtva koja je državljanin Republike Hrvatske ili ima prebivalište u Republici Hrvatskoj te žrtva državljanin države članice Europske unije ili žrtva koja ima prebivalište u državi članici Europske unije.

Pravo na naknadu može se, sukladno odredbi čl. 8. ZNNŽKD-a, ostvariti samo ako je kazneno djelo evidentirano ili prijavljeno policiji ili državnom odvjetništvu kao kazneno djelo, pri čemu ovlaštenici (neposredne i posredne žrtve) imaju pravo na naknadu neovisno o tome je li počinitelj kaznenog djela poznat i bez obzira na pokretanje kaznenog postupka.

Prava žrtve su sukladno odredbama ZNNŽKD-a:

- pravo na naknadu troškova zdravstvene zaštite, u slučaju da neposredna žrtva nema pravo na pokriće troškova na temelju zdravstvenog osiguranja,
- pravo na naknadu za izgubljenu zaradu,

- pravo na naknadu zbog gubitka zakonskog uzdržavanja,
- pravo na naknadu pogrebnih troškova.

Neposredna žrtva ima pravo na naknadu troškova zdravstvene zaštite u visini vrijednosti zdravstvenog standarda utvrđenog propisima obveznoga zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj, i to samo ako nema pravo na pokriće troškova na temelju zdravstvenog osiguranja.

Neposredna žrtva ima pravo na naknadu za izgubljenu zaradu, koje se priznaje u jednokratnom iznosu od najviše 35.000,00 kuna.

Pravo na naknadu uobičajenih pogrebnih troškova, u iznosu od najviše 5.000,00 kuna, ima osoba koja ih je platila.

Sukladno odredbi čl. 18. ZNNŽKD-a o pravu na naknadu odlučuje Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela koji imenuje Vlada Republike Hrvatske.

Policija, državno odvjetništvo i sudovi dužni su, sukladno odredbi čl. 23. ZNNŽKD-a, ovlaštenicima na naknadu dati informacije o pravu na naknadu i o tijelu kojem se mogu obratiti radi ostvarivanja tog prava. Informacije se daju usmenim putem, kad god je to moguće na jeziku koji žrtva razumije, a u pisanom obliku na hrvatskom ili engleskom jeziku.

Policija, državno odvjetništvo i ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa dužni su ovlaštenicima na naknadu dati potrebne obrasce za podnošenje zahtjeva i, na njihovo traženje, dati opće upute i informacije o tome kako ispuniti zahtjev i koja je popratna dokumentacija potrebna.

Sukladno odredbi čl. 23. st. 24. ZNNŽKD-a, Ministarstvo pravosuđa izradilo je na hrvatskom i engleskom jeziku letak koji sadrži informacije o pravu na naknadu, pretpostavkama i postupku za ostvarenje tog prava te je navedeni letak dostupan i na internetskim stranicama Ministarstva.

Zahtjev za pokretanje postupka podnosi se ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa te se, sukladno odredbi čl. 25. ZNNŽKD-a, mora podnijeti najkasnije u roku od šest mjeseci od dana kada je počinjeno kazneno djelo.

Ako iz opravdanih razloga žrtva nije u mogućnosti podnijeti zahtjev u navedenom roku, zahtjev mora podnijeti najkasnije u roku od tri mjeseca od dana kada su prestali postojati razlozi zbog kojih nije bila u mogućnosti podnijeti zahtjev, a najkasnije u roku od tri godine od dana kada je počinjeno kazneno djelo.

Ako je žrtva maloljetnik ili osoba lišena poslovne sposobnosti, a njezin zakonski zastupnik nije podnio zahtjev u roku, rok od šest mjeseci počinje teći

od dana kada osoba navrši 18 godina ili od dana kad je po nastupanju punoljetnosti žrtve pokrenut kazneni postupak ili od dana kad je osobi vraćena poslovna sposobnost.

Odbor je dužan u roku od 60 dana od dana primitka potpunog zahtjeva donijeti jednu od sljedećih odluka (čl. 33. ZNNŽKD):

1. odbaciti zahtjev kao nepravodoban ili nedopušten,
2. odbaciti zahtjev kao neuredan ili nepotpun uz uvjet da je podnositelj zahtjeva pozvan da ga ispravi ili upotpuni, ali to nije učinio u ostavljenom roku,
3. prihvati zahtjev, u cijelosti ili djelomice, i odrediti iznos naknade,
4. odbiti zahtjev kao neosnovan.

Bitno je za napomenuti da ZNNŽKD uređuje i postupke u tzv. prekograničnim slučajevima (domaćim i stranim), pri čemu odredba čl. 36. određuje da je domaći prekogranični slučaj onaj slučaj kada je kazneno djelo počinjeno na području Republike Hrvatske i o pravu na naknadu odlučuje Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela, a zahtjev za naknadu podnesen je nadležnom tijelu u drugoj državi članici Europske unije u kojoj žrtva ima prebivalište.

Strani prekogranični slučaj jest slučaj kada je kazneno djelo počinjeno u drugoj državi članici Europske unije i za odlučivanje o pravu na naknadu nadležno je tijelo te države, a zahtjev za naknadu podnosi osoba koja ima prebivalište u Republici Hrvatskoj.

Odredbom čl. 39. ZNNŽKD određeno je da isplatom naknade neposrednoj ili posrednoj žrtvi prelaze na Republiku Hrvatsku, po samom zakonu, do iznosa isplaćene naknade, sva prava tih žrtava prema počinitelju kaznenog djela.

Odredba čl. 41. st. 1. ZNNŽKD-a navodi da podnošenje zahtjeva za naknadu sukladno tom zakonu ne isključuje pravo žrtve da naknadu štete ostvaruje od osobe koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročila štetu (štetnika). Uzimajući navedeno u obzir, bitno je napomenuti da kad žrtva ostvari naknadu neposredno od štetnika, takva će se naknada uračunati u naknadu koju zahtijeva od Republike Hrvatske (čl. 41. st. 2. ZNNŽKD-a), a kada je naknadom od štetnika šteta u potpunosti namirena, zahtjev žrtve Odbor će odbiti, a ako je postupak dovršen, ali isplata još nije obavljena, donijet će se odluka da se naknada žrtvi ne isplati (čl. 41. st. 3. ZNNŽKD-a).

U slučaju kad Republika Hrvatska isplati novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela nasilja počinjenih s namjerom na temelju ZZNŽKD-a, a žrtva ostvari dio ili potpunu naknadu štete od štetnika, Republika Hrvatska ima za iznos glavnice, koji

je žrtva ostvarila neposredno od štetnika, pravo regresa od žrtve, ali najviše do iznosa koji mu je platila.

Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, dalje u tekstu KZ) daje svoju definiciju žrtve. Tako u odredbi čl. 87. st. 25. KZ-a stoji da je žrtva kaznenog djela fizička osoba kojoj su protupravnom radnjom prouzročene fizičke ili duševne boli, emocionalna patnja, imovinska šteta ili bitna povreda ljudskih prava i temeljnih sloboda. Iz navedene definicije proizlazi kako ne obuhvaća pravne osobe, niti eventualne posredne žrtve poput članova obitelji i dr.

KZ uglavnom žrtvu spominje u kontekstu procjene odnosa počinitelja prema žrtvi, odnosno uzima u obzir taj odnos prilikom odmjeravanja kazne počinitelju (čl. 47. KZ-a), ublažavanja kazne (čl. 48. KZ-a), oslobođenja od kazne (čl. 50. KZ-a), izricanja uvjetne osude (čl. 56. KZ-a), uvjetnog otpusta (čl. 59. KZ-a).

Nadalje, KZ u odredbi čl. 62. predviđa posebne obveze počiniteljima kaznenih djela pa tako sud uz uvjetnu osudu i djelomičnu uvjetnu osudu može počinitelju naložiti da u određenom roku popravi štetu počinjenu kaznenim djelom.

Također, KZ predviđa, u odredbi čl. 73. KZ-a, izricanje sigurnosne mjere zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, druge osobe ili grupe osoba, odnosno zabrane približavanja određenom mjestu, koje mjere će sud izreći počinitelju kad postoji opasnost da bi počinitelj prema tim osobama ili na tim mjestima mogao ponovo počiniti kazneno djelo. Navedena mjera izriče se u trajanju od jedne godine do pet godina.

Zakon o zaštiti svjedoka (NN 163/03, 18/11, dalje u tekstu: ZZS) uređuje uvjete i postupke za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama, koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega zbog iskazivanja u kaznenim postupcima za kaznena djela predviđena tim zakonom (čl. 1. ZZS-a).

Iako sam Zakon izrijekom ne spominje pojam žrtve, može se zaključiti da bi pojam ugrožene osobe obuhvaćao i žrtvu, s obzirom da zakon ugroženu osobu definira kao svjedoka ili drugu osobu čije je uključenje u Program zaštite opravdano zbog vjerojatnosti ugrožavanja života, zdravlja, tjelesne nepovredivosti, slobode ili imovine većeg opsega, poradi važnosti njihovih saznanja za kazneni postupak.

Sukladno odredbi čl. 3. ZZS-a, taj se Zakon primjenjuje ako bi dokazivanje kaznenog djela bilo povezano s nerazmjernim teškoćama ili se ne bi moglo pro-

vesti na drugi način bez iskaza ugrožene osobe kao svjedoka koji uslijed moguće ugroženosti neće slobodno iskazivati u kaznenom postupku za kaznena djela:

1. protiv Republike Hrvatske,
2. vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom,
3. organiziranog kriminaliteta,
4. za koja se prema zakonu može izreći kazna zatvora od 5 godina ili teža kazna.

Zakon o državnom odvjetništvu (NN 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13, 33/15, 82/15, dalje u tekstu: ZDO) razrađuje postupanje državnog odvjetnika prije postupanja sukladno odredbi čl. 360. st. 1. ZKP-a, odnosno prije sporazumijevanja s okrivljenikom o uvjetima priznavanja krivnje i sporazumijevanja o kazni i drugim mjerama pa tako odredba čl. 74. st. 1. ZDO-a navodi da je državni odvjetnik dužan prethodno ocijeniti da li priznanje krivnje okrivljenika:

1. omogućava izbjegavanje rasprave i omogućava brže rješavanje drugih predmeta,
2. skraćuje očekivano vrijeme vođenja kaznenog postupka od optužbe do pravomočne osude na kaznu oduzimanja slobode,
3. uštedjuje u značajnoj mjeri troškove postupka,
4. pošteđuje žrtve i druge osjetljive svjedočke od negativnih učinaka javnog iznošenja iskaza na raspravi,
5. omogućuje primjenu mjera upozorenja ili zamjenu kazne zatvora radom za opće dobro na slobodi,
6. omogućava otkrivanje drugih kaznenih djela ili drugih počinitelja kaznenih djela.

Zakon o sudovima za mladež (NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15, dalje u tekstu ZSM) u odredbi čl. 1.a izrijekom navodi da se navedenim zakonom u pravni poredak Republike Hrvatske prenosi Okvirna odluka Vijeća od 15. ožujka 2001. o položaju žrtava u kaznenom postupku (2001/220/PUP), a Okvirna odluka preispitana je, nadopunjena i proširena Direktivom 2012/29/EU.

Navedena odredba čl. 1.a ZSM-a dodana je u osnovni tekst zakona Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima za mladež (NN 56/15) dana 8. svibnja 2015. godine, odnosno tek šest mjeseci prije nego što će proteći implementacijski rok Direktive 2012/29/EU.

Slično KZ-u, ZSM uzima u obzir odnos maloljetnika prema žrtvi prilikom izbora odgojne mjere (čl. 8. ZSM-a), dok slično ZZNO-u predviđa izricanje posebne obveze maloljetniku da se ne približava ili da ne uznemirava žrtvu.

Nadalje, slično odredbama ZKP-a, a u duhu Direktive 2012/29/EU, oštećenik može u roku od osam dana od primitka obavijesti državnog odvjetnika da se kaznena prijava odbacuje jer nema osnova za vođenje postupka (čl. 70. ZSM-a), te u roku od osam dana od primitka obavijesti državnog odvjetnika o obustavi pripremnog postupka (čl. 80. ZSM-a) zahtijevati da vijeće za mladež odluči o pokretanju, odnosno nastavku postupka.

Konačno, odredba čl. 90. ZSM-a navodi da žalbu protiv presude mogu podnijeti sve osobe koje na to imaju pravo Zakonom o kaznenom postupku pa tako stranke, branitelj i oštećenik.

Zakon o socijalnoj skrbi (NN 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, dalje u tekstu: ZSS) u odredbi čl. 21. kao jednog od korisnika socijalne skrbi navodi i dijete žrtvu obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtvu trgovanja ljudima te odraslu osobu žrtvu obiteljskog ili drugog nasilja, žrtvu trgovanja ljudima.

ZSS priznaje psihosocijalnu podršku, kao socijalnu uslugu koja podrazumijeva rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina, između ostalih, i žrtvi obiteljskog nasilja te svim drugim osobama u potrebi.

Privremeni smještaj u kriznim situacijama priznaje se, sukladno odredbi čl. 89. ZSS-a, između ostalih, i djeci i odraslim osobama – žrtvama obiteljskog nasilja i žrtvama trgovanja ljudi. Privremeni smještaj može trajati dok se ne ostvari povratak u vlastitu ili udomiteljsku obitelj ili se smještaj ne osigura na drugi način, a najduže do šest mjeseci.

Prekršajni zakon (NN 107/07, 39/13, 157/13, 110/15, dalje u tekstu: PZ), za razliku od KZ-a i ZKP-a, ne poznaje pojam žrtve kao sudionika u postupku, već isključivo govori o oštećeniku, s tim da se na odgovarajući način, kada je to primjereno svrsi prekršajnog postupka, primjenjuju odredbe Zakona o kaznenom postupku.

Čl. 108. PZ-a navodi da su stranke u prekršajnom postupku:

1. ovlašteni tužitelj,
2. okrivljenik,

dok su sudionici u prekršajnom postupku:

1. branitelj okrivljenika,
2. zakonski zastupnik ili opunomoćenik,
3. oštećenik,
4. druga osoba koje se tiče vođenje određenog prekršajnog postupka.

Odredbom čl. 109.c PZ-a navodi da, osim kad mu je to dopušteno prema posebnom propisu, ovlašteni tužitelj može ne pokrenuti prekršajni postupak, iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj, ako je počinitelj preuzeo obvezu podvrgavanja psihosocijalnom tretmanu radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz pristanak počinitelja i žrtve na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja tretmana.

Sukladno odredbi čl. 116. PZ-a, osoba koja je oštećena prekršajem, a postupak se ne vodi po njezinu optužnom prijedlogu, sudionik je prekršajnog postupka u kojem svoja prava ostvaruje na način i pod uvjetima prema ovom Zakonu. Taj oštećenik ima pravo do završetka postupka staviti sudu zahtjev da okrivljenika presudom obveže da mu nadoknadi štetu koja mu je prouzročena prekršajem i s tim u vezi predlagati sudu izvođenje potrebnih dokaza, predlagati dokaze radi utvrđivanja krivnje okrivljenika za prekršaj, prigodom ispitivanja postavljati pitanja okrivljeniku, svjedocima i vještacima te stavljati primjedbe na njihove izjave, te davati druge izjave i prijedloge.

Oštećenika se može tijekom postupka ispitati kao svjedoka o prekršaju i šteti koju je pretrpio te o drugim činjenicama koje se utvrđuju u postupku.

[Zakon o sudovima](#) (NN 28/13, 33/15, 82/15, dalje u tekstu: ZS) određuje da u poslovne sudske uprave ulaze i poslovi osiguranja podrške svjedocima i žrtvama u sudskim postupcima (čl. 29. st. 1. toč. 5. ZS-a).

Odredba čl. 29. st. 2. ZS-a navodi da će ministar pravosuđa propisati način rada odjela za podršku žrtvama i svjedocima te postupak osiguranja podrške žrtvama i svjedocima u sudskim postupcima.

Sudskim se poslovnikom, sukladno odredbi čl. 76. st. 2. ZS-a, propisuju osnove pravila za rad odjela za podršku svjedocima i žrtvama te pravila za pribavljanje potrebnih podataka iz sudskih spisa za rad odjela za podršku svjedocima i žrtvama.

[Sudski poslovnik](#) (NN 37/14, 49/14, 08/15, 35/15, 123/15 i 45/16, dalje u tekstu: SP) u odredbi čl. 20. st. 1. SP-a navodi da se poslovi podrške žrtvama i svjedocima obavljaju u posebnom odjelu pod neposrednim nadzorom predsjednika suda ili osobe koju on ovlasti.

Odjel za podršku žrtvama i svjedocima osigurava emocionalnu podršku i daje opće procesne (sukladno odredbama ZKP-a), tehničke i praktične informacije žrtvama i svjedocima i članovima njihovih obitelji (čl. 20. st. 4. SP-a).

Odjel upućuje žrtve i svjedoke na specijalizirane institucije i organizacije civilnog društva ovisno o njihovim potrebama, osigurava podršku starijim, invalidnim

i teško pokretnim žrtvama i svjedocima kad se ispituju izvan zgrade suda, osigurava praktičnu pomoć u snalaženju u sudskoj zgradbi s ciljem izbjegavanja mogućnosti da svjedočenje izazove dodatne negativne posljedice, novu patnju ili traumu žrtvi, odnosno svjedoku (čl. 20. st. 5. SP-a).

Odjel na odgovarajući način kontaktira sve žrtve i svjedoke u predmetima ratnih zločina, a u ostalim predmetima po nalogu suca ili državnog odvjetnika, a u svrhu utvrđivanja podataka o zdravstvenom stanju, potrebama i mogućnostima dolaska žrtve ili svjedoka na ispitivanje (čl. 20. st. 6. SP-a).

Sukladno odredbi čl. 20. st. 11. SP-a, odjel raspolaže čekaonicom za žrtve i svjedoke te se sukladno odredbi čl. 20. st. 13. SP-a u uredi predsjednika suda vodi popis volontera ovlaštenih za pružanje podrške žrtvama i svjedocima.

[**Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije**](#) (NN 91/10, 81/13, 124/13, 26/15, dalje u tekstu: ZPSEU), sukladno odredbi čl. 1. st. 1. ZPSEU-a, uređuje pravosudnu suradnju u kaznenim stvarima između domaćih nadležnih pravosudnih tijela i nadležnih pravosudnih tijela drugih država članica Europske unije koja se odnosi na:

1. europski uhidbeni nalog i postupak predaje,
2. nalog za osiguranje imovine ili dokaza,
3. europski nalog za pribavljanje dokaza,
4. priznanje i izvršenje odluka o oduzimanju imovine ili predmeta,
5. priznanje i izvršenje odluka o novčanoj kazni,
6. priznanje i izvršenje presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode,
7. priznanje i izvršenje presuda i odluka kojima su izrečene probacijske mjere i alternativne sankcije,
8. priznanje i izvršenje odluka o mjerama opreza,
9. europski nalog za zaštitu.

Odredba čl. 131.r ZPSEU-a nameće obvezu domaćem nadležnom tijelu da, odlučujući o mjerama opreza, cijeni obavijesti nadležnog tijela države izvršenja o potencijalnoj opasnosti osobe na koju se odnose mjeru opreza u odnosu na žrtve i širu javnost.

[**Zakon o policijskim poslovima i ovlastima**](#) (NN 76/09, 92/14, dalje u tekstu ZPPO) u odredbi čl. 13. navodi da je policijska ovlast, između ostalih, i zaštita žrtava, pri

čemu se od policijskog službenika očekuje da postupa prema djeci, maloljetnim, starim i nemoćnim osobama, osobama s invaliditetom i prema žrtvi kaznenog djela i prekršaja posebno obzirno (čl. 14. ZPPO-a). Pritom je policijski službenik, prilikom prikupljanja obavijesti od žrtve kaznenog djela, dužan postupati posebno obzirno.

Odredba čl. 66. st. 2. ZPPO-a obvezuje policijskog službenika koji prvi dođe na mjesto događaja da poduzme mjere zaštite žrtve, dok odredba čl. 99. ZPPO-a navodi da će, ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, dok za to postoje opravdani razlozi, policija na prikladan način zaštititi žrtvu i drugu osobu koja je dala ili može dati podatke važne za kazneni postupak ili njima blisku osobu, ako njima ili njihovim bliskim osobama prijeti opasnost od počinitelja ili drugih osoba u svezi s kaznenim postupkom.

Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015), dodatno razrađuje prava žrtava i način postupanja policijskih službenika. Tako je odredbom čl. 155.a citiranog Pravilnika određeno da policija postupa s posebnim obzirom prema žrtvi kaznenog djela te na primjeren način vodi brigu o pravima i interesima žrtve, zaštiti privatnosti te o specifičnim potrebama žrtve. S tim u vezi, policijski službenik dužan je u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i primjeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te načinom na koji može ostvariti svoja prava.

Prilikom upoznavanja žrtve s njezinim pravima policijski službenik posebno vodi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana (dijete žrtva, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtva kaznenog djela nasilja, žrtva stranac, žrtva osoba s invaliditetom).

Odredba čl. 155.a nadalje navodi da, nakon usmenog informiranja, policijski službenik žrtvi uručuje pisani obavijest o pravima te dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama, neovisno o tome želi li žrtva prijaviti kazneno djelo ili ne.

Policajski službenik dužan je izvršiti individualnu procjenu stanja žrtve u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite te sukladno procjeni poduzimati mjere zaštite žrtve.

Ako to okolnosti zahtijevaju, a dok za to postoje opravdani razlozi, policija će, sukladno odredbi čl. 156. Pravilnika, uspostavom primjerenih mjer zaštiti žrtvu ili drugu osobu koja je dala ili može dati podatke važne za kazneni postupak ili njima blisku osobu, ako im prijeti opasnost od počinitelja ili drugih osoba. Te mjere su:

1. Fizička zaštita,
2. Tehnička zaštita,
3. Smještanje ugrožene osobe u sigurno sklonište.

Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći (NN 143/2013, dalje u tekstu: ZBPP) uređuje se svrha, korisnici i vrste besplatne pravne pomoći, pružatelji pravne pomoći, uvjeti, postupak za ostvarivanje pravne pomoći, prekogranično ostvarivanje pravne pomoći, financiranje pravne pomoći i nadzor nad provedbom ovoga Zakona.

Pritom zakonodavac razlikuje dvije vrste pravne pomoći, primarnu i sekundarnu.

Sukladno odredbi čl. 9. ZBPP-a, primarna pravna pomoć obuhvaća:

- a) opću pravnu informaciju,
- b) pravni savjet,
- c) sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, Europskim sudom za ljudska prava i međunarodnim organizacijama u skladu s međunarodnim ugovorima i pravilima o radu tih tijela,
- d) zastupanje u postupcima pred javnopravnim tijelima,
- e) pravnu pomoć u izvansudskom mirnom rješenju spora.

Sukladno odredbi čl. 12. ZBPP-a sekundarnu pomoć čini:

- a) pravni savjet,
- b) sastavljanje podnesaka u postupku zaštite prava radnika pred poslodavcem,
- c) sastavljanje podnesaka u sudskim postupcima,
- d) zastupanje u sudskim postupcima,
- e) pravna pomoć u mirnom rješenju spora.

Sekundarna pravna pomoć obuhvaća i sljedeće:

- a) oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka,
- b) oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi.

Primarnu pravnu pomoć pružaju uredi, ovlaštene udruge i pravne klinike, a sekundarnu odvjetnici.

Pružatelji pravne pomoći dužni su pružati pravnu pomoć savjesno, u skladu s pravilima struke i korištenjem najviših standarda u pružanju pravne pomoći i oni ne smiju odbiti pružiti pravnu pomoć, osim ako zakonom nije drugačije određeno.

Sekundarna pravna pomoć odobrit će se bez utvrđivanja imovnog stanja ako je podnositelj zahtjeva žrtva kaznenog djela nasilja u postupku radi ostvarivanja prava na naknadu štete koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročena (čl. 15. st. 1. ZBPP-a).

ZBPP u odredbi čl. 26. regulira i odobravanje pravne pomoći u tzv. prekograničnom sporu, pri čemu se kao prekogranični spor podrazumijeva spor u kojem podnositelj zahtjeva za odobravanje pravne pomoći ima prebivalište ili boravište u državi članici Europske unije, a koja nije država članica u kojoj postupa sud, odnosno u kojoj treba izvršiti sudsку odluku.

Pravna pomoć u prekograničnom sporu odobrava se u građanskim i trgovačkim stvarima, postupcima mirenja, izvansudskim nagodbama, izvršenju javnih isprava i pravnom savjetovanju u tim postupcima.

Zakon o medijima (NN 59/04, 84/11, 81/13, dalje u tekstu: ZM) kao jedno od temeljnih načela u odredbi čl. 16. navodi da su mediji dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela, i bez njihova znanja i pristanka ne smiju otkriti njihov identitet, pri čemu bi se pod pojmom oštećenika u svakom slučaju smatrala i žrtva kaznenog djela. S tim u vezi, odredba čl. 21. st. 4. ZM-a navodi da nakladnik ne odgovara za štetu ako je informacija kojom je šteta učinjena (u ovom slučaju žrtvi) fotografija oštećenika snimljena na javnome mjestu ili je fotografija oštećenika snimljena uz njegovo znanje i pristanak radi objavljivanja, a oštećenik nije zabranio objavljivanje, odnosno ograničio pravo autora fotografije na iskorištavanje djela.

3. Direktiva 2012/29/EU o podršci, pravima i zaštiti žrtava

Direktiva 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi minimalnih standarda prava, podrške i zaštite žrtava kaznenih djela od dana 25. listopada 2012. godine objavljena je u Službenom listu Europske unije dana 14. studenoga 2012. godine.

Sukladno odredbi čl. 27. Direktive 2012/29/EU države članice bile su dužne uskladiti svoje zakonodavstvo s odredbama citirane Direktive zaključno s danom 16. studenoga 2015. godine.

Kao što je ranije izneseno, ako država članica propusti transponirati direktivu u nacionalno zakonodavstvo ili je pogrešno transponira, pojedinac se može pozvati na direktivu u horizontalnim odnosima s državom, slijedom čega odredbe takve direktive postaju dijelom nacionalnog prava i sudovi su ih prilikom donošenja odluka dužni primjenjivati.

S obzirom da Republika Hrvatska nije izvršila svoje obveze, odnosno uskladila svoje zakonodavstvo sukladno Direktivi 2012/29/EU, ta se navedena Direktiva ima izravno primjenjiti te čini valjni izvor prava u Republici Hrvatskoj.

Sama Direktiva 2012/29/EU podijeljena je u šest tematski određenih poglavlja: Opće odredbe, Pružanje informacije i potpore (čl. 3. – 9.), Sudjelovanje u kaznenim postupcima (čl. 10. – 17.), Zaštita žrtava i priznavanje žrtava s posebnim potrebama zaštite (čl. 18. – 24.), Druge odredbe (čl. 25. – 26.) i Završne odredbe.

Cilj je Direktive 2012/29/EU, sukladno odredbi čl. 1. ove Direktive, osigurati da žrtve kaznenih djela dobiju odgovarajuće informacije, potporu i zaštitu i da

im bude omogućeno sudjelovanje u kaznenim postupcima. Države članice imaju obvezu osigurati da se žrtve priznaju kao žrtve i da se prema njima postupa s poštovanjem, na osjećajan, primjerен, stručan i nediskriminirajući način, u svim kontaktima sa službama za potporu žrtvama i službama za popravljanje štete ili nadležnim tijelom, koji postupaju u okviru kaznenog postupka.

Bitno je napomenuti da se, sukladno odredbi recitala 11. Direktive 2012/29/EU, njome utvrđuju minimalna pravila, ali da: „države članice mogu proširiti prava određena u ovoj Direktivi kako bi pružile višu razinu zaštite“.

Sukladno odredbi recitala 13., Direktiva 2012/29/EU primjenjuje se u odnosu na kaznena djela počinjena u Europskoj uniji i na kaznene postupke koji se vode u Uniji.

Države članice dužne su sukladno čl. 1. Direktive 2012/29/EU, prilikom primjene ove Direktive, prvenstveno uzimati u obzir interese djeteta.

Nadalje, Direktiva 2012/29/EU u odredbi čl. 2. definira pojам žrtve na taj način da pojам žrtva znači sljedeće:

1. *fizička osoba koja je pretrpjela štetu, uključujući tjelesnu, umnu ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je izravno uzrokovana kaznenim djelom;*
2. *članovi obitelji osobe čija je smrt izravno uzrokovana kaznenim djelom i koji su pretrpjeli štetu kao posljedicu smrti te osobe.*

Pod članovima obitelji smatraju se bračni drug, osoba koja živi sa žrtvom u čvrstoj životnoj zajednici, u zajedničkom kućanstvu te na stabilnoj i stalnoj osnovi, srodnici u ravnoj liniji, braća i sestre te osobe ovisne o žrtvi.

Iz citirane odredbe vidljivo je da Direktiva 2012/29/EU obuhvaća pojam fizičke (ali ne i pravne osobe), kao i članove obitelji osobe čija je smrt uzrokovana kaznenim djelom. Uzimajući u obzir odredbu recitala 11. Direktive 2012/29/EU, odnosno da su njome samo utvrđena minimalna pravila, te države nisu ograničene da pojam žrtve postave šire, pa tako i u odnosu na primjerice pravne osobe.

Člankom 3. Direktive 2012/29/EU počinje poglavlje 2. koje nosi naziv „Pružanje informacije i potpore“. Citiranim člankom uređuje se pravo razumjeti i biti razumljiv, odnosno stvara se obveza državi da poduzimaju odgovarajuće mjere za pomoć žrtvama, da razumiju i da se njih razumije od prvog kontakta i tijekom svake daljnje potrebne interakcije koju imaju s nadležnim tijelom u okviru kaznenog postupka, kao i da se komunikacija sa žrtvama odvija jednostavnim i dostupnim jezikom, u usmenom ili pisanim obliku.

Odredba čl. 4. Direktive 2012/29/EU pak uređuje pravo na dobivanje informacija od prvog kontakta s nadležnim tijelom. Informacije koje se trebaju dati žrtvi Direktiva izrijekom navodi, a daju se bez nepotrebne odgode te se njihov opseg ili detaljnost može razlikovati ovisno o posebnim potrebama i osobnim okolnostima žrtve te vrsti i prirodi kaznenog djela.

Pravo žrtve prilikom podnošenja prijave iz odredbe čl. 5. Direktive 2012/29/EU odnosi se na dobivanje pisane potvrde o formalnoj prijavi nadležnom tijelu države članice, pri čemu su države članice dužne omogućiti da se prijava podnese na jeziku koji žrtva razumije, odnosno da se prijava besplatno prevede na jezik koji žrtve razumiju.

Pravo na dobivanje informacije o svojem predmetu iz odredbe čl. 6. Direktive navodi da su države članice dužne osigurati obavješćivanje žrtava o njihovu pravu na dobivanje informacija o kaznenom postupku pokrenutom na temelju prijave te da na zahtjev dobiju informaciju o svakoj odluci o nepokretanju ili okončanju istrage ili o nepoduzimanju kaznenog progona, kao i o vremenu i mjestu održavanja postupka te prirodi optužbi protiv počinitelja.

Isti članak u st. 5. i 6. određuje da žrtve imaju pravo biti obaviještene o puštanju na slobodu ili bijegu počinitelja, kao i o relevantnim mjerama koje su poduzete radi njihove zaštite, pri čemu žrtve na zahtjev dobivaju navedene informacije barem u slučajevima u kojima postoji opasnost ili utvrđeni rizik štete za njih.

Pravo na usmeno i pisano prevođenje iz odredbe čl. 7. Direktive utvrđuje da članice osiguravaju da se žrtvama koje ne razumiju ili ne govore jezik predmetnog kaznenog postupka na zahtjev osigura besplatno usmeno prevođenje u skladu s njihovim položajem u kaznenom postupku, i to barem tijekom saslušanja ili ispitivanja žrtve tijekom kaznenog postupka koja provode istražna i pravosudna tijela, uključujući i prevođenje tijekom saslušanja policije, te usmeno prevođenje za njihovo aktivno sudjelovanje na sudskim raspravama i svim potrebnim međuročištima. Također je predviđeno da se na zahtjev žrtava osigura besplatno prevođenje informacija bitnih za ostvarivanje njihovih prava u kaznenom postupku na jezik koji razumiju, u mjeri u kojoj se takve informacije čine dostupnim žrtvama.

Žrtve također imaju, sukladno odredbi čl. 8. Direktive, i pravo na pristup službama za potporu žrtvama, i to države članice osiguravaju žrtvama prije, za vrijeme i tijekom određenog razdoblja nakon kaznenog postupka, u skladu s potrebama žrtava, kao i besplatni pristup službama za potporu žrtvama koje djeluju u interesu žrtava i koje poštuju načelo povjerljivosti. Članovi obitelji žrtava također imaju pravo na pristup službama, u skladu sa svojim potrebama. Uz takve opće službe,

države članice trebaju poduzimati i mjere za uspostavu besplatnih specijalističkih službi za potporu.

Pravo na pristup službama jedno je od temeljnih, odnosno najbitnijih, prava zajamčenih Direktivom. Potpora žrtvama često je presudno važna za oporavak žrtava kaznenih djela jer im pomaže suočiti se s posljedicama zločina i priprema ih za ono što mogu očekivati tijekom kaznenog postupka. Pritom je bitno napomenuti da odredba čl. 8. st. 5. navodi da pristup službama za potporu žrtvama ne smije biti uvjetovan time je li žrtva nadležnom tijelu podnijela formalnu prijavu za kazneno djelo ili nije.

Odredba čl. 9. Direktive pak navodi koje to potpore službe za potporu pružaju žrtvama pa tako navodi da pružaju najmanje sljedeće:

- a) informacije, savjete i potporu o pravima žrtava, uključujući informacije o pristupu nacionalnim shemama za naknadu štete prouzročene kaznenim djelima i o njihovoj ulozi u kaznenom postupku, uključujući pripremu za sudjelovanje u postupku;
- b) informacije o eventualno postojećim odgovarajućim specijalističkim službama za potporu ili izravno upućivanje na takve službe;
- c) emocionalnu i, ako je dostupna, psihološku potporu;
- d) savjete o financijskim i praktičnim pitanjima koja proizlaze iz kaznenog djela;
- e) osim ako ih već pružaju druge javne ili privatne službe, savjete o riziku i sprečavanju sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde.

Poglavlje 3. Direktive 2012/29/EU obuhvaća sljedeća prava: pravo na saslušanje, pravo na zaštitne mjere u okviru službi za popravljanje štete, pravo na pravnu pomoć, pravo na naknadu troškova, pravo na povrat imovine, pravo na odluku o naknadi štete od strane počinitelja u okviru kaznenog postupka te specifično pravo žrtve s boravištem u drugoj državi članici.

Pravo na saslušanje i odredbe čl. 10. Direktive određuju da države članice osiguravaju da žrtve mogu biti saslušane tijekom kaznenog postupka i da mogu pružiti dokaze, uzimajući u obzir dob i zrelost žrtve, s tim da su postupovna pravila kojima se to uređuje prepuštena samim državama članicama.

Odredbom čl. 11. Direktive predviđeno je da države članice osiguraju žrtvama pravo na preispitivanje odluke o nepoduzimanju kaznenog progona, pri čemu je određeno da barem žrtve teških kaznenih djela imaju pravo na preispitivanje odluke o nepoduzimanju kaznenog progona.

Odredbom čl. 12. Direktive države članice obvezane su poduzimati mjere za zaštitu žrtava od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, a koje se trebaju primijeniti pri djelovanju bilo kakvih službi za popravljanje štete. Takvim se mjerama osigurava da žrtve koje odaberu sudjelovati u postupcima za popravljanje štete imaju pristup sigurnim i stručnim službama za popravljanje štete, pod određenim uvjetima.

Žrtvama se priznaje pravo na pravnu pomoć sukladno odredbi čl. 13. Direktive 2012/29/EU, pravo na naknadu troškova sudjelovanja u kaznenom postupku sukladno odredbi čl. 14. te pravo na povrat imovine zaplijenjene u tijeku postupka sukladno odredbi čl. 15. Direktive.

Direktiva 2012/29/EU nadalje priznaje pravo žrtvi da se u tijeku kaznenog postupka odluči o svojem zahtjevu za naknadu štete od počinitelja (čl. 16. Direktive).

Nadalje, odredbom čl. 17. određeno je da države članice Europske unije osiguravaju da njezina nadležna tijela mogu poduzimati odgovarajuće mjere kojima se na najmanju moguću mjeru svode poteškoće žrtava s boravištem u državi članici različitoj od one u kojoj je kazneno djelo počinjeno, a posebno u vezi s organiziranjem postupka.

Države članice također su dužne osigurati da žrtve kaznenog djela počinjenog u državi članici različitoj od one u kojoj imaju boravište mogu podnijeti prijavu nadležnim tijelima države članice boravišta, ako to ne mogu učiniti u državi članici u kojoj je počinjeno kazneno djelo ili ako to, u slučaju teškog kaznenog djela, tamo ne žele učiniti. Ujedno se osigurava da nadležno tijelo kojem je žrtva podnijela prijavu bez odgode proslijedi prijavu nadležnom tijelu države članice u kojoj je počinjeno kazneno djelo, ako nadležnost za pokretanje postupka nije iskoristila država članica u kojoj je podnesena prijava.

Poglavlje 4. Direktive 2012/29/EU uvodi razna prava koja imaju cilj zaštiti žrtvu pa tako odredba čl. 18. predviđa pravo zaštite žrtve i članova njezine obitelji od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, uključujući zaštitu od rizika emocionalne i psihološke štete te zaštitu dostojsanstva žrtava tijekom ispitivanja i svjedočenja. Slično navedenom, Direktivom je predviđeno i pravo na izbjegavanje kontakta između žrtve i počinitelja u prostorijama u kojima se vodi kazneni postupak pri čemu države osiguravaju da nove sudske prostorije imaju odvojene čekaonice za žrtve (čl. 19. Direktive).

Nadalje, odredbom čl. 20. Direktive predviđeno je da države članice, ne dovodeći u pitanje prava na obranu i u skladu s pravilima o sudskoj diskreciji, tijekom istraga u kaznenom postupku osiguraju:

- a) da se saslušanja žrtava provode bez neopravdane odgode nakon prijavljivanja kaznenog djela nadležnom tijelu,
- b) da se broj saslušanja žrtava zadrži na najmanjoj mjeri, a da se saslušanja provode samo ako su krajnje neophodna za potrebe istrage u kaznenom postupku,
- c) da žrtve prate njihovi zakonski zastupnici i osoba koju odaberu, osim ako je donesena drukčija obrazložena odluka,
- d) da se medicinske pretrage zadrže na najmanjoj mjeri i provode samo ako su krajnje neophodne u svrhu kaznenog postupka.

Sukladno odredbi čl. 22. Direktive 2012/29/EU države članice dužne su osiguravati nadležnim tijelima tijekom kaznenog postupka mogućnost poduzimanja odgovarajućih mjera za zaštitu privatnosti i zaštitu slika žrtava i članova njihovih obitelji. Nadalje, države članice dužne su osiguravati nadležnim tijelima mogućnost poduzimanja svih zakonitih mjera za sprečavanje javnog širenja svih informacija koje bi mogle dovesti do otkrivanja identiteta djeteta kao žrtve te poticu medije na poduzimanje samoregulatornih mjera radi zaštite privatnosti, osobne nepovredivosti žrtava i osobnih podataka o žrtvama, države članice, poštujući slobodu izražavanja i informiranja te slobodu i pluralizam medija.

Konačno, odredbe čl. 23. i 24. Direktive 2012/29/EU predviđaju pravo na zaštitu žrtava s posebnim potrebama zaštite te zaštitu djece kao žrtava. Tako su žrtvama s posebnim potrebama zaštite tijekom istrage previđene sljedeće mjere:

- a) saslušanje žrtve provodi se u prostorijama određenima ili prilagođenima za tu svrhu,
- b) saslušanje žrtve provode stručnjaci koji su za to osposobljeni,
- c) žrtvu uvijek saslušava ista osoba, osim ako je to protivno dobrom pravosuđu,
- d) sva saslušanja žrtava spolnog nasilja, rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja u bliskim odnosima, osim ako ih provode državni odvjetnik ili sudac, provodi osoba istog spola kao i žrtva, ako žrtva to želi, pod uvjetom da se ne ugrozi tijek kaznenog postupka.

U tijeku sudskog postupka previđene su sljedeće mjere:

- a) mjere radi izbjegavanja vizualnog kontakta između žrtava i počinitelja, uključujući tijekom iznošenja dokaza, prikladnim sredstvima, uključujući korištenjem komunikacijske tehnologije,
- b) mjere kojima se osigurava saslušanje žrtve u sudnici bez njezine prisutnosti, posebno korištenjem odgovarajućih komunikacijskih tehnologija,
- c) mjere izbjegavanja nepotrebnog ispitivanja o privatnom životu žrtve koji nije povezan s kaznenim djelom,
- d) mjere koje omogućuju saslušanje bez prisutnosti javnosti.

4. Usporedni prikaz prava iz Direktive 2012/29/EU i nacionalnog zakonodavstva

Nerijetka je situacija u kojoj je određeno pravo, odnosno odredba nacionalnoga prava takva da ju nakon donošenja europske direktive nije potrebno mijenjati, odnosno da je ista već suglasna s novodonesenim izvorom prava Europske unije. U navedenoj situaciji domaći zakonodavac ne mora ponovno donositi takvu odredbu, već dolazi do situacije u kojoj je takva odredba „ojačana“ činjenicom da od trenutka donošenja direktive predstavlja barem minimalan standard ispod kojeg se pravo ne smije mijenjati.

Budući da niti jedan zakonski niti podzakonski propis koji je na snazi u Republici Hrvatskoj ne upućuje da je donesen radi usklađivanja s Direktivom 2012/29/EU te niti u tekstu zakona ne upućuje na navedenu Direktivu, jasno proizlazi da je hrvatski zakonodavac propustio svoje zakonodavstvo prilagoditi predmetnoj Direktivi. Ipak, hrvatski pravni poredak sadrži određene odredbe u vezi žrtava koje su više ili manje usklađene s odredbama Direktive.

4.1. Opće odredbe

Primjerice, države članice Europske unije dužne su sukladno čl. 1. Direktive 2012/29/EU, prilikom njezine primjene, prvenstveno uzimati u obzir interese djeteta. Na sličan način ZZNO u odredbi čl. 6. toč. 4. izričito navodi da su interesi djeteta izloženog nasilju u obitelji prioritetni u svim postupcima vezanim za nasilje u obitelji.

U odnosu na pojam žrtve, u hrvatskom zakonodavstvu definiraju ga čak tri zakona, i to ZKP, KZ i ZNNŽKD.

Tako u usporedbi s Direktivom 2012/29/EU koja pod pojmom žrtve uzima fizičku osoba koja je pretrpjela štetu, uključujući tjelesnu, umnu ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je izravno uzrokovani kaznenim djelom, te članove obitelji osobe čija je smrt izravno uzrokovana kaznenim djelom i koji su pretrpjeli štetu kao posljedicu smrti te osobe, ZKP žrtvu definira kao osobu koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.

Iz navedenog je vidljivo da ZKP-om pojam žrtve nije ograničen na fizičku osobu, već da žrtva može biti i pravna osoba. S druge strane, ZKP ne priznaje pravo članovima obitelji na status žrtve u slučaju smrti drugog člana, prouzročenu kaznenim djelom.

Pritom je bitno napomenuti da ZKP poznaje i pojam oštećenika, pri čemu se kod pojma oštećenika de facto radi o žrtvi koja želi aktivno sudjelovati u kaznenom postupku te u svrhu ostvarenja cilja promicanja vlastitih interesa postaje ujedno i oštećenik.

KZ navodi da je žrtva kaznenog djela fizička osoba kojoj su protupravnom radnjom prouzročene fizičke ili duševne boli, emocionalna patnja, imovinska šteta ili bitna povreda ljudskih prava i temeljnih sloboda. Navedena definicija poklapa se s onom u ZKP-u, osim što se ograničava na fizičku osobu. U usporedbi s Direktivom 2012/29/EU, KZ ne priznaje status žrtve članovima obitelji osobe čija je smrt prouzročena kaznenim djelom.

Slično Direktivi 2012/29/EU, ZNNŽKD razlikuje pojam neposredne i posredne žrtve. Tako pod pojmom neposredne žrtve uzima osobu koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja, dok pod posrednom žrtvom smatra bračnog druga, izvanbračnog druga, dijete, roditelja, posvojenika, posvojitelja, mačehu, očuha, pastorka neposredne žrtve i osobu s kojom je neposredna žrtva živjela u istospolnoj zajednici. Iz navedenog, s druge strane, proizlazi da, iako priznaje određena prava „članovima obitelji“, pojam žrtve generalno ograničava na osobu koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja, s tim da iz tumačenja jasno proizlazi da se pojam žrtve odnosi na fizičku osobu.

4.2. Pružanje informacija i potpore

U odnosu na pravo razumjeti i biti razumljiv iz odredbe čl. 3. Direktive 2012/29/EU kojim je predviđeno da države članice poduzimaju odgovarajuće mjere za pomoći žrtvama da razumiju i da se njih razumije od prvog kontakta i tijekom svake daljnje potrebne interakcije koju imaju s nadležnim tijelom u okviru kaznenog postupka,

Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika predviđa obvezu policijskog službenika da u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i primjeren način upozna s pravima koja joj po zakonu pripadaju i s načinom na koji može ostvariti svoja prava, te da treba posebno voditi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana.

ZKP pak navodi da oštećenik u kaznenom postupku ima pravo služiti se vlastitim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih, i pravo na pomoć tumača ako ne razumije hrvatski jezik ili se njime ne služi, odnosno na pomoć prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku, te da će se o pravu na usmeno prevođenje, odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih osoba, oštećenika poučiti prije prvog ispitanja. Iz navedenog proizlazi da hrvatsko zakonodavstvo djelomično sadrži pravo razumjeti i biti razumljiv, ali i da je potrebno dodatno prilagoditi zakonodavstvo, osobito u odnosu na pravo biti razumljiv.

Pravo na dobivanje informacije od prvog kontakta s nadležnim tijelom iz odredbe čl. 4. Direktive 2012/29/EU nalaže obvezu državama članicama da žrtvi od prvog kontakta s nadležnim tijelom pruže Direktivom točno navedene podatke, dok Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika samo okvirno navodi da je policijski službenik žrtvu dužan na primjeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te uručiti pisani obavijest o pravima te dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama, slijedom čega proizlazi kako će hrvatski zakonodavac biti u obvezi na detaljniji način transponirati citirano pravo u domaće zakonodavstvo.

Iako odredba čl. 43. ZKP-a predviđa da su sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija dužni, pri poduzimanju prve radnje u kojoj sudjeluju, obavijestiti žrtvu o određenim njezinim pravima, ta se prava razlikuju od onih propisanih odredbom čl. 4. Direktive 2012/29/EU te bi trebalo izvršiti prilagodbu ZKP-a navedenom. U odnosu na davanje informacije o pravu na nenovčanu naknadu žrtvama kaznenog djela nasilje, policija, državno odvjetništvo i sudovi dužni su osobama, koje prema ovom Zakonu imaju pravo na naknadu od Republike Hrvatske, dati informacije o pravu na naknadu te o tijelu kojem se mogu obratiti radi ostvarivanja tog prava.

Pravo žrtve prilikom podnošenja prijave iz odredbe čl. 5. Direktive predviđa da žrtve dobiju pisani potvrdu svoje formalne prijave. Odredbu sličnu citiranom članku hrvatsko pravo predviđa samo u Pravilniku o načinu postupanja policijskih službenika kada se, u odredbi čl. 95. st. 1., navodi da će se na zahtjev podnositelja prijave izdati potvrda o zaprimanju prijave na zapisnik, ali se to odnosi samo na situaciju u kojoj je prijava podnesena usmeno na zapisnik, ali ne i pisanim putem.

Iz navedenog proizlazi da postoji potreba za izmjenom domaćeg zakonodavstva u navedenu smjeru.

Pravo na dobivanje informacije o svojem predmetu, kako ga predviđa čl. 6. Direktive 2012/29/EU, podrazumijeva pravo da žrtva na zahtjev dobije informaciju o svakoj odluci o nepokretanju ili okončanju istrage ili o nepoduzimanju kaznenog progona te o vremenu i mjestu održavanja postupka i prirodi optužbi protiv počinitelja. Navedeno je pravo iscrpno, osobito u odnosu na obavijest o okončanju postupka, obrađeno u odredbama ZKP-a, ZSM-a.

Citirani članak Direktive također predviđa pravo da žrtva bude obaviještena o puštanju na slobodu ili bijegu počinitelja, što je dijelom predviđeno ZKP-om (odredba čl. 125. st. 2. ZKP-a) navodi da će se žrtva obavijestiti o ukidanju istražnog zatvora okrivljeniku) te ZIKZ-om (odredba čl. 164. st. 4. navodi da će kaznioniča, odnosno zatvor, prije otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog djela s elementima nasilja, obavijestiti ustrojstvenu jedinicu Ministarstva pravosuđa nadležnu za podršku žrtvama i svjedocima radi obavlješćivanja žrtve ili oštećenika ili njihove obitelji).

U vezi s pravom na usmeno i pismeno prevođenje iz odredbe čl. 7. Direktive, ono je jednako kao i pravo na razumjeti i biti razumljiv, dijelom predviđeno u odredbi čl. 47. ZKP-a koji predviđa pravo na prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku. Također, odredba čl. 8. ZKP-a određuje da stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih. Ako se radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje, odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih, onoga što ona, odnosno drugi, iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi.

Pravo na pristup službama za potporu žrtvama iz odredbe čl. 8. Direktive 2012/29/EU koje predviđa da žrtve prije, za vrijeme i tijekom određenog razdoblja nakon kaznenog postupka imaju pravo na besplatan pristup službama za potporu žrtava, i to neovisno je li žrtva podnijela formalnu prijavu kaznenog djela, djelomično je zadovoljeno odredbama ZSS-a koji priznaje psihosocijalnu podršku, kao socijalnu uslugu koja podrazumijeva rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina, između ostalih, i žrtvi obiteljskog nasilja te svim drugim osobama u potrebi.

Dosta se iscrpno poslovima podrške žrtvama i svjedocima bave odredbe SP-a, pri čemu se određuje da posebni odjeli pri sudovima pružaju razne potpore

žrtvama te ujedno predviđaju da će ti odjeli uputiti žrtve i svjedoke na specijalizirane institucije i organizacije civilnog društva ovisno o njihovim potrebama.

Određena prava na potporu žrtvama nasilja u obitelji pružaju i odredbe ZZNO-a, ali kao što već iz samog naziva tog zakona proizlazi, zaštita se pruža samo u odnosu na specifičnu grupu žrtava. Skup navedenih odredaba domaćeg prava dao bi zaključiti da je pravo na pristup službama za potporu žrtvama već djelomično uređeno u hrvatskom pravu, odnosno da ne bi bile potrebne značajne promjene zakonodavstva da bi se to pravo zadovoljilo.

Odredba čl. 9. predviđa pravo na potporu službi za potporu žrtvama, a to pravo okvirno priznaju i odredbe ZKP-a, ali ne navodeći toliko detaljno što sve navedeno pravo sadrži, pa se tako samo okvirno navodi da žrtva kaznenog djela ima pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom. Pravo na već spomenutu psihosocijalnu podršku pružaju odredbe čl. ZSS-a.

Ipak, opet su odredbe SP-a najkomplementarnije zahtjevima iz prava na potporu službi za potporu žrtvama, budući da su tim odredbama ustrojeni odjeli koji upućuju žrtve i svjedoke na specijalizirane institucije i organizacije civilnog društva, ovisno o njihovim potrebama, te one daju emocionalnu podršku i pružaju opće procesne (sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku), tehničke i praktične informacije žrtvama i svjedocima i članovima njihovih obitelji.

Odredbe ZZNO-a vezane su uz zaštitu žrtava nasilja u obitelji, dok odredbe ZNNŽKD-a određuju pravo na novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela nasilja.

Osobito uzimajući u obzir odredbe SP-a, dalo bi se zaključiti da je hrvatski pravni sustav već dobrim dijelom pripremljen za pravo na potporu službi za potporu žrtvama.

4.3. Sudjelovanje u kaznenim postupcima

U Direktivi 2012/29/EU predviđen je niz prava žrtve tijekom sudjelovanja u kazrenom postupku. Prvo je od njih pravo na saslušanje, koje obuhvaća pravo žrtve da bude saslušana tijekom postupka i da predlaže dokaze. Pravo na predlaganje dokaza predviđeno je, uz pravo na upozoravanje na činjenice, u ZKP-u kao pravo oštećenika, jednako kao i pravo na saslušanje.

PZ pak daje daljnja prava oštećeniku u postupku, pa tako i pravo predlagati sudu izvođenje potrebnih dokaza, predlagati dokaze radi utvrđivanja krivnje okrivljenika za prekršaj, prigodom ispitivanja postavljati pitanja okrivljeniku,

svjedocima i vještacima te stavljati primjedbe na njihove izjave, i davati druge izjave i prijedloge.

Zbog sažetosti odredbe o pravu na saslušanje, proizlazi da je hrvatsko pravo prilagođeno citiranom pravu, osobito odredbe PZ-a.

Pravo u slučaju odluke o nepoduzimanju kaznenog progona iz odredbe čl. 11. Direktive 2012/29/EU dosta je detaljno razloženo u odredbama ZKP-a, pri čemu je uputno podsjetiti da se prilikom donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku (NN 145/13) iz 2013. godine, odnosno čl. 206.c ZKP-a, zakonodavac pozvao na usklađenje s Direktivom 2012/29/EU.

Tako odredba ZKP-a ostavlja mogućnost oštećeniku (žrtvi) da, ako državni odvjetnik rješenjem odbaci kaznenu prijavu ili odustane od kaznenog progona iz razloga svrhovitosti, i to iako postoji osnovana sumnja da je počinjeno kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti i za koje je predviđena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina, podnese pritužbu višem državnom odvjetniku koji može naložiti daljnji nastavak postupanja po predmetu nižem državnom odvjetniku (čl. 206.c ZKP-a).

Slično tome, a sukladno Okvirnoj odluci, i ZSM daje mogućnost oštećeniku da zahtijeva od vijeća za mladež da nastavi postupak prema maloljetniku, a nakon odustanka državnog odvjetnika od progona.

Prekršajni pak zakon predviđa da ovlašteni tužitelj može ne pokrenuti prekršajni postupak iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj ako je počinitelj preuzeo određenu obvezu u određenom roku te ako se s time suglasio oštećenik.

Odredba čl. 12. Direktive 2012/29/EU propisuje zaštitu žrtve u kontekstu službi za restorativno pravosuđe, primjerice žrtvino pravo da utječe na postupak mirenja i postupak izjave o priznanju krivnje. Direktiva zahtijeva da se u tim postupcima poštuju interesi žrtve i da ju se zaštiti od sekundarne i ponovljene viktimizacije. Također propisuje tajnost takvih postupaka, koji iznimno mogu postati dostupni javnosti. U postupku izjave o priznanju krivnje, prema ZKP-u, državni odvjetnik mora pribaviti suglasnost žrtve za sporazumijevanje o uvjetima priznavanja krivnje i o kazni, ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od 5 godina (čl. 360. st. 6. ZKP-a).

Nadalje, u odnosu na zaštitu od sekundarne i ponovljene viktimizacije, KZ i ZSM predviđaju izricanje sigurnosne mjere, odnosno posebne obveze zabrane približavanja, uz nemiravanja ili uhođenja žrtve, druge osobe ili grupe osoba.

Navedenu odredbu čl. 12. Direktive 2012/29/EU hrvatski bi zakonodavac trebao detaljnije proučiti i inkorporirati u domaće zakonodavstvo jer dosadašnje odredbe

ne zadovoljavaju zahtjeve te odredbe u cijelosti. Pravo na pravnu pomoć osigurava se sukladno odredbi čl. 13. Direktive žrtvama ako imaju status stranke u kaznenom postupku. Osim što je u hrvatskom pravu predviđen ZBPP kao poseban zakon, i odredbe ZKP-a previđaju besplatne savjetnike i opunomočenike određenim žrtvama, tako da bi se dalo zaključiti da je ovo pravo u cijelosti osigurano u hrvatskom pravosuđu.

Odredbe članaka 14., 15. i 16. Direktive 2012/29/EU uređuju pravo na naknadu troškova, povrat imovine te odluku o naknadi štete od strane počinitelja u okviru kaznenog postupka. Odredba čl. 14. navodi da države članice nude žrtvama koje sudjeluju u kaznenom postupku mogućnost naknade troškova nastalih na temelju njihova aktivnog sudjelovanja u kaznenom postupku, u skladu s njihovim položajem u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu. ZKP i PZ na prikladan način otvaraju mogućnost da se oštećeniku naknade troškovi postupka, koji obuhvaćaju nužne izdatke te odvjetničke nagrade njegovu punomočniku.

Pravo na povrat imovine iz odredbe čl. 15. Direktive 2012/29/EU obuhvaća pravo da se zaplijenjena imovina po odluci nadležnog tijela mora bez odgode vratiti žrtvi, osim ako je potrebna u svrhu kaznenog djela. Na sličan način ZKP uređuje povrat pronađenih ili oduzetih stvari njihovu vlasniku, i to čim se ustanovi da ne postoje razlozi za njihovo oduzimanje.

Pravo na odluku o naknadi štete od strane počinitelja u okviru kaznenog postupka iz odredbe čl. 16. Direktive 2012/29/EU zajamčeno je odredbama ZKP-a kojim je uređeno da žrtve, tj. oštećenici, mogu u okviru kaznenog postupka podnijeti imovinskopravni zahtjev, a koji se može odnositi na bilo kakav zahtjev koji se može podnijeti u građanskoj parnici.

Ujedno, ZNNŽKD žrtvi omogućuje novčanu naknadu u visini do 35.000,00 kuna koja se žrtvi isplaćuje na teret državnog proračuna.

Odredba čl. 17. propisuje prava žrtava s boravištem u drugoj državi članici, odnosno propisuje dužnost država članica da omoguće što jednostavnije ostvarenje prava u kaznenom postupku žrtvama koje nisu državljeni države u kojoj je počinjeno kazneno djelo. U Republici Hrvatskoj navedenu materiju uređuje ZPSEU.

4.4. Zaštita žrtava i priznavanje žrtava s posebnim potrebama zaštite

Odredbe članaka 18., 19. i 20. Direktive 2012/29/EU reguliraju pravo na zaštitu, pravo na izbjegavanje kontakta između žrtve i počinitelja te pravo na zaštitu žrtava tijekom istraža u kaznenom postupku.

Takvo pravo na zaštitu osigurano je u Republici Hrvatskoj odredbama ZKP-a na deklaratornoj razini te odredbom čl. 414. ZKP-a koji predviđa poduzimanje prikladnih mjera zaštite žrtve od utjecaja drugih osoba, dok specifične odredbe o zaštiti žrtava daju ZZS i Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika. Tako ZZS propisuje uvjete i postupke za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama, koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega zbog iskazivanja u kaznenim postupcima. Ali, negativna strana tog zakona jest što je zaštita predviđena samo za određena kaznena djela.

Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika propisuje mogućnost određivanja mjera potrebnih za zaštitu žrtve ili druge osobe koja je dala ili može dati podatke važne za kazneni postupak ili njima blisku osobu, ako im prijeti opasnost od počinitelja ili drugih osoba.

Slično iznosi i ZZNO koji predviđa mjeru zabrane približavanja žrtvi naselja u obitelji, i to na prijedlog osobe izložene nasilju ili ovlaštenog tužitelja uz prethodnu suglasnost žrtve, a radi otklanjanja izravne životne ugroženosti te osobe ili drugih članova obitelji.

Uzimajući u obzir navedeno, proizlazi da je razina zaštite žrtve visoka, čak i prije transponiranja Direktive 2012/29/EU. Ipak, radi potpune zaštite, bilo bi svrshodno revidirati adresate zaštite u ZZS-u.

S druge strane, odredba čl. 19. Direktive u cijelosti je zadovoljena odredbama Sudskog poslovnika, budući da se njime izrijekom prepostavlja postojanje čekaočica za žrtve i svjedočke, kao i odredbom čl. 414. st. 2. ZKP koji predviđa da će predsjednik vijeća poduzeti prikladne mjere za zaštitu žrtve od utjecaja drugih osoba (prostorna izdvojenost prije ispitivanja i slično).

U odnosu na pravo na zaštitu žrtava tijekom istrage i odredbe čl. 20. Direktive, njome se predviđa pravo na saslušanje bez neopravdane odgode, zadržanje broja saslušanja žrtava na najmanjoj mjeri, mogućnost da žrtvu tijekom istrage prate njezini zakonski zastupnici i osobe koje žrtve odaberu te da se medicinske pretrage zadrže na najmanjoj mjeri.

Dok prava na saslušanje bez neopravdane odgode te zadržanja broja saslušanja žrtava na najmanjoj mjeri nisu predviđena odredbama ZKP-a, to je pravo žrtve, da ju prati zakonski zastupnik i osobe koje žrtva odabere, predviđeno odredbama ZKP-a, ali samo za dijete kao žrtvu, žrtvu kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima. Ostale kategorije žrtava nemaju propisano pravo na pratnju zakonskog zastupnika ili osobe po odabiru.

U odnosu na pravo na zaštitu privatnosti iz odredbe čl. 21. Direktive 2012/29/EU, to je pravo predviđeno u odredbama ZKP-a koja izričito navode pravo na zaštitu osobnih podataka, što izravno utječe na zaštitu privatnosti žrtve u ZKP-u. ZKP nadalje predviđa mogućnost isključenja javnosti s rasprave.

Odredba čl. 22. Direktive nosi naslov Pojedinačna procjena žrtava radi utvrđivanja posebnih potreba žrtava, a zahtijeva da žrtve dobiju pravovremenu i pojedinačnu procjenu potreba za zaštitom. S tim u vezi, Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika izrijekom predviđa obvezu policijskog službenika da izvrši individualnu procjenu stanja žrtve u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite te obvezu da sukladno procjeni poduzima mjere zaštite žrtve, iz čega bi proizlazilo da je hrvatsko pravo u velikom dijelu prilagođeno Direktivi 2012/29/EU u odnosu na pravo na pojedinačnu procjenu žrtava.

Odredbe članaka 22. i 23. Direktive 2012/29/EU predviđaju pravo na zaštitu posebnih entiteta, odnosno žrtava s posebnim potrebama zaštite te djece. Žrtve s posebnim potrebama zaštite one su u čiju korist su poduzete posebne mjere utvrđene čl. 22. Direktive 2012/29/EU. Povezujući to s citiranim odredbom, proizlazi da bi se na navedeno pravo u Republici Hrvatskoj odnosio Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika, odnosno da bi na temelju njega bile određene mjere zaštite, a nakon toga zaštita predviđena ZZS-om. Ista odredba također navodi da žrtve imaju pojedina specifična prava, odnosno mjere u tijeku istrage.

Zaključno je u ovom dijelu potrebno istaknuti da je i Republika Hrvatska, odnosno Ministarstvo pravosuđa Republike Hrvatske, 2015. godine uvidjela da je potrebno djelovati, s obzirom da je implementacijski rok istjecao u studenome iste godine. Tako je citirano Ministarstvo u srpnju 2015. godine sastavilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku kojim bi se izvršilo usklađenje domaćeg prava s Direktivom 2012/29/EU.

S tim u vezi, sam predlagatelj naveo je da: „U odnosu na transponiranje odredaba Direktive 2012/29/EU (...), iako ZKP/08 već sada sadrži niz odredaba kojima uređuje prava žrtve, kojima žrtvama kaznenih djela pruža vrlo visok stupanj zaštite njihovih prava, transponiranje pojedinih odredaba navedene Direktive ipak zahtijeva intervenciju u niz odredaba ZKP/08, a u prvom redu u odredbe Glave V. ZKP/08, ali i u samu definiciju žrtve.“

Nažalost, do donošenja citiranog zakona još uvijek nije došlo.

U nastavku, u tablici 1. nalazi se usporedni prikaz prava iz Direktive 2012/29/EU te odgovarajuće odredbe domaćeg zakonodavstva:

Tablica 1.

Direktiva 2012/29/EU	
Odredba Direktive	Odredba i pripadajuće pravo
1	2
čl. 1. st. 2. – Interes djeteta	Države članice osiguravaju da se pri primjeni ove Direktive, u slučaju kada je žrtva dijete, prvenstveno uzimaju u obzir interesi djeteta, a procjenjuju se od slučaja do slučaja.
čl. 2. st. 1. – Definicija žrtve	i. fizička osoba koja je pretrpjela štetu, uključujući tjelesnu, umnu ili emocionalnu štetu ili ekonomski gubitak koji je izravno uzrokovani kaznenim djelom; ii. članovi obitelji osobe čija je smrt izravno uzrokovana kaznenim djelom i koji su pretrpjeli štetu kao posljedicu smrti te osobe.
čl. 3. – Pravo razumjeti i biti razumljiv	1. Države članice poduzimaju odgovarajuće mјere za pomoć žrtvama da razumiju i da se njih razumije od prvog kontakta i tijekom svake daljnje potrebne interakcije koju imaju s nadležnim tijelom u okviru kaznenog postupka, uključujući u slučaju kada informacije pruža to tijelo. 2. Države članice osiguravaju da se komunikacija sa žrtvama odvija jednostavnim i dostupnim jezikom, u usmenom ili pisanim obliku. Takvom se komunikacijom uzimaju u obzir osobne značajke žrtve, uključujući svaku invalidnost koja može utjecati na sposobnost žrtve da razumije ili da se nju razumije. 3. Ako to nije u suprotnosti s interesima žrtve ili ako time ne bi bio ugrožen tijek postupka, države članice dopuštaju žrtvama da ih pri prvom kontaktu s nadležnim tijelom prati osoba koju odaberu ako zbog utjecaja kaznenog djela žrtva treba pomoć da razumije ili da se nju razumije

Važeće hrvatsko pravo

Domaći propis Odgovarajuća odredba

3	4
ZZNO čl. 6. st. 4.	4. Interesi djeteta izloženog nasilju u obitelji prioritetni su u svim postupcima.
ZKP čl. 44. st .2	Sud, državni odvjetnik, istražitelj i policija moraju prema djetetu kao žrtvi kaznenog djela, postupati posebno obzirno imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nadležna tijela prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta.
ZKP čl. 202. st. 11.	11. Žrtva kaznenog djela je osoba koja zbog počinjenja kaznenog djela trpi fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda.
ZNNŽKD čl. 5. st. 2. i 5., 6.	2. Neposredna žrtva je osoba koja je pretrpjela teške tjelesne ozljede ili teško narušenje zdravlja kao posljedicu kaznenog djela nasilja. 6. Posredna žrtva je bračni drug, izvanbračni drug, dijete, roditelj, posvojenik, posvojitelj, mačeha, očuh, pastorak neposredne žrtve i osoba s kojom je neposredna žrtva živjela u istospolnoj zajednici. 7. Posredna žrtva je i djed, baka i unuk, ako je jedan od njih neposredna žrtva, u slučaju kad je između njih postojala trajnija zajednica života, a baka i djed su zamjenjivali roditelje.
KZ čl. 87. st. 25.	25. Žrtva kaznenog djela je fizička osoba kojoj su protupravnom radnjom prouzročene fizičke ili duševne boli, emocionalna patnja, imovinska šteta ili bitna povreda ljudskih prava i temeljnih sloboda.
Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 155.a st. 2., 3.	2. Policijski službenik dužan je u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i prijeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te načinom na koji može ostvariti svoja prava. 3. Prilikom upoznavanja žrtve s njezinim pravima posebno treba voditi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana (dijete žrtva, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtva kaznenog djela nasilja, žrtva stranac, žrtva osoba s invaliditetom).
ZKP čl. 47. st. 1. toč. 1.	1. U kazrenom postupku oštećenik ima, u skladu s ovim Zakonom, pravo: 1) služiti se vlastitim jezikom uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih i na pomoć tumača ako ne razumije ili se ne služi hrvatskim jezikom odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku.

čl. 4. – Pravo na dobivanje informacija od prvog kontakta s nadležnim tijelom	1. Države članice osiguravaju pružanje žrtvama sljedećih informacija, bez nepotrebne odgode, od njihovog prvog kontakta s nadležnim tijelom kako bi im se omogućio pristup pravima određenima u ovoj Direktivi:
--	---

čl. 5. – Prava žrtava prilikom podnošenja prijave	1. Države članice osiguravaju da žrtve dobiju pisani potvrdu svoje formalne prijave koju su podnijele nadležnom tijelu države članice, navodeći osnovne elemente predmetnog kaznenog djela. 2. Države članice osiguravaju da se žrtvama koje žele podnijeti prijavu za kazneno djelo, a koje ne razumiju ili ne govore jezik nadležnog tijela, omogući podnošenje prijave na jeziku koji razumiju ili dobivanje potrebne jezične pomoći. 3. Države članice osiguravaju žrtvama koje ne razumiju ili ne govore jezik nadležnog tijela besplatno provođenje pisane potvrde njihove prijave predviđene u stavku 1., ako to one zatraže, na jezik koji razumiju.
--	--

čl. 6. – Pravo na dobivanje informacije o svojem predmetu	1. Države članice osiguravaju obavljanje žrtava bez nepotrebne odgode o njihovom pravu na dobivanje sljedećih informacija o kaznenom postupku pokrenutom na temelju prijave za kazneno djelo koje je pretrpjela žrtva te da one, na zahtjev, te informacije i dobiju: (a) svaka odluka o nepokretanju ili okončanju istrage ili o nepoduzimanju kaznenog progona protiv počinitelja; (b) vrijeme i mjesto održavanja postupka te priroda optužbi protiv počinitelja. 2. Države članice, u skladu s položajem žrtava u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu, osiguravaju obavljanje žrtava bez nepotrebne odgode o njihovom pravu na dobivanje sljedećih informacija o kaznenom postupku pokrenutom na temelju prijave za kazneno djelo koje su pretrpjele te da one, na zahtjev, te informacije i dobiju: (a) svaka konačna presuda u postupku; (b) informacije kojima se žrtvi omogućuju saznanja o stanju kaznenog postupka, osim ako u iznimnim slučajevima takva obavijest može štetno utjecati na pravilno rješavanje predmeta. 3. Informacije koje se pružaju na temelju stavka 1. točke (a) i stavka 2. točke (a) uključuju obrazloženje ili sažetak obrazloženja predmetne odluke, osim u slučaju odluke porote ili u slučaju odluke čije je obrazloženje povjerljivo, u kojim se slučajevima nacionalnim pravom ne predviđa davanje obrazloženje. 4. Odluka žrtava o tome žele li dobiti informacije obvezuje nadležno tijelo, osim ako se informacije moraju pružiti zbog prava žrtve na aktivno sudjelovanje u kaznenom postupku. Države članice žrtvama dopuštaju promjenu njihove odluke u bilo kojem trenutku i uzimaju takvu promjenu u obzir.
--	--

3	4
ZKP čl. 8. st. 3.	3. Stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih. Ako se radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih onoga što ona odnosno drugi iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi. U zapisniku će se zabilježiti da je dana pouka i izjava sudionika. O pravu na usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih osoba će se poučiti prije prvog ispitivanja.
Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 155.a st. 2., 4.	(2) Policijski službenik dužan je u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i prijeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te načinom na koji može ostvariti svoja prava. (4) Nakon usmenog informiranja policijski službenik žrtvi uručuje pisani obavijest o pravima kao i dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama, neovisno o tome želi li žrtva prijaviti kazneno djelo ili ne.
ZNNŽKD čl. 23.	1. Policija, državno odvjetništvo i sudovi dužni su osobama koje prema ovom Zakonu imaju pravo na naknadu od Republike Hrvatske dati informacije o pravu na naknadu i o tijelu kojem se mogu obratiti radi ostvarivanja tog prava.
Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 95. st. 1.	1. Na zahtjev podnositelja prijave, izdat će mu se potvrda o zaprimanju prijave na zapisnik.
ZKP čl. 47.	U kaznenom postupku oštećenik ima, u skladu s ovim Zakonom, pravo: 7) izvršiti uvid u spis predmeta sukladno članku 184. stavku 2. ovog Zakona, 8) zatražiti obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njegove prijave (članak 206.a) i podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku (članak 206.b), 11) biti obaviješten o odbacivanju kaznene prijave ili odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona, 12) preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika, 13) zatražiti povrat u prijašnje stanje, 14) biti obaviješten o ishodu kaznenog postupka.

1

2

5. Države članice osiguravaju da se žrtvama pruži prilika da budu obaviještene, bez nepotrebne odgode, o puštanju na slobodu ili bijegu osobe koja je bila zadržana, protiv koje se vodio kazneni progon ili koja je osuđena za kazneno djelo. Nadalje, države članice osiguravaju da žrtve budu obaviještene o svim relevantnim mjerama koje su poduzete radi njihove zaštite u slučaju puštanja na slobodu ili bijega počinitelja.

6. Žrtve na zahtjev dobivaju informacije predviđene u stavku 5. barem u slučajevima u kojima postoji opasnost ili utvrđeni rizik štete za njih, osim ako postoji utvrđeni rizik štete za počinitelja koja bi bila uzrokovana obaviješću.

ZKP čl. 55. st. 1	Osim u slučajevima iz članka 206.c, 206.d i 206.e ovog Zakona, kad državni odvjetnik utvrdi da nema osnova za progon za kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti ili kad utvrdi da nema osnova za progon protiv neke od prijavljenih osoba, dužan je u roku od osam dana o tome izvijestiti oštećenika i uputiti ga da može sam poduzeti progon. Tako će postupiti i sud ako je donio rješenje o obustavi postupka zbog odustajanja državnog odvjetnika od progona u drugim slučajevima.
ZKP čl. 125. st. 2.	(2) Prije ukidanja istražnog zatvora na temelju članka 123. stavak 1. točka 3. ovog Zakona, obavijestit će se putem policije žrtva kaznenog djela.
ZKP čl. 206. st. 3.	Ako drukčije nije propisano ovim Zakonom (članak 206.c, 206.d i 206.e), državni odvjetnik će o odbacivanju prijave te o razlozima za to izvijestiti uz pouku iz članka 55. ovog Zakona oštećeniku u roku od osam dana. O odbacivanju prijave izvijestit će podnositelja te osobu protiv koje je prijava podnesena, ako to ona zahtijeva.
ZKP čl. 224. st. 2.	Rješenje o obustavi istrage dostavlja se oštećeniku i okrivljeniku, koji će se odmah pustiti na slobodu ako je u pritvoru ili istražnom zatvoru. Oštećeniku će se uz rješenje dati pouka u smislu članka 55. ovog Zakona.
ZKP čl. 230. st. 3.	Državni odvjetnik će u roku iz stavka 1. ovog članka obavijestiti oštećenika o podizanju optužnice ili o obustavi istrage odnosno odbacivanju kaznene prijave uz pouku iz članka 55. stavka 5. ovog Zakona.
ZKP čl. 380. st. 2.	Predsjednik vijeća će u slučaju obustave postupka iz stavka 1. točke 1. ovog članka upozoriti oštećenika prema članku 55. ovog Zakona.
ZKP čl. 355.	Vijeće će rješenjem obustaviti kazneni postupak u odnosu na sve ili pojedine točke optužnice ako ustanovi da: 1) djelo koje je predmet optužbe nije kazneno djelo, 2) postoje okolnosti koje isključuju okrivljenikovu krivnjу, 3) nema zahtjeva ovlaštenog tužitelja ili prijedloga, odnosno odobrenja ovlaštene osobe, ako je to po zakonu potrebno, ili da postoje okolnosti koje isključuju kazneni progon, 4) nema dovoljno dokaza da je okrivljenik osnovano sumnjiv za djelo koje je predmet optužbe, odnosno da je proturječje između prikupljenih dokaza očito takvo da bi na raspravi izricanje osuđujuće presude bilo nemoguće. Ako nije vođena istraga, vijeće će rješenjem odbaciti optužnicu ako utvrdi postojanje razloga iz stavka 1. ovog članka. Protiv rješenja iz stavka 1. i 2. ovog članka stranke i oštećenik mogu podnijeti žalbu. O žalbi odlučuje viši sud.
ZIKZ čl. 164. st. 4.	Kaznionica, odnosno zatvor će prije otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv života i tijela ili kaznenog djela s elementima nasilja, obavijestiti ustrojstvenu jedinicu Ministarstva pravosuđa nadležnu za podršku žrtvama i svjedocima radi obavješćivanja žrtve ili oštećenika ili njihove obitelji.

1	2
čl. 7. – Pravo na usmeno i pisano prevođenje	<p>1. Države članice osiguravaju da se žrtvama koje ne razumiju ili ne govoraju jezik predmetnog kaznenog postupka na zahtjev osigura besplatno usmeno prevođenje u skladu s njihovim položajem u kaznenom postupku u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu, barem tijekom saslušanja ili ispitivanja žrtve tijekom kaznenog postupka od strane istražnih i pravosudnih tijela, uključujući tijekom saslušanja od strane policije, te usmeno prevođenje za njihovo aktivno sudjelovanje na sudskim raspravama i svim potrebnim međuročištima.</p> <p>2. Ne dovodeći u pitanje prava na obranu te u skladu s pravilima o sudskoj diskrecijskoj ovlasti, moguće je korištenje komunikacijske tehnologije poput videokonferencija, telefona ili interneta, osim ako je potrebna fizička prisutnost tumača kako bi žrtve mogle pravilno ostvariti svoja prava ili razumjeti postupak.</p> <p>3. Države članice osiguravaju da se žrtvama koje ne razumiju ili ne govoraju jezik predmetnog kaznenog postupka u skladu s njihovim položajem u kaznenom postupku u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu na zahtjev osigura besplatno prevođenje informacija bitnih za ostvarivanje njihovih prava u kaznenom postupku na jezik koji razumiju, u mjeri u kojoj se takve informacije čine dostupnim žrtvama. Prijevodi takvih informacija uključuju barem svaku odluku kojom se okončava kazneni postupak za kazneno djelo koje je pretrpjela žrtva te na zahtjev žrtve obrazloženje ili sažetak obrazloženja takve odluke, osim u slučaju odluke porote ili u slučaju odluke čije je obrazloženje povjerljivo, u kojim se slučajevima nacionalnim pravom ne predviđa davanje obrazloženje.</p>
čl. 8 . – Pravo na pristup službama za potporu žrtvama	<p>1. Države članice osiguravaju žrtvama prije, za vrijeme i tijekom određenog razdoblja nakon kaznenog postupka, u skladu s potrebama žrtava, besplatan pristup službama za potporu žrtvama koje djeluju u interesu žrtava i koje poštuju načelo povjerljivosti. Članovi obitelji imaju pristup službama za potporu žrtvama u skladu sa svojim potrebama i stupnjem štete koju su pretrpjeli kao posljedicu kaznenog djela počinjenog protiv žrtve.</p> <p>2. Države članice olakšavaju upućivanje žrtava od strane nadležnog tijela koje je zaprimilo prijavu i drugih odgovarajućih tijela službama za potporu žrtvama.</p> <p>3. Države članice poduzimaju mjere za uspostavu, uz opće službe za potporu žrtvama ili kao njihov sastavni dio, besplatnih specijalističkih službi za potporu koje poštuju načelo povjerljivosti ili za omogućivanje organizacijama za potporu žrtvama obraćanje postajeći specijaliziranim tijelima koja pružaju takvu specijalističku potporu. Žrtve, u skladu s njihovim posebnim potrebama, imaju pristup takvim službama, a članovi obitelji imaju pristup u skladu sa svojim posebnim potrebama i stupnjem štete koju su pretrpjeli kao posljedicu kaznenog djela počinjenog protiv žrtve.</p> <p>4. Službe za potporu žrtvama i bilo koje specijalističke službe za potporu mogu se uspostaviti kao javne ili nevladine organizacije i mogu se organizirati na profesionalnoj ili dobrovoljnoj osnovi.</p> <p>5. Države članice osiguravaju da pristup službama za potporu žrtvama nije uvjetovan time je li žrtva nadležnom tijelu podnijela formalnu prijavu za kazneno djelo.</p>

ZKP čl. 8. st. 3.	3. Stranke i ostali sudionici u postupku imaju pravo služiti se svojim jezikom, uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih. Ako se radnja u postupku ne vodi na jeziku koji osoba govori i razumije, osigurat će se usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih onoga što ona odnosno drugi iznosi te isprava i drugog pisanog dokaznog materijala koji se izvodi. U zapisniku će se zabilježiti da je dana pouka i izjava sudionika. O pravu na usmeno prevođenje odnosno prevođenje ili tumačenje znakovnim jezikom gluhih i gluhoslijepih osoba će se poučiti prije prvog ispitivanja.
-------------------	--

ZKP čl. 47. st. 1.	1. U kaznenom postupku oštećenik ima, u skladu s ovim Zakonom, pravo:
--------------------	---

- 1) služiti se vlastitim jezikom uključujući i znakovni jezik gluhih i gluhoslijepih i na pomoć tumača ako ne razumije ili se ne služi hrvatskim jezikom odnosno prevoditelja ili tumača znakovnog jezika ako se radi o gluhom ili gluhoslijepom oštećeniku,

ZSS čl. 21. st. 1., u vezi s čl. 83. st. 1.

Čl. 21. st. 1. Korisnici socijalne skrbi su:

- dijete bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama u razvoju, dijete i mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, dijete bez pratrje koje se zatekne izvan mjesta svog prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu
 - odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima
- u vezi s

I. 83. st. 1. Psihosocijalna podrška je socijalna usluga koja podrazumijeva rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina korisnika.

1

2

3	4
SP čl. 20.	<p>1. Poslovi podrške žrtvama i svjedocima obavljaju se u posebnom odjelu pod neposrednim nadzorom predsjednika suda ili osobe koju on ovlasti.</p> <p>2. Poslovi podrške žrtvama i svjedocima mogu se obavljati u okviru zajedničke službe za potrebe više pravosudnih tijela sukladno odluci Ministarstva pravosuđa.</p> <p>3. Način obavljanja poslova iz stavka 2. ovog članka u okviru zajedničke službe za potrebe više pravosudnih tijela uređuju čelnici tih tijela sporazumom.</p> <p>4. Odjel za podršku žrtvama i svjedocima osigurava emocionalnu podršku i daje opće procesne (sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku), tehničke i praktične informacije žrtvama i svjedocima i članovima njihovih obitelji.</p> <p>5. Odjel upućuje žrtve i svjedočke na specijalizirane institucije i organizacije civilnog društva ovisno o njihovim potrebama, osigurava podršku starijim, invalidnim i teško pokretnim žrtvama i svjedocima kad se ispituju izvan zgrade suda, osigurava praktičnu pomoć u snalaženju u sudskoj zgradi s ciljem izbjegavanja mogućnosti da svjedočenje izazove dodatne negativne posljedice, novu patnju ili traumu žrtvi odnosno svjedoku.</p> <p>6. Odjel na odgovarajući način kontaktira sve žrtve i svjedočke u predmetima ratnih zločina, a u ostalim predmetima po nalogu suca ili državnog odvjetnika, a u svrhu utvrđivanja podataka o zdravstvenom stanju, potrebama i mogućnostima dolaska žrtve ili svjedoka na ispitivanje.</p> <p>7. Podrška može biti osigurana i izvan prostorija suda, ovisno o potreba žrtava i svjedoka i suradnji s drugim državnim tijelima (policija, državno odvjetništvo).</p> <p>8. Sudski poziv sadrži obavijest o postojanju Odjela, s kratkim opisom poslova koje Odjel obavlja i podacima za kontakt. Sudski zapisničar, na temelju naloga suca, Odjelu dostavlja podatke o predmetu (poslovni broj spisa, ime i prezime okrivljenika, zakonski naziv kaznenog djela, vrijeme održavanja ročišta te ime i prezime žrtve ili svjedoka).</p> <p>9. U radu Odjela mogu sudjelovati volonteri, i to kao neposredni pružatelji podrške.</p> <p>10. U svom radu volonteri su dužni poštovati odredbe Zakona o volonterstvu, Etičkog kodeksa volontera i ugovora zaključenog s pravosudnim tijelom u kojem je Odjel osnovan.</p> <p>11. Odjel raspolaže čekaonicom za žrtve i svjedočke.</p> <p>12. U pogledu čuvanja tajnosti podataka na volontere se primjenjuju odredbe Zakona o sudovima kojima je propisana obveza čuvanja tajnosti podataka.</p> <p>13. U uredu predsjednika suda vodi se popis volontera ovlaštenih za pružanje podrške žrtvama i svjedocima.</p> <p>14. Osim općih podataka za svakog volontera u popis se unose podaci o pozivanju i odazivanju, broju ostvarenih volonterskih sati, kao i drugi potrebni podaci o njegovu sudjelovanju u radu odjela.</p> <p>15. Volonteri će se pozivati prema potrebama Odjela i drugim okolnostima važnim za osiguranje podrške.</p>
ZZNO čl. 6.	<p>1. U svim postupcima vezanim za nasilje u obitelji službe socijalne skrbi i zdravstvene ustanove te druga nadležna tijela dužna su voditi brigu o svim potrebama žrtve i omogućiti joj pristup odgovarajućim službama.</p> <p>2. Počinitelju nasilja službe iz stavka 1. ovoga članka dužne su pružiti odgovarajuću informaciju o svim njegovim pravima.</p> <p>3. U slučajevima pokretanja prekršajnog postupka u kojem se kao žrtva pojavljuje dijete nadležni sud dužan je, bez odgode, o tome obavijestiti ustanove socijalne skrbi radi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.</p> <p>4. Interesi djeteta izloženog nasilju u obitelji prioritetni su u svim postupcima.</p>

1	2
čl. 9. – Potpora službi za potporu žrtvama	<p>1. Službe za potporu žrtvama, kako su navedene u članku 8. stavku 1., pružaju najmanje sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) informacije, savjete i potporu o pravima žrtava, uključujući o pristupu nacionalnim shemama za naknadu štete prouzročene kaznenim djelima i o njihovoj ulozi u kaznenom postupku, uključujući pripremu za sudjelovanje u postupku; (b) informacije o eventualno postojećim odgovarajućim specijalističkim službama za potporu ili izravno upućivanje na takve službe; (c) emocionalnu i, ako je dostupna, psihološku potporu; (d) savjete o finansijskim i praktičnim pitanjima koja proizlaze iz kaznenog djela; (e) osim ako ih već pružaju druge javne ili privatne službe, savjete o riziku i sprečavanju sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde. <p>2. Države članice potiču službe za potporu žrtvama da obrate posebnu pozornost na posebne potrebe žrtava koje su pretrpjele znatnu štetu zbog težine kaznenog djela.</p> <p>3. Ako to već ne pružaju druge javne i privatne službe, specijalističke službe za potporu iz članka 8. stavka 3. razvijaju i pružaju najmanje sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) utočišta ili bilo koji drugi prikladni privremeni smještaj za žrtve koje trebaju sigurno mjesto zbog neposrednog rizika sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde; (b) ciljanu i integriranu potporu za žrtve s posebnim potrebama, poput žrtava spolnog nasilja, žrtava rodno uvjetovanog nasilja i žrtava nasilja u bliskim odnosima, uključujući potporu i savjetovanje nakon trauma.

3	4
ZKP čl. 43. st. 1. toč. 1.	1. Žrtva kaznenog djela ima sukladno ovom Zakonu: 1) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom,
ZSS čl. 21. st. 1., u vezi s čl. 83. st. 1.	Čl. 21. st. 1. Korisnici socijalne skrbi su: – dijete bez roditelja ili bez odgovarajuće roditeljske skrbi, mlađa punoljetna osoba, dijete žrtva obiteljskog, vršnjačkog ili drugog nasilja, dijete žrtva trgovanja ljudima, dijete s teškoćama u razvoju, dijete i mlađa punoljetna osoba s problemima u ponašanju, dijete bez pratnje koje se zatekne izvan mjesta svojeg prebivališta bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu te dijete strani državljanin koje se zatekne na teritoriju Republike Hrvatske bez nadzora roditelja ili druge odrasle osobe koja je odgovorna skrbiti o njemu – odrasla osoba žrtva obiteljskog ili drugog nasilja te žrtva trgovanja ljudima u vezi s
	čl. 83. st. 1. Psihosocijalna podrška je socijalna usluga koja podrazumijeva rehabilitaciju koja potiče razvoj kognitivnih, funkcionalnih, komunikacijskih ili socijalnih vještina korisnika
SP čl. 20.	1. Poslovi podrške žrtvama i svjedocima obavljaju se u posebnom odjelu pod neposrednim nadzorom predsjednika suda ili osobe koju on ovlasti. 2. Poslovi podrške žrtvama i svjedocima mogu se obavljati u okviru zajedničke službe za potrebe više pravosudnih tijela sukladno odluci Ministarstva pravosuđa. 3. Način obavljanja poslova iz stavka 2. ovog članka u okviru zajedničke službe za potrebe više pravosudnih tijela uređuju čelnici tih tijela sporazumom. 4. Odjel za podršku žrtvama i svjedocima osigurava emocionalnu podršku i daje opću procesne (sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku), tehničke i praktične informacije žrtvama i svjedocima i članovima njihovih obitelji. 5. Odjel upućuje žrtve i svjedočke na specijalizirane institucije i organizacije civilnog društva ovisno o njihovim potrebama, osigurava podršku starijim, invalidnim i teško pokretnim žrtvama i svjedocima kad se ispituju izvan zgrade suda, osigurava praktičnu pomoć u snaženju u sudskoj zgradi s ciljem izbjegavanja mogućnosti da svjedočenje izazove dodatne negativne posljedice, novu patnju ili traumu žrtvi odnosno svjedoku.

čl. 10. – Pravo na saslušanje

1. Države članice osiguravaju da žrtve mogu biti saslušane tijekom kaznenog postupka i da mogu pružiti dokaze. Kada treba saslušati dijete kao žrtvu, odgovarajuće se uzimaju u obzir djetetova dob i zrelost.
 2. Postupovna pravila prema kojima se žrtve mogu saslušati tijekom kaznenog postupka i prema kojima one mogu predlagati dokaze utvrđuju se nacionalnim pravom.
-

6. Odjel na odgovarajući način kontaktira sve žrtve i svjedoke u predmetima ratnih zločina, a u ostalim predmetima po nalogu suca ili državnog odvjetnika, a u svrhu utvrđivanja podataka o zdravstvenom stanju, potreba i mogućnostima dolaska žrtve ili svjedoka na ispitivanje.
7. Podrška može biti osigurana i izvan prostorija suda, ovisno o potreba žrtava i svjedoka i suradnji s drugim državnim tijelima (policija, državno odvjetništvo).
8. Sudski poziv sadrži obavijest o postojanju Odjela, s kratkim opisom poslova koje Odjel obavlja i podacima za kontakt. Sudski zapisničar, na temelju naloga suca, Odjelu dostavlja podatke o predmetu (poslovni broj spisa, ime i prezime okrivljenika, zakonski naziv kaznenog djela, vrijeme održavanja ročišta te ime i prezime žrtve ili svjedoka).
9. U radu Odjela mogu sudjelovati volonteri, i to kao neposredni pružatelji podrške.
10. U svom radu volonteri su dužni poštovati odredbe Zakona o volontervstvu, Etičkog kodeksa volontera i ugovora zaključenog s pravosudnim tijelom u kojem je Odjel osnovan.
11. Odjel raspolaže čekaonicom za žrtve i svjedoke.
12. U pogledu čuvanja tajnosti podataka na volontere se primjenjuju odredbe Zakona o sudovima kojima je propisana obveza čuvanja tajnosti podataka.
13. U uredu predsjednika suda vodi se popis volontera ovlaštenih za pružanje podrške žrtvama i svjedocima.
14. Osim općih podataka za svakog volontera u popis se unose podaci o pozivanju i odazivanju, broju ostvarenih volonterskih sati, kao i drugi potrebni podaci o njegovu sudjelovanju u radu Odjela.
15. Volonteri će se pozivati prema potrebama Odjela i drugim okolnostima važnim za osiguranje podrške.

ZZNO čl. 6.

1. U svim postupcima vezanim za nasilje u obitelji službe socijalne skrbi i zdravstvene ustanove te druga nadležna tijela dužna su voditi brigu o svim potrebama žrtve i omogućiti joj pristup odgovarajućim službama.
2. Počinitelju nasilja službe iz stavka 1. ovoga članka dužne su pružiti odgovarajuću informaciju o svim njegovim pravima.
3. U slučajevima pokretanja prekršajnog postupka u kojem se kao žrtva pojavljuje dijete nadležni sud dužan je, bez odgode, o tome obavijestiti ustanove socijalne skrbi radi poduzimanja mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.
4. Interesi djeteta izloženog nasilju u obitelji prioritetni su u svim postupcima.

ZKP čl. 47. st. 1.
toč. 4.

1. U kaznenom postupku oštećenik ima, u skladu s ovim Zakonom, pravo:
4) upozoravati na činjenice i predlagati dokaze,

ZKP čl. 443.

Nakon završenoga dokaznog postupka predsjednik vijeća daje riječ strankama. Prvo govori tužitelj, zatim oštećenik, branitelj, pa optuženik. Predsjednik vijeća može, nakon njihova saslušanja, odrediti vrijeme trajanja završnog govora.

PZ čl. 116.

2. Oštećenik ima pravo do završetka postupka staviti sudu zahtjev da okrivljenika presudom obveže da mu nadoknadi štetu koja mu je prouzročena prekršajem i s tim u vezi predlagati sudu izvođenje potrebnih dokaza, predlagati dokaze radi utvrđivanja krivnje okrivljenika za prekršaj, prigodom ispitivanja postavljati pitanja okrivljeniku, svjedocima i vješticima te stavljati primjedbe na njihove izjave, te davati druge izjave i prijedloge.

1	2
čl. 11. – Prava u slučaju odluke o nepoduzimanju kaznenog progona	<p>1. Države članice osiguravaju da žrtve, u skladu sa svojim položajem u odgovarajućim kaznenopravnim sustavima, imaju pravo na preispitivanje odluke o nepoduzimanju kaznenog progona. Postupovna pravila za takvo preispitivanje određuju se nacionalnim pravom.</p> <p>2. Ako se u skladu s nacionalnim pravom položaj žrtve u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu utvrđuje tek nakon donošenja odluke o poduzimanju kaznenog progona protiv počinitelja, države članice osiguravaju da barem žrtve teških kaznenih djela imaju pravo na preispitivanje odluke o nepoduzimanju kaznenog progona. Postupovna pravila za takvo preispitivanje određuju se nacionalnim pravom.</p> <p>3. Države članice osiguravaju da se žrtve obavijeste, bez nepotrebne odgode, o njihovom pravu na dobivanje dostačnih informacija radi odlučivanja o tome hoće li zatražiti preispitivanje odluke o nepoduzimanju kaznenog progona te da te informacije i dobiju.</p> <p>4. Kada odluku o nepoduzimanju kaznenog progona doneše najviše tijelo kaznenog progona čiju odluku prema nacionalnom pravu nije moguće preispitivati, preispitivanje može provesti to isto tijelo.</p> <p>5. Stavci 1., 3. i 4. ne primjenjuju se na odluku državnog odvjetnika o nepoduzimanju kaznenog progona, ako takva odluka ima za posljedicu izvansudsku nagodbu, u mjeri u kojoj je takva mogućnost predviđena nacionalnim pravom.</p>
čl. 12. – Pravo na zaštitne mjere u okviru službi za popravljanje štete	<p>1. Države članice poduzimaju mjere za zaštitu žrtava od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, a koje se trebaju primjeniti pri djelovanju bilo kakvih službi za popravljanje štete. Takvim se mjerama osigurava da žrtve koje odaberu sudjelovati u postupcima za popravljanje štete imaju pristup sigurnim i stručnim službama za popravljanje štete, podložno barem sljedećim uvjetima:</p> <p>(a) službe za popravljanje štete koriste se samo ako su u interesu žrtve, podložno možbitnim zahtjevima sigurnosti te se temelje na žrtvinom slobodnom pristanku utemeljenom na informacijama, koji može biti povučen u svakom trenutku;</p> <p>(b) prije pristanka na sudjelovanje u postupku za popravljanje štete, žrtvi se pružaju potpune i nepristrane informacije o tom postupku i mogućim ishodima, kao i informacije o postupcima za nadzor provedbe možebitnog sporazuma;</p>

3	4
ZKP čl. 206.c	<p>(2) Rješenje iz stavka 1. ovog članka državni odvjetnik će osim okrivljeniku, dostaviti oštećeniku i podnositelju kaznene prijave. Uz rješenje, oštećeniku će se dostaviti i pouka da u roku od osam dana od dana primitka rješenja može podnijeti pritužbu višem državnom odvjetniku ako smatra da rješenje nije osnovano. Oštećenika će se upozoriti i da, ako ne podnese pritužbu, svoj imovinskopravni zahtjev može ostvariti u parnici.</p> <p>(3) Viši državni odvjetnik dužan je postupiti po pritužbi u roku od trideset dana od njezina primitka. Ako viši državni odvjetnik utvrdi da je rješenje osnovano, o tome će izvjestiti oštećenika i uputiti ga da svoj imovinskopravni zahtjev može ostvarivati u parnici. Ako viši državni odvjetnik utvrdi da rješenje nije osnovano, naložiti će nižem državnom odvjetniku da odmah nastavi rad na predmetu, o čemu će izvjestiti oštećenika, okrivljenika i podnositelja prijave.</p>
PZ 109.c	<p>1. Osim kad mu je to dopušteno prema posebnom propisu, ovlašteni tužitelj iz članka 109. stavka 1. točaka 1. i 2. ovoga Zakona može ne pokrenuti prekršajni postupak iako postoji sumnja da je počinjen prekršaj, ako je počinitelj preuzeo obvezu u određenom roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) podvrgavanja odvikavanju od droge ili drugih ovisnosti, 2) podvrgavanja psihosocijalnom tretmanu radi otklanjanja nasilničkog ponašanja uz pristanak počinitelja i žrtve na napuštanje obiteljske zajednice za vrijeme trajanja tretmana. <p>2. Ako je prekršajem s elementima nasilja oštećena fizička osoba, za postupanje prema stavku 1. ovoga članka, potrebno je pribaviti pisani izjavu o pristanku oštećenika.</p>
ZSM čl. 70.	<p>1. Ako državni odvjetnik ocjeni da nema osnove za vođenje kaznenog postupka prema maloljetniku (članak 206. Zakona o kaznenom postupku), odbacit će kaznenu prijavu i obavijestit će o tome oštećenika, uz navođenje razloga, a ako je policija podnijela prijavu, obavijestit će i to tijelo.</p> <p>2. Oštećenik može u roku od osam dana od primitka obavijesti državnog odvjetnika zahtijevati da vijeće za mladež odluči o pokretanju postupka.</p> <p>3. Kad vijeće odluči da se prema maloljetniku pokrene postupak, nadležni državni odvjetnik će nastaviti postupak prema maloljetniku.</p>
KZ čl. 73.	<p>1. Sigurnosna mjera zabrane približavanja, uznemiravanja ili uhođenja žrtve, druge osobe ili grupe osoba, odnosno zabrane približavanja određenom mjestu sud će izreći počinitelju kad postoji opasnost da bi počinitelj prema tim osobama ili na tim mjestima mogao ponovo počiniti kazneno djelo.</p> <p>2. Mjera iz stavka 1. ovoga članka izriče se u trajanju od jedne do pet godina. Počinitelju koji je osuđen na kaznu zatvora, a nije mu izrečena uvjetna osuda niti je kazna zatvora zamijenjena radom za opće dobro, mjera iz stavka 1. ovoga članka izreći će se u trajanju koje je od jedne do pet godina dulje od izrečene kazne zatvora.</p> <p>3. Po proteku polovine trajanja sigurnosne mjere izrečene na temelju stavka 1. ovoga članka sud može na prijedlog osuđenika obustaviti njezino izvršenje ako ustanovi da više ne postoji opasnost iz stavka 1. ovoga članka. Osuđenik može ponoviti prijedlog, ali ne prije proteka jedne godine od zadnjeg preispitivanja.</p>

1	2
---	---

- (c) počinitelj je priznao temeljne činjenice predmeta;
(d) do svakog se sporazuma dolazi dobrovoljno i može ga se uzeti u obzir u bilo kojem dalnjem kaznenom postupku;
(e) rasprave u postupcima popravljanja štete koje se ne vode javno povjerljive su i ne objavljaju se naknadno, osim uz suglasnost stranaka ili ako se to zahtijeva nacionalnim pravom zbog važnijeg javnog interesa.
2. Države članice olakšavaju, ako je to prikladno, upućivanje predmeta službama za popravljanje štete, uključujući putem uspostave postupaka ili smjernica o uvjetima za takvo upućivanje

čl. 13. – Pravo na pravnu pomoć	Države članice osiguravaju žrtvama pristup pravnoj pomoći, ako one imaju status stranaka u kaznenom postupku. Uvjeti pod kojima ili postupovna pravila prema kojima žrtve imaju pristup pravnoj pomoći određuju se nacionalnim pravom.
---------------------------------	--

4. Na zabranu približavanja shodno će se primijeniti odredba članka 71. stavka 5. ovoga Zakona.
 5. Sud će o presudi kojom je izrečena mjera iz stavka 1. ovoga članka obavijestiti policiju.

ZSM čl. 10.	2. Sud može maloljetniku izreći obvezu: 15) da se ne približava ili da ne uznemirava žrtvu,
ZKP čl. 360 st. 6.	6. Ako se radi o kaznenim djelima protiv života i tijela i protiv spolne slobode za koja je propisana kazna zatvora teža od pet godina, državni odvjetnik mora pribaviti suglasnost žrtve za sporazumijevanje. Ako je žrtva umrla ili je nesposobna dati suglasnost, suglasnost će se zatražiti od osoba iz članka 55. stavka 6. ovog Zakona.

ZBPP

ZKP čl. 43. st. 2.	U skladu s posebnim propisima, žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kazrenom postupku te pri podnošenju imovinskopravnog zahtjeva.
ZKP čl. 44. st. 1.	Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva iz članka 43. i drugih odredaba ovog Zakona, pravo na: 1) opunomoćenika na teret proračunskih sredstava.
ZKP čl. 45. st. 1.	Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona pravo: 1) prije ispitivanja razgovorati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava.
ZSM čl. 116.	Ako sudac istrage za mladež, odnosno predsjednik vijeća za mladež utvrđda da je, radi zaštite prava i interesa djeteta oštećenika ili djeteta žrtve kaznenog djela potrebno postaviti mu opunomoćenika, podnijet će prijedlog predsjedniku suda koji će opunomoćenika postaviti iz reda odvjetnika koji moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlađe osobe, s liste odvjetnika ka za mladež Hrvatske odvjetničke komore. Imenovanog odvjetnika ne može zamjeniti odvjetnički vježbenik. Za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora pet godina ili teža, kao i kada je počinitelj kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, srodnik djeteta u uspravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do trećeg stupnja, srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno, posvojitelj, djetetu žrtvi kaznenog djela, ukoliko dijete nema izabrano opunomoćenika, sud će po službenoj dužnosti, postaviti opunomoćenika u smislu odredbe stavka 1. ovog članka. Djetetu žrtvi kaznenog djela bit će u postupku osigurana pomoć i podrška koju će pružiti stručni suradnik županijskog, odnosno općinskog suda u sjedištu županijskog suda. Iznimno, pomoći i podršku djetetu žrtvi kaznenog djela može pružiti i druga stručna osoba na teret proračunskih sredstava ako županijski, odnosno općinski sud u sjedištu županijskog suda nema stručnog suradnika.

1	2
čl. 14. – Pravo na naknadu troškova	Države članice nude žrtvama koje sudjeluju u kaznenom postupku mogućnost naknade troškova nastalih na temelju njihovog aktivnog sudjelovanja u kaznenom postupku, u skladu s njihovim položajem u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu. Uvjeti pod kojima ili postupovna pravila prema kojima žrtve mogu dobiti naknadu troškova određuju se nacionalnim pravom.
čl.15. – Pravo na povrat imovine	Države članice osiguravaju da se nakon odluke nadležnog tijela imovina koja može biti vraćena, a koja je zaplijenjena u okviru kaznenog postupka, vratí žrtvama bez odgode, osim ako je ona potrebna u svrhu kaznenog postupka. Uvjeti pod kojima ili postupovna pravila prema kojima se takva imovina vraća žrtvama određuju se nacionalnim pravom.
čl. 16. – Pravo na odluku o naknadi štete od strane počinitelja u okviru kaznenog postupka	1. Države članice osiguravaju da žrtve u okviru kaznenog postupka imaju pravo na odluku o naknadi štete od strane počinitelja, u razumnom roku, osim ako je nacionalnim pravom predviđeno da se takva odluka mora donijeti u drugom pravnom postupku. 2. Države članice promiču mjere kojima se počinitelje potiče na pružanje odgovarajuće naknade štete žrtvama.
čl. 17. – Prava žrtava s boravištem u drugoj državi članici	1. Države članice osiguravaju da njezina nadležna tijela mogu poduzimati odgovarajuće mjere kojima se na najmanju moguću mjeru svode poteškoće žrtava s boravištem u državi članici različitoj od one u kojoj je kazneno djelo počinjeno, a posebno u vezi s organiziranjem postupka. U tu svrhu tijela države članice u kojoj je kazneno djelo počinjeno posebno moraju imati mogućnost: (a) uzeti izjavu od žrtve odmah nakon podnošenja prijave za kazneno djelo nadležnom tijelu; (b) u mjeri u kojoj je to moguće, imati pristup videokonferenciji i telefonskoj konferenciji utvrđenima u Konvenciji o uzajamnoj pomoći u kaznenim stvarima između država članica Europske unije od 29. svibnja 2000. u svrhu saslušanja žrtava koje imaju boravište u inozemstvu. 2. Države članice osiguravaju da žrtve kaznenog djela počinjenog u državi članici različitoj od one u kojoj imaju boravište mogu podnijeti prijavu nadležnim tijelima države članice boravišta, ako to ne mogu učiniti u državi članici u kojoj je počinjeno kazneno djelo ili ako to, u slučaju teškog kaznenog djela, kako je određeno nacionalnim pravom te države članice, tamo ne žele učiniti. 3. Države članice osiguravaju da nadležno tijelo kojem je žrtva podnijela prijavu bez odgode proslijedi prijavu nadležnom tijelu države članice u kojoj je počinjeno kazneno djelo, ako nadležnost za pokretanje postupka nije iskoristila država članica u kojoj je podnesena prijava.

3	4
ZKP čl. 145. st. 2. toč. 7. i 8., u vezi s čl. 148. st. 1.	<p>Čl. 145. st. 2. Troškovi kaznenog postupka obuhvaćaju:</p> <p>7) nagradu i nužne izdatke branitelja, nužne izdatke privatnog tužitelja i oštećenika kao tužitelja i njihovih zakonskih zastupnika te nagradu i nužne izdatke njihovih opunomoćenika,</p> <p>8) nužne izdatke oštećenika i njegova zakonskog zastupnika te nagradu i nužne izdatke njegova opunomoćenika.</p> <p>U vezi s</p> <p>čl. 148. st. 1. Kad sud okrivljenika proglaši krivim, u presudi će mu naložiti da podmiri troškove kaznenog postupka.</p>
PZ čl. 138. st. 2. toč. 6. u vezi s čl. 139. st. 3.	<p>Čl. 138. st. 2. Troškovi prekršajnog postupka obuhvaćaju:</p> <p>6) nužne izdatke oštećenika i oštećenika tužitelja te njihovih zakonskih zastupnika i njihovih opunomoćenika,</p> <p>u vezi s</p> <p>čl.139. st. 3. Ako je sud okrivljenika proglašio krivim, izreći će u presudi da je obvezan naknaditi troškove postupka, osim ako ovim Zakonom nije određeno drukčije.</p>
ZKP čl. 189. st. 1.	<p>Predmeti veće vrijednosti koji su tijekom kaznenog postupka bili pronađeni ili privremeno oduzeti vratit će se vlasniku čim se ustanovi da ne postoje razlozi za njihovo oduzimanje. Ako je predmet podložan kvaru ili je njegovo čuvanje vezano sa znatnim troškovima, može se i ranije prodati, a ranijem vlasniku predat će se novac dobiven prodajom.</p>
ZKP čl. 153.	<p>1. Imovinskopravni zahtjev koji je nastao zbog počinjenja kaznenog djela raspravit će se na prijedlog ovlaštenih osoba u kaznenom postupku, ako se time ne bi znatno odugovlačio taj postupak.</p> <p>2. Imovinskopravni zahtjev se može odnositi na zahtjev koji se može podnijeti u parnici.</p>

ZPSEU

1	2
čl. 18. – Pravo na zaštitu	Ne dovodeći u pitanje prava na obranu, države članice osiguravaju dostupnost mjera za zaštitu žrtava i članova njihovih obitelji od sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, uključujući zaštitu od rizika emocionalne i psihološke štete te zaštitu dostojanstva žrtava tijekom ispitivanja i svjedočenja. Ako je potrebno, takve mjere također uključuju postupke uspostavljene na temelju nacionalnog prava kojima se predviđa fizička zaštita žrtava i članova njihovih obitelji.

3	4
ZKP čl. 43. st. 1.	<p>1. Žrtva kaznenog djela ima sukladno ovom Zakonu:</p> <p>1) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom.</p>
ZKP čl. 294. st. 4.	Zaštita svjedoka i njemu bliskih osoba izvan postupka uređuje se i provodi prema posebnom zakonu.
ZKP čl. 295	<p>Čim sazna za vjerojatnost postojanja okolnosti iz članka 294. stavka 1. ovog Zakona državni odvjetnik će predložiti sucu istrage posebni način sudjelovanja u postupku i posebni način ispitivanja svjedoka. Prijedlog, uz prethodno obavještavanje svjedoka, državni odvjetnik podnosi sucu istrage u zapečaćenom omotu s naznakom »ugroženi svjedok – tajna«, a predaje ga osobno ili putem istražitelja.</p> <p>U prijedlogu će državni odvjetnik označiti posebni način sudjelovanja u postupku (pozivanje svjedoka, pristup na ročište i drugo) i posebni način ispitivanja svjedoka koje predlaže te navesti razloge za to.</p> <p>Prijedlog iz stavka 1. ovog članka državni odvjetnik može podnijeti sucu istrage i prije podizanja optužnice. Ako okrivljenik predloži ispitivanje ugroženog svjedoka, državni odvjetnik može podnijeti odgovarajući prijedlog sucu istrage, a ako se ne složi s prijedlogom zatražit će odluku suca istrage.</p> <p>Sudac istrage odlučuje o prijedlogu državnog odvjetnika rješenjem u roku od dvanaest sati od primítka prijedloga. Protiv rješenja suca istrage kojim odbija prijedlog iz stavka 1. ovog članka, državni odvjetnik može podnijeti žalbu u roku od dvanaest sati. O žalbi odlučuje vijeće u roku od dvadeset četiri sata.</p> <p>Ako sudac istrage prihvati prijedlog državnog odvjetnika, odredit će rješenjem:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) pseudonim ugroženog svjedoka, 2) posebni način sudjelovanja u postupku (pozivanje, pristup sudu i slično), 3) posebni način ispitivanja. <p>Protiv rješenja suca istrage žalba nije dopuštena.</p> <p>Podatke o ugroženom svjedoku koji će se ispitati i sudjelovati u postupku na poseban način, sudac istrage će zapečatiti u posebni omot i predati na čuvanje državnom odvjetniku. To će zabilježiti u spisu koristeći pseudonim svjedoka. Osobe koje u bilo kojem svojstvu saznaju podatke o ugroženom svjedoku dužne su ih čuvati kao tajnu. Tijelo koje vodi radnju osobno je odgovorno za zaštitu tajnosti podataka.</p> <p>Zapečaćeni omot s podacima ugroženog svjedoka može iznimno zatražiti od državnog odvjetnika i otvoriti samo sudac istrage, predsjednik vijeća radi provjere istovjetnosti te drugostupanjski sud kad odlučuje o žalbi protiv presude. Na omotu će se zabilježiti da je otvoren i navesti imena osoba koje su upoznate s njegovim sadržajem. Nakon toga, omot će se ponovo zapečatiti i vratiti državnom odvjetniku.</p> <p>Nakon što je donio rješenje o posebnom načinu sudjelovanja u postupku i posebnom načinu ispitivanja, sudac istrage određuje dokazno ročište i provodi ispitivanje ugroženog svjedoka. Kod pozivanja, pristupa zaštićenog svjedoka na ročište, boravka i odlaska s ročišta, sudac istrage i državni odvjetnik mogu naložiti policiji poduzimanje mjera zaštite svjedoka.</p>
ZKP čl. 388.	<p>(1) Vijeće će isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina, 2) na zahtjev žrtve iz članka 45. ovog Zakona, tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka.

čl. 19. – Pravo na izbjegavanje kontakta između žrtve i počinitelja	1. Države članice uspostavljaju potrebne prepostavke za omogućivanje izbjegavanja kontakta između žrtava te, prema potrebi, članova njihovih obitelji i počinitelja u prostorijama u kojima se vodi kazneni postupak, osim ako kazneni postupak zahtijeva takav kontakt. 2. Države članice osiguravaju da nove sudske prostorije imaju odvojene čekaonice za žrtve.
---	--

čl. 20. – Pravo na zaštitu žrtava tijekom istraga u kaznenom postupku	Ne dovodeći u pitanje prava na obranu i u skladu s pravilima o sudskoj diskreciji, države članice tijekom istraga u kaznenom postupku osiguravaju: (a) da se saslušanja žrtava provode bez neopravdane odgode nakon prijavljivanja kaznenog djela nadležnom tijelu; (b) da se broj saslušanja žrtava zadrži na najmanjoj mjeri, a da se saslušanja provode samo ako su krajnje neophodna za potrebe istrage u kaznenom postupku;
---	--

3	4
	<p>(2) Od otvaranja zasjedanja pa do završetka rasprave vijeće može u svaku dobu, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) zaštite sigurnosti i obrane Republike Hrvatske, 2) zaštite tajne, kojoj bi štetila javna rasprava, 3) zaštite javnog reda i mira, 4) zaštite osobnog ili obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.
ZKP čl. 414. st. 2.	2. Predsjednik vijeća će poduzeti prikladne mjere za zaštitu žrtve od utjecaja drugih osoba (prostorna izdvojenost prije ispitivanja i slično).
Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 156.	<p>1. Dok za to postoje opravdani razlozi policija će uspostavom primjerena mјera zaštiti žrtvu ili drugu osobu koja je dala ili može dati podatke važne za kazneni postupak ili njima blisku osobu, ako im prijeti opasnost od počinitelja ili drugih osoba.</p> <p>2. Mjere zaštite iz stavka 1. ovog članka su:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Fizička zaštita, 2) Tehnička zaštita, 3) Smještanje ugrožene osobe u sigurno sklonište. <p>3. Temelj za donošenje odluke o pružanju zaštite je prosudba ugroženosti osobe koju sačinjava ustrojstvena jedinica koja je zaprimila prijavu ili na drugi način došla do saznanja o ugroženosti osobe.</p>
ZZS čl. 1.	Ovim se Zakonom uređuju uvjeti i postupci za pružanje zaštite i pomoći ugroženim i njima bliskim osobama, koje su izložene ozbiljnijoj opasnosti po život, zdravlje, tjelesnu nepovredivost, slobodu ili imovinu većeg opsega zbog iskazivanja u kaznenim postupcima za kaznena djela predviđena u ovom Zakonu.
ZZNO čl. 19.	<p>1. Zaštitne mjere iz članka 11. stavka 2. podstavka 2., 3. i 4. ovoga Zakona mogu se primijeniti prije pokretanja prekršajnog postupka.</p> <p>2. Zaštitne mjere iz stavka 1. ovoga članka primjenit će se na prijedlog osobe izložene nasilju ili ovlaštenog tužitelja uz prethodnu suglasnost žrtve radi otklanjanja izravne životne ugroženosti te osobe ili drugih članova obitelji.</p> <p>3. Sud će donijeti odluku iz stavka 1. ovoga članka, odmah bez odgode, a najkasnije u roku od dvadeset četiri sata od podnošenja prijedloga.</p> <p>4. Odluku iz stavka 3. ovoga članka sud će staviti izvan snage ukoliko predlagatelj iz stavka 2. ovoga članka u roku od osam dana od dana donošenja odluke ne podnese optužni prijedlog.</p> <p>5. Sud je dužan upozoriti predlagatelja iz stavka 2. ovoga članka o posljedicama nepodnošenja optužnog prijedloga u smislu stavka 4. ovoga članka.</p>
ZKP čl. 414. st. 2.	2. Predsjednik vijeća će poduzeti prikladne mjere za zaštitu žrtve od utjecaja drugih osoba (prostorna izdvojenost prije ispitivanja i slično).
SP čl. 20. st. 11.	Odjel raspolaže čekaonicom za žrtve i svjedoke
ZKP čl. 44. st. 1.	<p>(1) Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva iz članka 43. i drugih odredaba ovog Zakona, pravo na:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, 2) pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama.

-
- (c) da žrtve prate njihovi zakonski zastupnici i osoba koju odaberu, osim ako je donesena drukčija obrazložena odluka;
(d) da se medicinske pretrage zadrže na najmanjoj mjeri i provode samo ako su krajnje neophodne u svrhu kaznenog postupka.
-

čl. 21. – Pravo na zaštitu privatnosti

1. Države članice osiguravaju nadležnim tijelima tijekom kaznenog postupka mogućnost poduzimanja odgovarajućih mjera za zaštitu privatnosti, uključujući osobne značajke žrtve koje se uzimaju u obzir u pojedinačnoj procjeni predviđenoj u članku 22., i zaštitu slika žrtava i članova njihovih obitelji. Nadalje, države članice osiguravaju nadležnim tijelima mogućnost poduzimanja svih zakonitih mjera za sprečavanje javnog širenja svih informacija koje bi mogle dovesti do otkrivanja identiteta dijeteta kao žrtve.
2. Radi zaštite privatnosti, osobne nepovredivosti žrtava i osobnih podataka o žrtvama, države članice, poštujući slobodu izražavanja i informiranja te slobodu i pluralizam medija, potiču medije na poduzimanje samoregulatornih mjera.

ZKP čl. 45. st. 1.	1. Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona pravo: 3) da se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja.
ZKP čl. 327.	(1) Nadležno tijelo može odrediti molekularno-genetsku analizu kako bi se biološki tragovi uzeti s mjesta počinjenja djela ili drugog mjesta na kojemu se nalaze tragovi kaznenog djela usporedili s biološkim uzorcima uzetim od osoba iz stavka 2. ovog članka ili kako bi se utvrdila istovjetnost određene osobe ili kako bi se ti tragovi ili uzorci sravnili s rezultatima molekularno-genetskih ispitivanja dobivenim prema ovom Zakonu ili drugim zakonima. (2) Za svrhu iz stavka 1. ovog članka, uzorci biološkog materijala uzet će se: 1) s mjesta počinjenja i drugog mjesta na kojemu su tragovi kaznenog djela, 2) od okrivljenika, 3) od žrtve, 4) od druge osobe pod uvjetom da se ne radi o biološkom uzorku te osobe, osim ako drukčije nije propisano ovim Zakonom. (3) Nadležno tijelo je dužno osobu čiji se uzorci uzimaju upozoriti da će podaci biti molekularno-genetski analizirani i pohranjeni. (4) Tijelo koje prije početka postupka provodi pretragu, privremeno oduzimanje predmeta, očevid ili drugu dokaznu radnju može samo provesti uzimanje uzoraka biološkog materijala s mjesta počinjenja kaznenog djela i drugog mjesta na kojemu su tragovi kaznenog djela. (5) Uzimanje uzoraka biološkog materijala od okrivljenika te molekularno-genetsku analizu tih uzoraka nalaže državno odvjetništvo. (6) Uzimanje uzoraka biološkog materijala od osoba iz stavka 2. točke 3. i 4. ovog članka te molekularno-genetsku analizu uz njihovu pisanu suglasnost nalaže državni odvjetnik. Te osobe će se prije potpisivanja suglasnosti poučiti o svrsi uzimanja uzorka te njegovom korištenju u svrhu molekularno-genetske analize. Ako suglasnost nije dana, uzimanje biološkog materijala od tih osoba te molekularno-genetsku analizu tih uzoraka na prijedlog državnog odvjetnika može naložiti sud. (7) Molekularno-genetska analiza povjerava se vještaku. Njemu se predaje materijal za ispitivanje u anonimiziranom obliku. Podaci iz molekularno-genetskih ispitivanja mogu se pridružiti nekoj određenoj osobi samo u onoj mjeri u kojoj je to potrebno za ispunjenje svrhe samog ispitivanja.
ZKP čl. 44. st. 1.	Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva iz članka 43. i drugih odredaba ovog Zakona, pravo na: 1) opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, 2) pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama, 3) tajnost osobnih podataka, 4) isključenje javnosti.
ZKP čl. 45. st. 1.	Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona pravo: 1.) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava,

čl. 22. – Pojedinačna procjena žrtava radi utvrđivanja posebnih potreba zaštite	1. Države članice osiguravaju da žrtve dobiju pravovremenu i pojedinačnu procjenu, u skladu s nacionalnim postupcima, radi utvrđivanja posebnih potreba zaštite i utvrđivanja bi li i u kojem opsegu one imale koristi od posebnih mjera u okviru kaznenog postupka, kako je predviđeno u člancima 23. i 24., zbog njihove osobite ranjivosti na sekundarnu i ponovljenu viktimizaciju, zastrašivanje i odmazdu.
--	--

3	4
	<p>2) da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola,</p> <p>3) da se ispita uz prisutnost osobe od povjerenja,</p> <p>4) uskratiti odgovor na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve,</p> <p>5) zahtijevati da bude ispitanica putem audio-video uređaja prema članku 292. stavku 4. ovog Zakona,</p> <p>6) na tajnost osobnih podataka,</p> <p>7) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave.</p>
ZKP čl. 183. st. 3.	Podaci o djetetu koje sudjeluje u postupku predstavljaju tajnu, kao i podaci koji su takvima proglašeni prema posebnom zakonu.
ZKP čl. 388. st. 1.	<p>1. Vijeće će isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio:</p> <p>1) radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina,</p> <p>2) na zahtjev žrtve iz članka 45. ovog Zakona, tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka.</p>
ZKP čl. 186.	<p>1. Osobne podatke nadležna tijela mogu prikupljati samo u zakonom određene svrhe u okviru svojih poslova propisanim ovim Zakonom.</p> <p>2. Obrada osobnih podataka može se vršiti samo kad je to zakonom ili drugim propisom određeno i mora biti ograničena na svrhu zbog koje su podaci prikupljeni. Daljnja obrada tih podataka dopuštena je ako nije u suprotnosti sa svrhom u koju su podaci prikupljeni te ako su nadležna tijela ovlaštena obradivati takve podatke u drugu svrhu propisanu zakonom, a obrada je potrebna i razmjerna toj drugoj svrsi.</p> <p>3. Obrada osobnih podataka koji se odnose na zdravlje ili seksualni život dopuštena je samo iznimno ako se otkrivanje i dokazivanje kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet godina ili teža ne bi moglo provesti na drugi način ili bi bilo skopčano s nerazmernim teškoćama.</p> <p>4. Obrada osobnih podataka koji se odnose na rasno ili etničko podrijetlo, politička uvjerenja, vjerska ili filozofska uvjerenja ili članstvo u sindikatima nije dopuštena.</p> <p>5. Osobni podaci prikupljeni za potrebe kaznenog postupka mogu se dostavljati tijelima državne uprave sukladno posebnom zakonu, a drugim pravnim osobama samo ako državno odvjetništvo ili sud utvrdi da su im ti podaci potrebeni u skladu sa zakonom propisanom svrhom. Prilikom dostave, te će se pravne osobe upozoriti da su dužne primijeniti mjere zaštite podataka osoba na koju se podaci odnose.</p> <p>6. Osobni podaci iz stavka 1. ovog članka mogu se, u skladu s propisima, upotrijebiti u drugim kaznenim postupcima, u drugim postupcima za kažnjive radnje u Republici Hrvatskoj, u postupcima međunarodne kaznenopravne pomoći i međunarodne policijske suradnje.</p> <p>7. Ministar nadležan za pravosuđe donosi pravilnik o automatiziranim zbirkama osobnih podataka za potrebe državnog odvjetništva i sudova.</p>
ZM čl. 16.	<p>1. Mediji su dužni poštovati privatnost, dostojanstvo, ugled i čast građana, a osobito djece, mladeži i obitelji bez obzira na spol i spolno opredjeljenje. Zabranjuje se objavljivanje informacija kojima se otkriva identitet djeteta, ukoliko se time ugrožava dobrobit djeteta.</p> <p>2. Mediji su dužni poštovati pravo na zaštitu identiteta svjedoka i oštećenika kaznenih djela, i bez njihova znanja i pristanka ne smiju otkriti njihov identitet.</p>
Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 155.a	<p>Policija postupa s posebnim obzirom prema žrtvi kaznenog djela te na primjeren način vodi brigu o pravima i interesima žrtve, zaštiti privatnosti kao i o specifičnim potrebama žrtve.</p> <p>Policijski službenik dužan je u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i primjeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te načinom na koji može ostvariti svoja prava.</p>

2. Pojedinačna procjena naročito uzima u obzir:
- (a) osobne značajke žrtve;
 - (b) vrstu ili prirodu kaznenog djela; i
 - (c) okolnosti kaznenog djela.
3. U kontekstu pojedinačne procjene, posebnu pažnju posvećuje se žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela; žrtvama koje su pretrpjele kazneno djelo počinjeno zbog neke osobine osobe ili diskriminatornog motiva koji bi mogli biti naročito povezani s njihovim osobnim značajkama; žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem i ovisnost o njemu čine naročito ranjivima. U tom se smislu, na odgovarajući način uzimaju u obzir žrtve terorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja, iskoristišavanja ili zločina iz mržnje i žrtve s invalidnošću.
4. Za potrebe ove Direktive, za djecu kao žrtve predmjenjeva se da imaju posebne potrebe zaštite zbog njihove ranjivosti na sekundarnu i ponovljenu viktimizaciju, zastrašivanje i odmazdu. Radi utvrđivanja bi li i u kojoj mjeri djeca imala koristi od posebnih mjera kako su predviđene u člancima 23. i 24., djeca kao žrtve podliježu pojedinačnoj procjeni kako je predviđena u stavku 1. ovog članka.
5. Opseg pojedinačne procjene može se prilagoditi ovisno o težini kaznenog djela i stupnju očigledne štete koju je pretrpjela žrtva.
6. Pojedinačna procjena provodi se uz usku uključenost žrtava i njome se uzimaju u obzir njihove želje, uključujući ako se i ne žele koristiti posebnim mjerama predviđenim u člancima 23. i 24.
7. Ako su se elementi koji čine temelj pojedinačne procjene znatno promijenili, države članice osiguravaju njihovo ažuriranje tijekom cijelog kaznenog postupka.

čl. 23. – Pravo na zaštitu žrtava s posebnim potrebama zaštite tijekom kaznenog postupka

1. Ne dovodeći u pitanje prava na obranu te u skladu s pravilima o sudskoj diskreciji države članice osiguravaju žrtvama s posebnim potrebama zaštite u čiju su korist poduzete posebne mjere utvrđene slijedom pojedinačne procjene predviđene u članku 22. stavku 1. mogućnost korištenja mjera predviđenih u stavcima 2. i 3. ovog članka. Posebna mjera predviđena nakon pojedinačne procjene neće se učiniti dostupnom ako to onemogućuju postupovna ili praktična ograničenja ili ako postoji hitna potreba saslušavanja žrtve, a u slučaju da žrtva ne bude saslušana to bi moglo nanijeti štetu žrtvi ili drugoj osobi ili bi moglo ugroziti tijek postupka.
2. Sljedeće mjere su tijekom istraživačkog postupka dostupne žrtvama s posebnim potrebama zaštite utvrđenima u skladu s člankom 22. stavkom 1.:
- (a) saslušanje žrtve provodi se u prostorijama određenima ili prilagođenima za tu svrhu;
 - (b) saslušanje žrtve provode stručnjaci koji su za to sposobljeni;
 - (c) žrtvu u vijek saslušava ista osoba, osim ako je to protivno dobrom pravosuđu;

Prilikom upoznavanja žrtve s njezinim pravima posebno treba voditi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana (dijete žrtva, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtva kaznenog djela nasilja, žrtva stranac, žrtva osoba s invaliditetom).

Nakon usmenog informiranja policijski službenik žrtvi uруčuje pisano obavijest o pravima kao i dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatnom broju telefona za podršku žrtvama. neovisno o tome želi li žrtva prijaviti kazneno djelo ili ne.

Policijski službenik dužan je izvršiti individualnu procjenu stanja žrtve u cilju utvrđivanja specifičnih potreba zaštite te sukladno procjeni poduzimati mjere zaštite žrtve.

Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/2010, 76/2015) čl. 156.

Dok za to postoje opravdani razlozi policija će uspostavom primjerenih mjera zaštititi žrtvu ili drugu osobu koja je dala ili može dati podatke važne za kazneni postupak ili njima blisku osobu, ako im prijeti opasnost od počinitelja ili drugih osoba.

Mjere zaštite iz stavka 1. ovog članka su:

1. Fizička zaštita,
2. Tehnička zaštita,
3. Smještanje ugrožene osobe u sigurno sklonište.

Temelj za donošenje odluke o pružanju zaštite je prosudba ugroženosti osobe koju sačinjava ustrojstvena jedinica koja je zaprimila prijavu ili na drugi način došla do saznanja o ugroženosti osobe.

(d) sva saslušanja žrtava spolnog nasilja, rodno uvjetovanog nasilja ili nasilja u bliskim odnosima, osim ako ih provode državni odvjetnik ili sudac, provodi osoba istog spola kao i žrtva, ako žrtva to želi, pod uvjetom da se ne ugrozi tijek kaznenog postupka.

3. Sljedeće mjere su tijekom sudskog postupka dostupne žrtvama s posebnim potrebama zaštite utvrđenim u skladu s člankom 22. stavkom 1.:

- (a) mjere radi izbjegavanja vizualnog kontakta između žrtava i počinitelja, uključujući tijekom iznošenja dokaza, prikladnim sredstvima, uključujući korištenjem komunikacijske tehnologije;
- (b) mjere kojima se osigurava saslušanje žrtve u sudnici bez njezine prisutnosti, posebno korištenjem odgovarajućih komunikacijskih tehnologija;
- (c) mjere izbjegavanja nepotrebnog ispitivanja o privatnom životu žrtve koji nije povezan s kaznenim djelom; i
- (d) mjere koje omogućuju saslušanje bez prisutnosti javnosti.

ZKP čl. 43. st. 2..	2. U skladu s posebnim propisima, žrtva kaznenog djela za koje je propisana kazna zatvora od pet ili više godina, ako trpi teža psihofizička oštećenja ili teže posljedice kaznenog djela, ima pravo na stručnu pomoć savjetnika na teret proračunskih sredstava prije davanja iskaza u kaznenom postupku te pri podnošenju imovinskopopravnog zahtjeva.
ZKP čl. 45.	<p>1. Žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te kaznenog djela trgovanja ljudima ima uz prava iz članka 43. i 44. ovog Zakona pravo:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.) prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom, na teret proračunskih sredstava, 2) da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola, 3) da se ispišta uz prisutnost osobe od povjerenja, 4) uskraćiti odgovor na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve, 5) zahtijevati da bude ispitana putem audio-video uređaja prema članku 292. stavku 4. ovog Zakona, 6) na tajnost osobnih podataka, 7) zahtijevati isključenje javnosti s rasprave. <p>2. Prije prvog ispitivanja sud, državni odvjetnik, istražitelj i policija moraju žrtvu kaznenog djela iz stavka 1. ovog članka, upozoriti na njezina prava iz ovog članka.</p>
ZKP čl. 388.	<p>(1) Vijeće će isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) radi zaštite osobe mlađe od osamnaest godina, 2) na zahtjev žrtve iz članka 45. ovog Zakona, tijekom njezina ispitivanja kao svjedoka. <p>(2) Od otvaranja zasjedanja pa do završetka rasprave vijeće može u svako doba, po službenoj dužnosti ili na prijedlog stranaka, ali uvijek nakon njihova ispitivanja, isključiti javnost za cijelu raspravu ili njezin dio ako je to potrebno radi:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) zaštite sigurnosti i obrane Republike Hrvatske, 2) zaštite tajne, kojoj bi štetila javna rasprava, 3) zaštite javnog reda i mira, 4) zaštite osobnog ili obiteljskog života optuženika, žrtve, oštećenika ili drugog sudionika u postupku.
ZKP čl. 389.	<p>(1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, žrtvu, oštećenika, njihove zastupnike i branitelja.</p> <p>(2) Vijeće može dopustiti da raspravi s koje je javnost isključena prisustvuju pojedine službene osobe, znanstveni i javni radnici, osoba od povjerenja, a na zahtjev optuženika može to dopustiti i njegovu bračnom, odnosno izvanbračnom drugu i njegovim bliskim srodnicima.</p> <p>(3) Predsjednik vijeća upozorit će osobe koje prisustvuju raspravi iz koje je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati sve ono što su na raspravi saznale i da je odavanje tajne kazneno djelo.</p>

čl. 24. – Pravo na zaštitu djece kao žrtava tijekom kaznenog postupka	<p>1. Pored mjera predviđenih u članku 23., države članice, ako je žrtva dijete, osiguravaju sljedeće:</p> <p>(a) u kaznenom postupku, svi razgovori s djetetom kao žrtvom mogu se audiovizualno snimati i takvi snimljeni razgovori mogu se upotrijebiti kao dokaz u kaznenom postupku;</p> <p>(b) u istragama u kaznenom postupku i u samom kaznenom postupku, u skladu s položajem žrtava u odgovarajućem kaznenopravnom sustavu, nadležna tijela imenuju posebnog zastupnika za djecu kao žrtve, kada je prema nacionalnom pravu nositeljima roditeljske skrbi zabranjeno zastupanje djeteta kao žrtve zbog sukoba interesa između njih i djeteta kao žrtve ili ako dijete kao žrtvu ne prati obitelj ili ako je ono odvojeno od obitelji;</p> <p>(c) kada dijete kao žrtva ima pravo na odvjetnika, ono ima pravo na pravni savjet i zastupanje u svoje ime u postupku u kojem postoji ili bi mogao postojati sukob interesa između djeteta kao žrtve i nositelja roditeljske skrbi.</p> <p>Postupovna pravila za audiovizualna snimanja iz prvog podstavka točke (a) i njihovo korištenje utvrđuju se nacionalnim pravom.</p> <p>2. Ako dob osobe nije moguće utvrditi sa sigurnošću i ako postoje razlozi za vjerovanje da je žrtva dijete, za potrebe ove Direktive pretpostavlja se da je žrtva dijete.</p>
---	--

3	4
ZKP čl. 414 . st. 2.	Predsjednik vijeća će poduzeti prikladne mjere za zaštitu žrtve od utjecaja drugih osoba (prostorna izdvojenost prije ispitivanja i slično).
ZKP čl. 422. st. 1.	U postupku se ne mogu upotrijebiti kao dokazi činjenice koje se odnose na ranije spolno ponašanje žrtve i njene seksualne sklonosti.
ZKP čl. 44.	<p>1. Dijete kao žrtva kaznenog djela ima, osim prava koje ima žrtva iz članka 43. i drugih odredaba ovog Zakona, pravo na:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1) opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, 2) pratrnu osobu od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama, 3) tajnost osobnih podataka, 4) isključenje javnosti. <p>2. Sud, državni odvjetnik, istražitelj i policija moraju prema djetetu, kao žrtvi kaznenog djela, postupati posebno obzirno imajući na umu dob, ličnost i druge okolnosti kako bi se izbjegle štetne posljedice za odgoj i razvoj djeteta. Pri postupanju prema djetetu žrtvi nadležna tijela prvenstveno će se rukovoditi najboljim interesom djeteta.</p> <p>3. Ako nije poznata dob žrtve, pretpostaviti će se da se radi o djetetu ako postoji vjerojatnost da žrtva nije navršila osamnaest godina života.</p>
ZKP čl. 292.	<p>(1) Ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta koje nije navršilo četrnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Ispitivanje će se provesti bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni pomoćnik. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, a osim kad to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu – svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način.</p> <p>(2) Ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta s navršenih četrnaest, a nenavršenih osamnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Pri ispitivanju djeteta osobito ako je oštećeno kaznenim djelom, postupit će se obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta. Prema okolnostima, posebno vodeći računa o zaštiti djeteta, ispitivanje se može provesti na način propisan u stavku 1. ovog članka.</p> <p>(3) Svjedoci koji se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta, ne mogu odazvati pozivu, mogu se ispitati u svojem stanu ili drugom prostoru u kojem borave. Te svjedoke se može ispitati putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Ako to zahtijeva stanje svjedoka, ispitivanje će se provesti tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Ispitivanje će se prema potrebi snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku.</p> <p>(4) Na način određen u stavku 3. ovog članka, na njezin zahtjev, provest će se ispitivanje kao svjedoka žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, kaznenog djela trgovanja ljudima ili ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji. Takav svjedok može se samo iznimno ponovno ispitati, ako to sud ocijeni potrebnim.</p> <p>(5) Ako se ispitivanje svjedoka provodi prema stavku 3. ovog članka postupit će se prema članku 297. stavku 3. ovog Zakona.</p>

1

2

-
- ZSM čl. 115.
- (1) Kad policija sazna da je na štetu djeteta počinjeno kazneno djelo iz članka 113. stavka 3. ovog Zakona, obavijestit će odmah državnog odvjetnika za mladež. Nadležni državni odvjetnik za mladež će najkasnije u roku od tri dana od upisa kaznene prijave u upisnik kaznenih prijava za kaznena djela protiv spolne slobode, kaznena djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta i kaznena djela protiv braka, obitelji i djece sucu istrage za mladež staviti prijedlog za održavanje dokaznog ročišta, radi ispitivanja djeteta kao svjedoka.
- (2) Ako se kao svjedok ispituje dijete oštećeno kaznenim djelom iz članka 113. ovog Zakona, koje u vrijeme ispitivanja nije navršilo šesnaest godina, takvo će se ispitivanje uvijek provesti prema odredbama Zakona o kaznemom postupku o ispitivanju djeteta kao svjedoka (članak 292. stavak 1. Zakona o kaznenom postupku). Ispitivanju može prisustovati osoba u koju dijete ima povjerenja.
- (3) Djeca kao svjedoci oštećeni kaznenim djelom iz članka 113. ovog Zakona, mogu se, umjesto u sudu, ispitati u svome stanu ili drugom posebno opremljenom prostoru. Pri ispitivanju svjedoka postupit će se na način propisan u stavku 2. ovog članka.
- (4) Kad je dijete ispitano kao svjedok u smislu odredbi stavka 2. i 3. ovog članka, na raspravi će uvijek biti reproducirana snimka ispitivanja.
- (5) Sudac može odrediti prijepis snimljenog iskaza koji postaje sastavni dio zapisnika o ispitivanju. Kad se radi o kaznenim djelima protiv spolne slobode i kaznenim djelima protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, snimka ispitivanja će se uvijek prepisati. Osoba koja je obavila prijepis kao i stručna osoba koja je provodila snimanje, potpisuju prijepis snimljenog iskaza.
- (6) Podaci prikupljeni putem tehničkih uređaja za prijenos slike i zvuka čuvaju se koliko se čuva i kazneni spis.
- (7) Odredbe članka 60. stavka 2. i 3. ovog Zakona odgovarajuće vrijede u kaznenim predmetima protiv počinitelja kaznenih djela na štetu djece.
- (8) Na dijete se ne primjenjuju odredbe o prisilnom dovođenju, novčanom i zatvorskom kažnjavanju zbog odbijanja svjedočenja. Poziv djetetu kao svjedoku upućuje se preko njegovih roditelja.
-
- ZSM čl. 116.
- (1) Ako sudac istrage za mladež, odnosno predsjednik vijeća za mladež utvrdi da je radi zaštite prava i interesa djeteta oštećenika ili djeteta žrtve kaznenog djela potrebno postaviti mu opunomoćenika, podnijet će prijedlog predsjedniku suda koji će opunomoćenika postaviti iz reda odvjetnika koji moraju imati izraženu sklonost za odgoj, potrebe i probitke mladeži te vladati osnovnim znanjima s područja kriminologije, socijalne pedagogije, psihologije mladih i socijalnog rada za mlade osobe, s liste odvjetnika za mladež Hrvatske odvjetničke komore. Imenovanog odvjetnika ne može zamjeniti odvjetnički vježbenik.
- (2) Za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora pet godina ili teža, kao i kada je počinitelj kaznenih djela protiv spolne slobode i kaznenih djela protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta, srodnik djeteta u uspravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi do trećeg stupnja, srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno, posvojitelj, djetetu žrtvi kaznenog djela, ukoliko dijete nema izabranog opunomoćenika, sud će po službenoj dužnosti, postaviti opunomoćenika u smislu odredbe stavka 1. ovog članka.
- (3) Djetetu žrtvi kaznenog djela bit će u postupku osigurana pomoći i podrška koju će pružiti stručni suradnik županijskog, odnosno općinskog suda u sjedištu županijskog suda. Iznimno, pomoći i podršku djetetu žrtvi kaznenog djela može pružiti i druga stručna osoba na teret proračunskih sredstava ako županijski, odnosno općinski sud u sjedištu županijskog suda nema stručnog suradnika.

5. Primjena Direktive u Republici Hrvatskoj u odnosu na LGBT osobe

Direktiva 2012/29/EU uređuje prava žrtava općenito u odnosu na sve žrtve, uz povremeni fokus na, primjerice, žrtve koje su djeca ili koje imaju kakve posebne potrebe koje je potrebno zadovoljiti. Ipak, iz samog teksta Direktive 2012/29/EU proizlazi da se uvelike odnosi i na LGBT osobe. Tako odredba recitala 9. navodi da bi žrtve kaznenih djela trebalo prepoznati i prema njima postupati s poštovanjem, na osjećajan i profesionalan način bez diskriminacije bilo koje vrste utemeljene na bilo kojoj osnovi poput rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, religije ili uvjerenja, političkog ili nekog drugog uvjerenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi, spola, spolnog izražavanja, spolnog identiteta, seksualnog usmjerenja, boravišnjog statusa ili zdravlja.

Odredba recitala 17. Direktive pojašnjava pojам rodno uvjetovanog nasilja te ističe da se ono odnosi na: „nasilje usmjereno protiv osobe zbog njezinog spola, spolnog identiteta ili spolnog izražavanja ili koje nerazmjerno više pogađa osobe određenog spola“.

Takvo nasilje, sukladno citiranom recitalu, može imati za posljedicu tjelesnu, spolnu, emocionalnu ili psihičku štetu ili ekonomski gubitak za žrtvu.

Nadalje, sukladno citiranom recitalu, rodno uvjetovano nasilje smatra se oblikom diskriminacije i povredom temeljnih sloboda žrtve te uključuje nasilje u bliskim odnosima, spolno nasilje (uključujući silovanje, spolno zlostavljanje i uzne-miravanje), trgovanje ljudima, ropstvo te različite oblike štetnih postupanja, poput prisilnih brakova, sakaćenja ženskih spolnih organa i takozvanih „zločina iz časti“.

Nadalje je potrebno istaknuti odredbu recitala 25. Direktive 2012/29/EU koja navodi da odgođeno prijavljivanje kaznenog djela zbog straha od odmazde, ponižavanja ili stigmatizacije ne bi smjelo imati za posljedicu odbijanje izdavanja potvrde o prijavi žrtve, a što se zasigurno, osobito u dijelu stigmatizacije, odnosi na LGBT osobe.

LGBT osobe su kao žrtve rodno uvjetovanog nasilja, sukladno recitalu 38., smatrane osobama koje su posebno ranjive ili koje se nalaze u situacijama koje ih izlažu posebno velikom riziku štete te bi im trebalo pružiti specijalističku potporu i pravnu zaštitu.

Citirana odredba nadalje ističe da bi se specijalističke službe za potporu trebale temeljiti na integriranom i ciljanom pristupu kojim bi posebno trebalo uzeti u obzir posebne potrebe žrtava, težine štete pretrpljene kao posljedica kaznenog djela, kao i odnos između žrtava, počinitelja, djece i njihove šire društvene okoline.

Glavna zadaća tih službi i njihova osoblja, koji imaju važan položaj u pružanju potpore žrtvi u oporavku od i savladavanju moguće štete ili traume kao posljedice kaznenog djela, trebalo bi biti informiranje žrtava o pravima iz Direktive tako da mogu donositi odluke u okruženju koje im pruža potporu i koje prema njima postupa s dostojanstvom, poštovanjem i osjetljivošću.

Vrste potpore koju bi takve specijalističke službe za potporu trebale nuditi mogle bi uključivati pružanje utočišta i sigurnog smještaja, hitnu medicinsku pomoć, upućivanje na medicinski i forenzički pregled radi prikupljanja dokaza.

Sukladno odredbi recitala 56. Direktive, prilikom pojedinačnih procjena trebalo bi uzeti u obzir osobne značajke žrtve spolnog identiteta ili izražavanja. Također bi se trebalo uzeti u obzir vrstu ili prirodu i okolnosti kaznenog djela, na primjer radi li se kaznenom djelu iz mržnje, spolnom nasilju, nasilju u bliskom odnosu, je li počinitelj bio u nadređenom položaju, nalazi li se boravište žrtve u području obilježenom visokim stupnjem kriminaliteta ili području kojim dominiraju bande ili činjenicu da zemlja podrijetla žrtve nije država članica u kojoj je kazneno djelo počinjeno.

K tome, i sama Direktiva 2012/29/EU osnovano zaključuje da su kod rodno uvjetovanog nasilja te kod kaznenih djela iz mržnje u visokom postotku žrtve ujedno i žrtve sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde te da bi posebnu pažnju trebalo obratiti pri procjeni postoji li kod takvih žrtava rizik takve viktimizacije, zastrašivanja ili odmazde te bi trebalo s velikom vjerojatnoću pretpostaviti da će navedene žrtve imati koristi od posebnih zaštitnih mjera.

Nije naodmet podsjetiti da se pod članom obitelj, u definiciji žrtve iz odredbe čl. 2. Direktive, uzima i „osoba koja živi sa žrtvom u čvrstoj životnoj zajednici, u zajedničkom kućanstvu te na stabilnoj i stalnoj osnovi“.

Nadalje, iz odredaba same Direktive 2012/29/EU, odnosno odredaba čl. 22. i 23. Direktive, proizlazi da se kod pojedinačne procjene žrtava posebna pažnja posvećuje tzv. ranjivijim žrtvama, a taj pojam obuhvaća i žrtve rodno uvjetovanog nasilja.

Slijedom svega navedenog, jasno proizlazi da je Europska unija prilikom donošenja Direktive 2012/29/EU uzela u obzir LGBT osobe, odnosno čak i posebno naglasila potrebu za povećanom pažnjom prilikom postupanja s LGBT osobama te da su donošenjem citirane Direktive postavljeni minimalni standardi koje države članice moraju poštovati u odnosu na žrtve rodno uvjetovanog nasilja.

5.1. Nacionalno zakonodavstvo relevantno za zaštitu LGBT osoba

5.1.1. ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Kao krovni antidiskriminacijski zakon, i u odnosu na zaštitu LGBT osoba, ističe se Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12, dalje u tekstu: ZSD). Navedenim se Zakonom osigurava zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretku Republike Hrvatske, stvaraju pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na raznim osnovama pa tako i po osnovi rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orientacije.

ZSD razlikuje diskriminaciju pod kojom smatra stavljanje u nepovoljniji položaj bilo koje osobe po ranije iznesenim osnovama te osobe povezane s istim rodbinskim ili drugim vezama, kao i stavljanje neke osobe u nepovoljniji položaj na temelju pogrešne predodžbe o postojanju osnove za diskriminaciju, pri čemu je bitno dodati da se, sukladno zakonu, i samo poticanje na diskriminaciju smatra diskriminacijom.

Postoji više oblika diskriminacije. Izravna diskriminacija jest postupanje uvjetovano nekim od diskriminatornih osnova kojim se osoba stavlja ili je bila stavljenja ili bi mogla biti stavljen u nepovoljniji položaj od druge osobe u usporedivoj situaciji. Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa, stavlja ili bi mogla staviti osobe u nepovoljniji položaj po nekoj od diskriminatornih osnova, u odnosu na osobe u usporedivoj situaciji, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa mogu objektivno opravdati legitimnim ciljem, a sredstva za njihovo postizanje primjerena su i nužna.

Nadalje, ZSD poznaje pojmove uznemiravanja i spolnog uznemiravanja, pri čemu je uznemiravanje svako neželjeno ponašanje uzrokovano nekom od osnova diskriminacije koje ima za cilj, ili stvarno predstavlja, povredu dostojanstva osobe,

a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje, dok je spolno uznemiravanje svako verbalno, neverbalno ili tjelesno neželjeno ponašanje spolne naravi koje ima za cilj, ili stvarno predstavlja, povredu dostojanstva osobe, a posebice ako stvara zastrašujuće, neprijateljsko, ponižavajuće, omalovažavajuće ili uvredljivo okruženje.

Također, diskriminacijom se smatraju i segregacija (predstavlja prisilno i sustavno razdvajanje osoba po nekoj od diskriminatornih osnova), kao i poticanje na diskriminaciju te propuštanje razumne prilagodbe, odnosno propust da se osobama s invaliditetom, sukladno njihovim specifičnim potrebama, omogući korištenje javno dostupnih resursa, sudjelovanje u javnom i društvenom životu, pristup radnom mjestu te odgovarajući uvjeti rada, i to prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjeran teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

Težim oblikom diskriminacije smatra se diskriminacija počinjena prema određenoj osobi po više diskriminatornih osnova (višestruka diskriminacija), diskriminacija počinjena više puta (ponovljena diskriminacija), koja je počinjena kroz dulje vremе (produljena diskriminacija) ili koja posljedicama posebno teško pogađa žrtvu diskriminacije.

Zakon se primjenjuje na postupanje svih državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, pravne osobe s javnim ovlastima te na postupanje svih pravnih i fizičkih osoba, osobito u područjima:

1. rada i radnih uvjeta; mogućnosti obavljanja samostalne ili nesamostalne djelatnosti, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju te napredovanju; pristup svim vrstama profesionalnog usmjerenja, stručnog osposobljavanja i usavršavanja te prekvalifikacije,
2. obrazovanja, znanosti i športa,
3. socijalne sigurnosti, uključujući i područje socijalne skrbi, mirovinskog i zdravstvenog osiguranja te osiguranja za slučaj nezaposlenosti,
4. zdravstvene zaštite,
5. pravosuđa i uprave,
6. stanovanja,
7. javnog informiranja i medija,
8. pristupa dobrima i uslugama te njihovu pružanju,
9. članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama,
10. sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

Sam ZDS uređuje u svojim osnovama i institucionalni okvir te specifičnosti u postupku pred sudom.

5.1.2. KAZNENI ZAKON

Kaznena djela mogu biti počinjena i vođena raznim motivima pa se kazneno djelo koje je motivirano mržnjom prema nekoj osobi zbog nekih njezinih karakteristika smatra zločinom iz mržnje.

KZ odredbom čl. 87. definira zločin iz mržnje kao kazneno djelo počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe te izrijekom navodi da se takvo postupanje uzima kao otegotna okolnost, ako tim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje.

Nadalje, kod nekih kaznenih djela sam KZ propisuje da, ako su počinjena iz mržnje, predstavljaju kvalifikatori oblik kaznenog djela. Navedeno je propisano kod kaznenog djela teškog ubojstva (čl. 111.), sakaćenja ženskih spolnih organa (čl. 116.), tjelesne ozljede (čl. 117.), teške tjelesne ozljede (čl. 118.), osobito teške tjelesne ozljede (čl. 119.), teškog kaznenog djela protiv spolne slobode (čl. 154.) te izazivanja nereda (čl. 324.).

KZ također predviđa pokretanje kaznenih postupaka po službenoj dužnosti, a ne više na prijedlog ili privatnom tužbom, ako su počinjena iz mržnje (čl. 138., kazneno djelo prisile te čl. 139., kazneno djelo prijetnje).

Zanimljivo je nadalje uočiti da je u samom KZ-u predviđeno kazneno djelo povrede ravnopravnosti (čl. 125.) za koji se propisuje da će se kaznom zatvora do tri godine kazniti onoga tko na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom nasljeđu, izražavanju rodnog identiteta, spolnom opredjeljenju ili drugim osobinama uskrati, ograniči ili uvjetuje drugome pravo na stjecanje dobara ili primanje usluga, pravo na obavljanje djelatnosti, pravo na zapošljavanje i napredovanje, ili onoga tko na temelju te razlike daje drugome povlastice ili pogodnosti glede navedenih prava.

Nadalje, LGBT osobe također su često žrtve govora mržnje, odnosno konkretnije, kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju iz odredbe čl. 325. KZ-a. Ta odredba predviđa da će se kaznom zatvora do tri godine kazniti onaj tko putem tiska, radija, televizije, računalnog sustava ili mreže, na javnom skupu ili na drugi način javno potiče ili javnosti učini dostupnim letke, slike ili druge materijale kojima

se poziva na nasilje ili mržnju usmjerenu prema skupini ljudi, ili pripadniku skupine, zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etničke pripadnosti, podrijetla, boje kože, spola, spolnog opredjeljenja, rodnog identiteta, invaliditeta ili kakvih drugih osobina.

5.1.3. PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU ZLOČINA IZ MRŽNJE

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2011. godine Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje čija je svrha osigurati djelotvoran i cijelovit rad nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje te unaprijediti sustav praćenja zločina iz mržnje.

Citirani Protokol sadrži:

- obveze nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje,
- način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela koji sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje,
- ostale aktivnosti i obveze nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju, postupanju i praćenju rezultata postupaka vođenih zbog zločina iz mržnje, a odnose se na izobrazbu i edukaciju o suzbijanju zločina iz mržnje.

Adresati navedenog Protokola jesu Ministarstvo unutarnjih poslova, odnosno Ravnateljstvo policije i policijske uprave, pravosudna tijela (kazneni i prvostupanjski prekršajni sudovi i/ili državno odvjetništvo), Ministarstvo pravosuđa te Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske – te su oni obvezni svoje podzakonske akte uskladiti s odredbama Protokola i postupati u skladu s tim Pravilnikom.

Tako citirani Pravilnik, primjerice, uređuje da su policijski službenici u slučaju zaprimanja dojava o zločinu iz mržnje dužni žurno i bez dogode uputiti se na mjesto događaja radi pružanja intervencije, tj. provjere dojave ili zahtjeva. Na temelju uvida u zatećeno stanje također su odmah dužni poduzimati mjere i radnje radi trenutne zaštite i pružanja potrebne zdravstvene i druge pomoći osobi oštećenoj zločinom iz mržnje te radi sprječavanja počinitelja u dalnjem počinjenju zločina iz mržnje.

5.1.4. ZAKON O ŽIVOTNOM PARTNERSTVU OSOBA ISTOG SPOLA

Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14) uređuje životno partnerstvo osoba istog spola, načela, sklapanje i prestanak životnog partnerstva, postupke nadležnih tijela u svezi sa sklapanjem i prestankom životnog partnerstva, vođenje registra o životnom partnerstvu te pravne učinke životnog partnerstva.

U kontekstu prava žrtava te zaštite LGBT osoba citirani je Zakon relevantan jer omogućuje da se životni partner, sukladno odredbama čl. 2. Direktive 2012/29/EU te čl. 5. ZNNŽKD-a, smatra (posrednom) žrtvom kaznenog djela te ostvaruje prava koja mu omogućuju citirani pravni akti.

5.2. Problemi u praksi

Niže će biti navedeni problemi na koje se nailazi u praksi, a u vezi su sa žrtvama kaznenih djela, i to pretežno zločina iz mržnje s osnovom spolne orientacije.

5.2.1. PREPOZNAVANJE MOTIVA MRŽNJE

Najveći problem u vezi sa samim kvalificiranjem kaznenih djela iz mržnje, a posljedično i zaštitom žrtava tih kaznenih djela, očituje se u neprepoznavanju motiva mržnje i nepostojanju kriterija za ispitivanje postojanja motiva mržnje. Tako postoje predmeti u praksi u kojima su policijski službenici, unatoč iskazima žrtve i često brojnih svjedoka iz kojih proizlazi da je počinitelj tijekom počinjenja djela protiv LGBT osobe jasno uzvikivao povike mržnje prema LGBT osobama, djelo okvalificirali kao prekršajno, a ne kao zločin iz mržnje.

Sasvim je nejasno na temelju kojih kriterija policijski službenik utvrđuje je li djelo počinjeno iz mržnje ili nije te se problematičnom pokazuje praksa na temelju koje se takve odluke donose bez jasnih kriterija.

U vezi s govorom mržnje, također se u praksi nailazi na problem prepoznavanja motiva mržnje i daljnog procesuiranja djela. Tako se u praksi događa da državna odvjetništva odbacuju kaznene prijave radi počinjenja kaznenog djela javnog poticanja na nasilje i mržnju uz obrazloženja kojima se postupak počinitelja, koji je nesporno objavio materijal koji sadrži govor mržnje, opravdava „afektivnim stanjem i psihologijom mase“, zatim činjenicom da „nije cjelokupan tekst usmjeren na pozivanje na nasilje i mržnju“, već samo „jedan dio“, potom činjenicom da je sporni tekst preuzet s drugih portala itd.

I u odnosu na govor mržnje nejasni su kriteriji na temelju kojih se govor mržnje jednog počinitelja procesuira, a sličan govor mržnje drugog počinitelja se opravdava te se odbacuju kaznene prijave. Opisanim postupanjima ozbiljno se ugrožavaju prava žrtava zločina iz mržnje te se šalje pogrešna poruka počiniteljima takvih kaznenih djela, s obzirom na to da se na temelju pogrešne procjene o motivu počinjenja djela počinitelji procesuiraju u prekršajnom postupku, a ne u kaznenom

postupku, što za posljedicu ima znatno blaže sankcije za počinitelje te niži stupanj zaštite žrtve. U odnosu na govor mržnje, odbacivanjem kaznenih prijava s obražloženjima kojima se opravdava postupanje počinitelja, također se nepopravljivo šteti generalnoj prevenciji kaznenih djela, dok žrtve takvih kaznenih djela ostaju potpuno nezaštićene.

Na ovome mjestu posebno se napominje da je Republika Hrvatska obvezna, sukladno Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te sudskoj praksi Suda, žrtvi zločina iz mržnje staviti na raspolaganje kaznenopravne mehanizme (presuda ESLJP Beganović protiv Hrvatske, para. 80, Nachova i dr. protiv Bugarske, para. 160, i dr.).

5.2.2. NE BIS IN IDEM NAČELO

Vezano uz opisani problem u praksi, koji se očituje u neprepoznavanju zločina iz mržnje te, posljedično, pokretanju prekršajnog postupka umjesto kaznenog postupka, ukazuje se na činjenicu da se uslijed takvog postupanja prekršajni postupci redovito okončaju vrlo brzo, nakon čega državna odvjetništva odbacuju kaznene prijave pozivom na načelo *ne bis in idem*.

Naime, kako je navedeno, nakon propuštanja utvrđivanja motiva iz mržnje, odnosno pogrešne procjene o postojanju motiva mržnje, te pokretanja prekršajnog postupka, najčešće se prekršajni postupci okončaju prije nego što žrtva stigne potražiti pravnu pomoć i podnijeti kaznenu prijavu povodom istog događaja. U takvoj situaciji, kada je zbog istog događaja počinitelj već kažnjen u prekršajnom postupku, državna odvjetništva odbacuju kaznene prijave jer je počinitelj za isto djelo već kažnjen (*ne bis in idem*).

Pohvalna je praksa državnih odvjetništva obavještavanja prekršajnih sudova o tome da je podnesena kaznena prijava s molbom za zastajanje s postupanjem, no u praksi, nažalost, žrtve zločina iz mržnje u opisanim situacijama najčešće ipak ostaju nezaštićene.

5.2.3. NEMOGUĆNOST PRONALASKA POČINITELJA

Zločini iz mržnje najčešće se događaju noću, na javnim mjestima, ispred noćnih klubova ili stajališta javnog prijevoza te, ako policijski službenici ne pristupe mjestu događaja na vrijeme, a počinitelji se udalje od mjesta događaja, takvi počinitelji u pravilu ostanu nepoznati. Na temelju samog opisa počinitelja, koji daju žrtve i svjedoci, policija, na temelju dostupne prakse, teško pronalazi počinitelja.

Vezano uz govor mržnje, s obzirom da se u praksi takva spomenuta kaznena djela u pravilu čine putem internetskih portalja i društvenih mreža, u praksi je iznimno teško pronaći počinitelje jer jedino pružatelji internetske usluge imaju podatke (IP adrese itd.) na temelju kojih se može pronaći počinitelj.

Smatramo da je u otkrivanju kaznenih djela počinjenih putem interneta nužno ostvariti efikasnu suradnju policije s pružateljima internetskih usluga radi otkrivanja počinitelja, jer trenutačno stanje ne odgovara zahtjevima učinkovitog procesuiranja kaznenih djela.

5.2.4. SEKUNDARNA VIKTIMIZACIJA

Žrtve zločina iz mržnje, nakon što su doživjele iznimno traumatično iskustvo, najprije daju iskaz policijskom službeniku na mjestu događaja, potom iskaz ponavljaju u kaznenom postupku, a u slučaju da potražuju naknadu štete u parničnom postupku, iskaz daju i pred parničnim sucem.

U praksi se primjećuje da žrtve zločina iz mržnje teško podnose opetovanje davanje iskaza o traumatičnom događaju te zbog sekundarne viktimizacije znaju odustati od daljnog sudjelovanja u postupku. Ovakva je praksa iznimno štetna i za žrtvu, koja ostaje traumatizirana i bez pravne zaštite, i za pravni sustav općenito, jer se bez iskaza žrtve i njegove inicijative za vođenjem parničnog postupka počinitelji stavljanju u znatno povoljniji položaj.

6. Službe za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela u Republici Hrvatskoj

Glavni cilj Direktive 2012/29/EU jest osigurati da žrtve kaznenih djela dobiju odgovarajuće informacije, potporu i zaštitu i da im bude omogućeno sudjelovanje u kaznenim postupcima.

U recitalu 37. Direktiva 2012/29/EU ističe važnost dostupnosti potpore žrtvama kaznenih djela od trenutka kada su nadležna tijela saznala za žrtvu i tijekom cijelog kaznenog postupka te nakon njega, u skladu s potrebama žrtve.

Posebno je u recitalu 17. definirano rodno uvjetovano nasilje kao nasilje usmjerenovo protiv osobe zbog njezina spola, spolnog identiteta ili spolnog izražavanja ili koje nerazmjerne više pogađa osobe određenog spola.

Recital 38. ističe se da posebno ranjive osobe ili osobe koje se nalaze u situacijama koje ih izlažu posebno velikom riziku štete, poput osoba koje podliježu ponovljenom nasilju u bliskim odnosima, žrtava rodno uvjetovanog nasilja ili osobe koje su žrtve drugih kaznenih djela, trebaju od država članica primiti posebnu specijalističku potporu i pravnu zaštitu.

Unazad nekoliko godina vidljivi su pozitivni pomaci koji se odnose na prava žrtava kaznenih djela (što uključuje i LGBT žrtve zločina iz mržnje) i postupanje prema njima i to ponajviše u Zakonu o kaznenom postupku i Kaznenom zakonu, ali i u ostalim posebnim zakonima, podzakonskim propisima te protokolima o postupanju. Iako Republika Hrvatska još nije u potpunosti implementirala Direktivu 2012/29/EU u svoje zakonodavstvo, postoji niz relevantnih dokumenata na kojima se temelje pomoć i podrška žrtvama kaznenih djela te prava i postupanje prema njima.

- Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12) koji u članku 87. stavku 20. zločin iz mržnje definira kao svako kazneno djelo iz ovog Zakona počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Takvo postupanje uzet će se kao otegotna okolnost ako ovim Zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje. Na taj način zločin iz mržnje postao je kvalifikacijski oblik kaznenog djela.
- Zakon o kaznenom postupku (NN 152/08, 76/09, 80/11, 212/11, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14) posebna prava daje žrtvama kaznenih djela u člancima 43., 44., 45. i 46. Također su relevantni i članci 16., 152., 292. i 438.
- Zakon o sudovima za mladež (NN 84/11, 143/12, 148/13, 56/15) u dijelu koji se odnosi na kaznenopravnu zaštitu djece žrtvama kaznenih djela i ispitivanje djece od prve dokazne radnje; članci 76., 113., 114., 115. i 116.
- Odluka o donošenju Nacionalne strategije razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine (NN 75/15).
- Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (NN 80/08, 27/11) članci 24., 25., 26., 27., 28. i 29.
- Pravilnik o radu Odjela za podršku žrtvama i svjedocima (NN 133/15).
- Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/protokoli/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slučaju%20zločina%20iz%20mržnje.pdf>
- Pravilnik o naknadi troškova u kaznenom postupku (NN 58/12, 111/12) članci 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12. i 13.
- Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (NN 76/09, 92/14) članci 9., 14. i 36.
- Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika (NN 89/10, 141/11, 76/15) članak 155.a.
- Zakon o sudovima (NN 122/10, 27/11, 130/11, 28/13, 33/15) članak 29.
- Zakon o suzbijanju diskriminacije (NN 85/08, 112/12).
- Sudski poslovnik (NN 80/97, 158/09, 37/14) članak 20.
- Pravilnik o radu stručnih suradnika izvanpravne struke na poslovima delikvencije mlađih i kaznenopravne zaštite djece u državnim odvjetništvima i na sudovima (NN 22/13).
- Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (NN 92/14) članak 11.
- Zakon o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela (NN 80/08, 27/11).

Prema članku 8. i članku 9. Direktiva 2012/29/EU zahtjeva od država članica besplatan pristup službama za podršku žrtvama kaznenih djela i propisuje minimum usluga koje su dužne pružati žrtvama kaznenih djela.

U Republici Hrvatskoj sustav podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela reguliran je na dvjema razinama (makro- i mikrolokalnoj razini). Podršku žrtvama na makrorazini pruža Ministarstvo pravosuđa u sklopu rada Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima, a na mikrolokalnoj razini podršku pružaju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima ustrojeni na županijskim sudovima.

6.1. Ministarstvo pravosuđa, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima

Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima ima stratešku koordinativnu ulogu u razvoju sustava podrške žrtvama i svjedocima na taj način da provodi sljedeće aktivnosti:

- koordinira i institucionalizira sustav podrške žrtvama i svjedocima unutar pravosuđa (Ministarstvo pravosuđa osnivač je Povjerenstva za praćenje i unapređenje sustava podrške žrtvama i svjedocima koje je donijelo Nacionalnu strategiju razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020.),
- koordinira, usklađuje i nadzire rad odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima na taj način da detaljno propisuje procedure rada u svrhu osiguranja jednoobraznog postupanja,
- uspostavlja kriterije odabira i koordinacije rada volontera,
- organizira i provodi edukaciju i superviziju volontera i službenika odjela za podršku žrtvama i svjedocima,
- koordinira suradnju odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima s policijom i državnim odvjetništvom kako bi se osiguralo pružanje podrške i informacija žrtvama i svjedocima u što ranijoj fazi postupanja tijela kaznenog progona i osigurao njezin kontinuitet kroz cijeli kazneni postupak te za vrijeme izvršenja kaznenih sankcija,
- surađuje s Nacionalnim timom za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, odnosno nadležnim Županijskim timovima,
- nadzire rad Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja – 116 006.

Nadalje, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima provodi i konkretnе poslove u odnosu na podršku žrtvama i svjedocima, koji uključuju i pružanje informacija, i to na taj način da:

- šalje informativna pisma svjedocima iz Republike Hrvatske pozvanim svjedočiti na inozemnim sudovima, te inozemnim svjedocima pozvanim svjedočiti na sudovima u Republici Hrvatskoj (putem međunarodne pravne pomoći),
- posreduje u organizaciji prijevoza i policijske pratnje svjedocima u predmetima ratnih zločina koji su pozvani svjedočiti u inozemstvo, pružanjem podrške i informacija o pravima žrtvama i svjedocima,
- obavlja žrtve o otpustu zatvorenika s izvršenja kazne zatvora, u slučaju redovnog i uvjetnog otpusta,
- obavlja stručne i administrativno-tehničke poslove za Odbor za novčanu naknadu žrtvama kaznenih djela koji postupa po zahtjevima za novčanu naknadu žrtava, sukladno Zakonu o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela,
- obavlja upravne i stručne poslove Povjerenstva za praćenje i unapređenje sustava podrške žrtvama i svjedocima,
- razvija sustav pravične novčane naknade žrtvama kaznenih djela, naknade za neutemeljena uhićenja i za neopravdane osude,
- odgovara na pisane i usmene upite žrtava.

Važno je za istaknuti da je Ministarstvo pravosuđa član međunarodne organizacije „Victim Support Europe“ te je time omogućena kontinuirana razmjena iskustava i postignuća u području podrške žrtvama i svjedocima. U svrhu promidžbe i razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj te radi implementacije dobrih praksi potrebno je osigurati kontinuiranu aktivnost suradnje s krovnom organizacijom i drugim organizacijama u zemljama članicama.

6.2. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima osnovani su na sedam županijskih sudova u Republici Hrvatskoj i to na županijskim sudovima u Osijeku, Rijeci, Sisku, Splitu, Vukovaru, Zadru i Zagrebu. Prva četiri odjela (Osijek, Vukovar, Zadar i Zagreb) osnovana su u svibnju 2008. godine dok su druga tri odjela (Rijeka, Sisak i Split) osnovana u studenom 2011. godine. U čl. 8. st. 4. Direktiva 2012/29/EU navodi da se službe za potporu žrtvama mogu uspostavljati kao javne ili nevladine organizacije i mogu

se organizirati na profesionalnoj ili dobrovoljnoj osnovi. Hrvatski model pružanja podrške uključuje i profesionalnu i dobrovoljnu osnovu. U odjelima za podršku žrtvama i svjedocima koji su osnovani na sudovima zaposlene su po dvije osobe kojima značajnu dodatnu pomoć pružaju volonteri koji na dobrovoljnoj osnovi sudjeluju u pružanju podrške žrtvama i svjedocima.

Način rada odjela za podršku žrtvama i svjedocima opisan je i uređen Pravilnikom o radu odjela za podršku žrtvama i svjedocima. Svi su oblici podrške navedeni u Pravilniku besplatni. Prema navedenom Pravilniku poslovi podrške žrtvama, svjedocima i članovima njihovih obitelji obuhvaćaju sljedeće:

- pružanje emocionalne podrške,
- pružanje općih procesnih informacija o pravima žrtava i svjedoka u prethodnom, kaznenom i prekršajnom postupku, u skladu s odredbama posebnih propisa,
- pružanje tehničkih i praktičnih informacija te pomoći u snalaženju u zgradici suda,
- upućivanje na specijalizirane institucije ovisno o potrebama žrtava, svjedoka i osoba u njihovoј pratnji (članova obitelji, skrbnika),
- posredovanje u kontaktu sa službenicima suda,
- pomoći u organizaciji dolaska na sud žrtvama i svjedocima u predmetima ratnih zločina.

Iako su odjeli za podršku žrtvama i svjedocima smješteni na županijskim sudovima, zadaća je svakog odjela pružiti i podršku na nižim sudovima u gradovima u kojima su osnovani, što znači da je podrška dostupna i na općinskim sudovima – kaznenom odjelu i prekršajnim sudovima. Također, podrška se, osim na sudu, može provoditi i izvan prostorija suda u suradnji s drugim državnim tijelima (policija, državno odvjetništvo).

6.2.1. SURADNJA S NADLEŽNIM TIJELIMA I SLUŽBAMA

Službenici odjela za podršku žrtvama i svjedocima pružaju podršku žrtvama i svjedocima te članovima njihovih obitelji tijekom prethodnog i kaznenog postupka, prije i tijekom pokretanja prekršajnog postupka te nakon pravomoćnog dovršetka postupka. Iz ovoga je vidljivo da je, iako su odjeli smješteni na sudovima, podrška dostupna od trenutka samog počinjenja kaznenog djela te neposredno nakon prijave kaznenog djela, što je u skladu s člankom 4. Direktive 2012/29/EU koji propisuje da se žrtvama trebaju pružiti informacije od prvog kontakta s nadležnim tijelima.

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima ostvaruju suradnju s:

1. Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske – Praksa suradnje s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske varira s obzirom na činjenicu prostorne udaljenosti odjela za podršku žrtvama i svjedocima i nadležnih državnih odvjetništava. Ostvarena je bolja i intenzivnija suradnja u slučajevima kada su uredi državnog odvjetništva u neposrednoj blizini odjela za podršku žrtvama i svjedocima (ili zgradi suda). Suradnja u takvim slučajevima provodi se na taj način da, kada zamjenik državnog odvjetnika procijeni da je žrtvi potrebna podrška ili ako žrtva sama zatraži podršku, zamjenik državnog odvjetnika kontaktira odjel za podršku žrtvama i svjedocima kako bi žrtva dobila podršku prije ispitivanja u prostorijama državnog odvjetništva. U slučaju kada je državno odvjetništvo u zgradi suda sve žrtve, prilikom ulaska u sud, Služba osiguranja pravosudnih tijela upućuje na odjel za podršku žrtvama i svjedocima.

Općenito, za neometan i učinkovit rad odjela za podršku žrtvama i svjedocima iznimno je važna dobra suradnja sa svim službenicima suda (sucima, sudskim zapisičarima) i sa Službom osiguranja pravosudnih tijela (pravosudnom policijom).

2. Policijom – Da bi odjeli za podršku žrtvama i svjedocima bili dostupni od zaprimanja prve informacije o počinjenju kaznenog djela te da bi pružili pravovremene i adekvatne informacije žrtvama, vrlo je važna suradnja koju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima imaju s Ministarstvom unutarnjih poslova. Policijski službenici, na temelju čl. 16. st. 2. i čl. 43. st. 4. Zakona o kaznenom postupku, žrtvama daju informacije o njihovim pravima u obliku obrasca s informacijama o pravima žrtve propisanim u Zakonu o kaznenom postupku. U tu svrhu izrađena su četiri obrasca: Obavijest žrtvi kaznenog djela – dijete, Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima – dijete, Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima i Obavijest žrtvi kaznenog djela.

Zahvaljujući navedenoj suradnji, od početka 2015. godine sve policijske postaje u Republici Hrvatskoj žrtvama uručuju obrazac o pravima uz koji prilaže i kontaktne podatke odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima, Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja (116 006) te tijela državne uprave i organizacija civilnog društva koje na području pojedine policijske uprave pružaju podršku i pomoć žrtava. Navedeno je regulirano Pravilnikom o načinu postupanja policijskih službenika u članku 155.a.

Budući da odjeli za podršku žrtvama i svjedocima postoje na sedam od petnaest županijskih sudova u Republici Hrvatskoj, u skladu s dogovorom Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva pravosuđa, u onim županijama u kojima nisu osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima policijski službenici žrtvama uz prava daju kontaktne podatke odjela za podršku žrtvama i svjedocima koji je najbliži toj županiji.

Na taj način pruža se mogućnost žrtvama kaznenih djela na teritoriju cijele RH, ako se obrate odjelu za podršku, prilika za pravovremeno dobivanje podrške, informacija o pravima i ostalih informacijama o relevantnim institucijama u županiji u kojoj žive.

3. Tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave, javnim ustanovama.
4. Organizacijama civilnog društva na taj način da se žrtve upućuju na nadležne organizacije s obzirom na iskazane potrebe žrtava te u skladu s oblicima pomoći i podrške koju organizacije pružaju.
5. Županijskim timovima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Suradnja se ostvaruje kroz upućivanje žrtava koordinatorima nadležnih županijskih timova za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama u slučajevima kada službenici Odjela za podršku žrtvama i svjedocima procijene da je potrebna koordinirana dodatna podrška žrtvi dugotrajnog obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama.

6.3. Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja

Uz podršku koju pružaju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima i Služba za podršku žrtvama i svjedocima pri Ministarstvu pravosuđa, značajnu ulogu imaju i organizacije civilnog društva. Jedno od bitnih postignuća jest osnivanje Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja s brojem 116 006 koji pruža informacije i savjete žrtvama kaznenih djela i prekršaja. Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja osnovalo je Ministarstvo pravosuđa u suradnji s Udrugom za podršku žrtvama i svjedocima u srpnju 2013. godine. Navedeni pozivni centar žrtvama osigurava besplatnu uslugu informiranja o njihovim pravima i načinima njihova ostvarenja te žrtve upućuje na druge ustanove i organizacije koje im mogu pružiti stručnu pomoć. Uslugu pružaju posebno obučeni

volonteri svakim radnim danom od 8:00 do 20:00. Važno je istaknuti da su pozivi za pozivatelje besplatni.

6.4. Županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama

Sporazumom o suradnji potpisanim 2010. godine između ministarstava nadležnih za unutarnje poslove, pravosuđe, obitelji, zdravstvo, socijalnu politiku, obrazovanje i upravu osnovan je Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, koji koordinira županijske timove koji su osnovani u svim županijama u Republici Hrvatskoj. Županijske timove čine predstavnici policije, državnih odvjetništva, centara za socijalnu skrb, obiteljski centara, zdravstvenih ustanova, Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba, odnosno ureda državne uprave u županijama u čijoj su nadležnosti upravni i drugi stručni poslovi iz područja obrazovanja te predstavnici organizacija civilnog društva koji se bave pružanjem pomoći i podrške žrtvama nasilja u obitelji. Po potrebi u pojedini županijski tim mogu se imenovati i osobe iz drugih institucija/organizacija ili pojedinci koji su se svojim radom istakli u rješavanju problema nasilja u obitelji i drugih problema u kojima je potrebno poduzimanje mjera obiteljske/kaznenopravne zaštite u pojedinoj lokalnoj zajednici. Zadaća timova jest koordinirano, kroz sustav timskog djelovanja, praćenje i nadziranje rada svih nadležnih tijela koja postupaju u slučajevima nasilja u obitelji, kaznenog djela na štetu djece i nasilja nad ženama, s ciljem unaprjeđenja njihove međusobne suradnje, a s krajnjim ciljem prevencije i kvalitetne zaštite žrtava.

Valja napomenuti da su 2015. godine predstavnice Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima i predstavnice probacijskog sustava postale članice Nacionalnog tima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

6.5. Organizacije civilnog društva

Veliki doprinos u pružanju podrške LGBT žrtvama zločina iz mržnje imaju sljedeće organizacije civilnog društva: Zagreb Pride, Lori i Kontra. Navedene organizacije pružaju različite oblike pomoći i podrške LGBT žrtvama zločina iz mržnje. Zagreb Pride pruža pravno savjetovanje, zastupanje i savjetovanje u suradnji s partnerskim

odvjetničkim uredom. Lori pruža psihosocijalnu podršku i pravno informiranje u Rijeci te zastupanje ako postoji potreba u suradnji sa Zagreb Prideom. Kontra pruža zastupanje preko partnerskog odvjetničkog ureda.

7. Vrste i oblici pomoći i podrške žrtvama

S obzirom na prikazani postojeći sustav i dostupnost službi za podršku LGBT žrtvama kaznenih djela zločina iz mržnje u Republici Hrvatskoj, podrška se može podijeliti na tri kategorije: primarnu podršku, psihološku i pravnu podršku te fizičku zaštitu.

1. Primarna podrška obuhvaća:

- Emocionalnu podršku koja predstavlja takav oblik komunikacije kojom se nastoje ublažiti emocije žrtve koje utječu na njezine tjelesne i kognitivne sposobnosti, a koje otežavaju svjedočenje, donošenje odluka i funkcioniranja. Pružanjem emocionalne podrške nastoji se osigurati da žrtva bude u stanju bolje razumjeti situaciju i tijek sudskog postupka, procedure tijekom svjedočenja, te osigurati kontinuitet rasprave. Emocionalna podrška oblik je komunikacije zahvaljujući kojoj osoba stječe osjećaj prihvatanja, sigurnosti i mogućnosti slobodnog iznošenja svojih briga, strahova, nelagode, nedoumica i drugih emocija koje osjeća vezano uz proces svjedočenja i koje su povezane s boravkom na sudu, a koji su posljedica preživljene traume uzrokovane počinjenim kaznenim djelom ili prekršajem. Pružanje emocionalne podrške jedna je od glavnih zadaća odjela za podršku žrtvama i svjedocima (čl. 3. Pravilnika o radu odjela za podršku žrtvama i svjedocima (NN 133/15)).
- Informativnu, tehničku i praktičnu podršku koja uključuje pružanje općih procesnih informacija žrtvama, odnosno informacija o njihovim pravima, pružanje informacija žrtvama, svjedocima i članovima njihovih obitelji o procedurama u prethodnom, kaznenom i prekršajnom postupku. Navedeno se odnosi i na

pružanje informacija o dostupnim tijelima državne uprave, tijelima lokalne i područne samouprave, javnim organizacijama i organizacijama civilnog društva koje pružaju različite oblike pomoći u skladu s potrebama žrtve i svjedoka. Tehnička i praktična podrška uključuju i pratnju žrtve i svjedoka kroz prostorije suda kroz cijelo vrijeme boravka na sudu. (čl. 3. Pravilnika o radu odjela za podršku žrtvama i svjedocima (NN 133/15)). Pružanje općih procesnih informacija te tehnička i praktična pomoć također su jedne od glavnih zadaća odjela za podršku žrtvama i svjedocima.

- Logističku podršku koja uključuje organiziranje potrebnog smještaja na lokaciji gdje se provodi postupak, organiziranje putovanja i drugih aktivnosti koje je potrebno osigurati za žrtve i svjedoke, pomoć oko naplate zakonski priznatih troškova, pomoć oko novčane naknade kad je ona predviđena zakonom te ostvarenja drugih oblika pomoći. Ove aktivnosti u nadležnosti su Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima.
 - Institucionalnu podršku koja uključuje koordinaciju s drugim organizacijama unutar i izvan sustava vezano za potrebe žrtava i svjedoka. Institucionalna podrška također je jedna od zadaća odjela za podršku žrtvama i svjedocima i Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima.
 - Osnovnu procjenu potreba žrtava i svjedoka u svrhu osiguranja potrebne pomoći, podrške i mjera zaštite (npr. ispitivanje putem audio- i videouređaja, isključenje javnosti s rasprave, smještaj u posebne prostorije odjela na sudu) te upućivanje na druge institucije koje bi mogle biti od dodatne pomoći žrtvi i svjedoku. Ovo je također jedna od zadaća odjela za podršku žrtvama i svjedocima.
2. Psihološka i pravna pomoć obuhvaćaju:
- specijalizirane oblike pomoći koje ne pružaju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima, već tijela državne uprave, tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave, javne ustanove i organizacije civilnog društva.¹
3. Fizička zaštita obuhvaća:
- zaštitu koju pruža Ministarstvo unutarnjih poslova u zakonom predviđenim slučajevima sukladno odredbama Zakona o policijskim poslovima i ovlastima i Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika.

¹ <https://pravosudje.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug-6366/iz-pravosudnog-sustava-6372/podrska-zrtvama-i-svjedocima/6156>

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima imaju važnu ulogu u pružanju pomoći i podrške LGBT žrtvama zločina iz mržnje. Emocionalna podrška te informativna, tehnička i praktična podrška, kao ključne zadaće odjela za podršku žrtvama i svjedocima, započinju već s prvim kontaktom službenika odjela sa žrtvom (telefonskim putem, putem elektroničke pošte ili u direktnom razgovoru prilikom dolaska žrtve u prostorije odjela na sudovima) u bilo kojoj fazi postupka, uključujući prvi kontakt s policijskim službenicima po počinjenju kaznenog djela, zatim s državnim odvjetništvom te tijekom samog sudskog postupka. Pravovremenim pružanjem emocionalne podrške žrtvama kaznenih djela dolazi do umanjena mogućnosti sekundarne i ponovljene viktimizacije, što je u skladu s recitalom 9. Direktive 2012/29/EU u kojem se navodi da žrtve kaznenih djela treba zaštiti od sekundarne i ponovljene viktimizacije, od zastrašivanja i odmazde, te im pružiti odgovarajuću potporu s ciljem olakšavanja oporavka te omogućiti im adekvatan pristup pravosuđu. Stoga je važno da žrtva, od trenutka prijave kaznenog djela i tijekom sudskog postupka, bude tretirana s poštovanjem, empatijom, strpljenjem i bez osude, što se odnosi na sve aktere u procesu od policijskih službenika, državnog odvjetništva do suda.

Prethodno spomenuto istraživanje „Prilagođavanje potrebama žrtava homofobnih i transfobnih zločina iz mržnje – podizanje stručnosti pravosudnih organa“ pokazalo je da je senzibilizirani pristup u smislu pokazivanja empatije, poštovanja i ljubaznog ophođenja sa žrtvama vrlo važan u kontaktu između LGBT žrtava i policijskih i pravosudnih službenika na svim razinama postupka od prijave do samog procesuiranja kaznenog djela. Nadalje, prema navedenom istraživanju adekvatno ophođenje policijskih i pravosudnih službenika s LGBT žrtvama umanjuje mogućnost sekundarne viktimizacije i pomaže žrtvama da ponovno uspostave osjećaj kontrole nad vlastitim životom te da se na odgovarajući način nose s proživljenim traumatičnim iskustvom. Prema Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima u čl. 14. st. 2. policijski službenik dužan je poštivati dostojanstvo, ugled i čast svake osobe, te druga temeljna prava i slobode čovjeka. Posebno obzirno policijski službenik postupa prema djeci, maloljetnim, starim i nemoćnim osobama, osobama s invaliditetom i prema žrtvama kaznenih djela i prekršaja.

8. Reakcije LGBT žrtava kaznenih djela zločina iz mržnje

U recitalu 9. Direktiva 2012/29/EU naglašava da kazneno djelo predstavlja nedopušteno djelo protiv društva, kao i povredu pojedinačnih prava žrtava. U istom recitalu Direktiva 2012/29/EU naglašava važnost prepoznavanja žrtava kaznenih djela i postupanja prema njima s poštovanjem, na osjećajan i profesionalan način bez diskriminacije bilo kakve vrste utemeljene na bilo kakvoj osnovi poput rase, boje kože, etničkog ili socijalnog podrijetla, genetskih obilježja, jezika, religije ili uvjerenja, političkog ili nekog drugog uvjerenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja, invalidnosti, dobi, spola, spolnog izražavanja, spolnog identiteta, seksualnog usmjeravanja, boravišnog statusa ili zdravlja. Također, Direktiva 2012/29/EU u recitalu 9. ističe da je važno zaštititi žrtve kaznenih djela od sekundarne i ponovljene viktimizacije.

LGBT žrtve kaznenih djela zločina iz mržnje mogu imati različite psihofizičke reakcije uzorkovane stresom i traumom kao posljedicom kaznenog djela. Najčešće psihofizičke reakcije uzorkovane stresom i traumom mogu se podijeliti u četiri kategorije: emocionalne reakcije (potištenost, tuga, bijes, sram, zbumjenost, nesigurnost, krivnja i sl.), tjelesne reakcije (teškoće pri spavanju, noćne more, znojenje, otežano disanje, lupanje srca, glavobolja, teškoće u govoru, mišićna napetost), na razini ponašanja (uznemirenost, razdražljivost, agresivnost, osamljivanje, povećano uzimanje alkohola, droga i sl.), te kognitivnoj razini funkciranja, odnosno mišljenja i pamćenja (zaboravljanje, konfuzno mišljenje, otežana koncentracija, disocijacija, dezorientiranost i sl.).

Istraživanje „Prilagođavanje potrebama žrtava homofobnih i transfobnih zločina iz mržnje – podizanje stručnosti pravosudnih organa“² navodi da, uz fizičke ozljede ili trenutni emocionalni šok koji može biti rezultat zločina iz mržnje, puno žrtava trpi i socio-emocionalne posljedice i psihološke posljedice nakon viktimizacije. Nadalje, istraživanje je pokazalo da zločin iz mržnje može imati veće socio-emocionalne i psihološke posljedice u odnosu na druge kategorije kaznenih djela. Posljedice koje kazneno djelo ostavlja na žrtvu variraju od žrtve do žrtve. Može se raditi o istom kaznenom djelu, ali opet to ne znači da će svaka žrtva imati iste reakcije i iste posljedice kaznenog djela.

Nadalje, navedeno istraživanje pokazalo je da će žrtve zločina iz mržnje kao posljedicu kaznenog djela vrlo vjerojatno prijaviti sljedeće: značajne probleme na poslu i u školi nakon proživljenog nasilja; značajne probleme s članovima obitelji i prijateljima (porast nesuglasica i svađa, gubitak osjećaja povjerenja ili bliskosti); dugotrajnu depresiju ili visoki stupanj depresije, povlačenje u sebe, zabrinutost i nemir, gubitak samopouzdanja, lјutnju, povećane probleme sa spavanjem, probleme s koncentracijom, strah i umanjeni osjećaj sigurnosti; dugotrajne psihosomaticke simptome (glavobolja, problemi sa spavanjem, promjene u ishrani, bolovi u želucu, nesvjestica, malaksalost, visok krvni tlak, napetost u mišićima i bolovi u leđima).

S obzirom na navedene reakcije i posljedice koje se javljaju kod žrtava nakon viktimizacije, određeni broj žrtava odlučuje ne prijaviti nasilje policiji. „Brutalna stvarnost: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj“³ razloge neprijavljanja nasilja policiji grupira u sljedećih šest kategorija: 1. umanjivanje događaja te neprijavljanje objašnjava nedovoljnom ozbiljnošću djela ili stavom da nije bilo potrebno prijaviti nasilje te navodi da se takvi razlozi uglavnom spominju u slučajevima verbalnog nasilja; 2. očekivanje lošeg ishoda („nema smisla“, „ništa se ne bi promijenilo“); 3. nepovjerenje u policiju; 4. neugodni osjećaji (strah, sram, krivnja, nelagoda); 5. manjak volje („ne želim“, „nije mi se dalo“); 6. samostalno rješenje (npr. „sama sam to riješila“, „ne obazirem se“, „uzvratili smo“); 7. ostalo (npr. maloljetnost, konzumacija alkohola žrtve, prijavljivanje udrugama, preseljenje, manjak vremena).

2 „Accommodating the needs of victims of homophobic and transphobic hate crimes – raising the competences of law enforcement institutions / Hate No More“, JUST/2013/FRAC/AG/6163 Zagreb Pride (Hrvatska), Kampanja protiv homofobije (Poljska), Háttér (Mađarska), MOZAÏKA (Latvija), LGL (Litva)

3 „Brutalna stvarnost: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj“, Zagreb Pride, 2013.

Kako bi se ublažile reakcije i posljedice kaznenog djela te potaknulo žrtve na prijavljivanje nasilja policiji, LGBT žrtvama zločina iz mržnje važno je omogućiti da od prvog trenutka budu tretirane s poštovanjem i povjerenjem te da stupe u kontakt s odjelom za podršku žrtvama i svjedocima kako bi doatile svu potrebnu pomoć i podršku te na taj način bile zaštićene od sekundarne i ponovljene viktimizacije. Odjel za podršku žrtvama i svjedocima svojim postupanjem i pružanjem emocionalne podrške, informiranjem žrtava o njihovim pravima, pružanjem tehničkih i praktičnih informacija i pomoći u snalaženju u zgradbi suda te upućivanjem na specijalizirane institucije, ovisno o potrebama žrtava, može pridonijeti smanjenju intenziteta reakcija žrtava, te, osnažujući žrtve, pridonijeti izgradnji povjerenja žrtve i povećati spremnost žrtve za svjedočenje. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima ne mogu ukloniti posljedice kaznenog djela, ali mogu olakšati žrtvama prolazak kroz cijeli postupak počevši od policije, državnog odvjetništva pa do suda.

9. Potrebe LGBT žrtava kaznenog djela zločina iz mržnje

Direktiva 2012/29/EU u članku 22. obvezuje države članice na provođenje pravovremene, individualne procjene potreba žrtava. Cilj ove procjene jest utvrđivanje posebnih mjera zaštite te njihove svrshishodnosti i koristi u okviru kaznenog postupka. Nadalje, u istom članku Direktiva 2012/29/EU ističe da se, kada se radi o pojedinačnoj procjeni, posebna pažnja treba posvetiti žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama koje su pretrpjele kazneno djelo počinjeno zbog neke osobine osobe ili diskriminatornih motiva koji bi naročito mogli biti povezani s osobnim karakteristikama žrtve, kao i žrtvama koje odnos s počiniteljem i ovisnost o njemu čine osobito ranjivima. Zbog svega navedenog Direktiva 2012/29/EU ističe da se, među ostalima kategorijama žrtava, posebna procjena potreba treba posvetiti i žrtvama zločina iz mržnje.

Republika Hrvatska nije definirala službene procedure za provođenje individualne procjene potreba žrtava. Zakon o kazrenom postupku uz prava koja imaju žrtve općenito (čl. 43. ZKP-a) proširuje prava, odnosno daje posebna prava djeci žrtvama (čl. 44. ZKP-a), djeci žrtvama kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela trgovanja ljudima (čl. 44. i 45. ZKP-a) i žrtvama kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela trgovanja ljudima (čl. 44. i 45. ZKP-a). U članku 23. Direktiva 2012/29/EU navodi koje posebne mjere zaštite tijekom kaznenog postupka trebaju biti dostupne žrtvama s utvrđenim posebnim potrebama. Posebne mjere zaštite dostupne u Republici Hrvatskoj detaljnije su prikazane u nastavku priručnika pod točkom 7.

Iako odjeli za podršku žrtvama i svjedocima još nemaju službenu obvezu provođenja formalizirane procjene potreba žrtava, odjeli za podršku provode neformalnu procjenu stanja i potreba žrtava u svrhu utvrđivanja podataka o zdravstvenom stanju, potrebama za dodatnim oblicima pomoći i podrške i mogućnosti dolaska žrtve ili svjedoka na ispitivanje. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima kontaktiraju sve žrtve i svjedočke u predmetima ratnih zločina, a u ostalim predmetima po nalogu suca ili državnog odvjetnika. Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima dogovaraju prijevoz žrtava i svjedoka u predmetima ratnih zločina, i ostalih žrtava u iznimnim situacijama, prema procjeni službenika za podršku (čl. 10. Pravilnika o radu odjela za podršku žrtvama i svjedocima (NN 133/15) i čl. 20. Sudskog poslovnika (NN 80/97, 158/09, 37/14)).

Prethodno spomenuto istraživanje „Prilagođavanje potrebama žrtava homofobnih i transfobnih zločina iz mržnje – podizanje stručnosti pravosudnih organa“ navodi da su temeljne potrebe LGBT žrtava zločina iz mržnje slične potrebama žrtava drugih kaznenih djela. Istraživanje navodi potrebe za psihofizičkom sigurnošću, za poštovanjem, za informacijom, za razumijevanjem njihove situacije, za priznavanjem nanesene štete i za vraćanjem osjećaja kontrole i pravde. Nadalje, istraživanje navodi da poseban identitet žrtava i poseban karakter takvih kaznenih djela u žrtvama stvara osjećaj da su njihove potrebe dublje i da ih je teže zadovoljiti. Potreba za uvažavanjem posebnog karaktera zločina iz mržnje drugačije je prirode od ostalih potreba kod žrtava drugih kaznenih djela. Ona utječe na, za većinu ljudi, središnji element njihova identiteta i često uključuje očigledan aspekt simboličkog nasilja. Svrha simboličkog nasilja jest poniranje, isključenje i destrukcija nečijeg identiteta. Isto tako, identitet koji proizlazi iz spola, seksualnosti ili izražavanja svojega roda za većinu je ljudi jedan od temeljnih i najosjetljivijih aspekata osjećaja „sebstva“, bez obzira kojoj orientaciji ili rodu pripadaju. Većina žrtava psihološki aspekt ove vrste nasilja ističe kao najozbiljniji i s najdugotrajnijim posljedicama.

Stoga, kako bi se LGBT žrtvama zločina iz mržnje pristupilo s posebnom pažnjom i kako bi im se pružila posebna zaštita, ključno je da kazneno djelo kao zločin iz mržnje prepoznaju policijski službenici. Potrebno je da policijski službenici znaju prepoznati zločin iz mržnje, kao i različite oblike u kojima se ono pojavljuje, te da znaju kako postupiti u slučajevima motiviranim diskriminacijom.

Kako bi LGBT žrtve zločina iz mržnje dobile podršku i pomoć, s obzirom na to da u Republici Hrvatskoj ne postoji instrument individualne procjene potreba, nužno je da dobiju pravovremenu i adekvatnu informaciju o dostupnim oblicima pomoći od prvog kontakta s policijom kako to Direktiva 2012/29/EU navodi u čl. 4. Također, Direktiva 2012/29/EU u čl. 8. navodi da je nužno da države članice olakšaju

upućivanje žrtava, putem nadležnog tijela koje je zaprimilo prijavu i drugih odgovarajućih tijela, službama za potporu. Stoga je nužno da policijski službenici bez odgode upućuju LGBT žrtve zločina iz mržnje prema odjelima za podršku žrtvama i svjedocima kako bi im djelatnici odjela za podršku žrtvama i svjedocima pomogli u ostvarivanju njihovih prava te dostupnih posebnih mjera zaštite, ovisno o kaznenom djelu koje je kvalificirano kao zločin iz mržnje, te ih uputili na specijalizirane organizacije radi pružanja dodatne pomoći i podrške.

Istraživanje Agencije Europske unije za temeljna prava „Žrtve kaznenih djela u EU-u: opseg i vrsta potpore žrtvama“⁴ navodi tri modela upućivanja žrtve koje provodi policija.

- Prvi model uključuje pristup u kojem policija prosljedi žrtvi informacije o dostupnim oblicima pomoći te prepušta žrtvi da sama odluči hoće li zatražiti pomoći i podršku službi za podršku. Ovakav model manje je prikladan za žrtve koje se u trenutku kontakta s policijom osjećaju izgubljeno, pod stresom te nisu u stanju racionalno razmišljati, što dovodi do toga da ne zatraže pomoći i podršku koja bi im mogla koristiti.
- Drugi model uključuje pristup u kojem, nakon što žrtva da svoj pristanak, policija prosljeđuje informaciju o žrtvi službi za podršku koja tada proaktivno kontaktira žrtvu kako bi joj ponudila podršku i pomoći.
- Treći model još je dalekosežniji te uključuje pristup u kojem policija bez prisanka žrtve prosljeđuje kontakt službi za podršku te je takav pristup prikladan u situacijama kada se radi o teškim oblicima nasilja u kojima žrtve jednostavno nisu u stanju same procijeniti žele li podršku ili ne.

Sustav podrške u Republici Hrvatskoj teži proaktivnom pristupu te bi se moglo zaključiti, na temelju prikazanog istraživanja, da se koristi kombinacijom prvog i drugog modela upućivanja žrtve koje vrši policija. To je vidljivo iz samog pristupa policijskih službenika koji dijele obavijest o pravima žrtvi te je upućuju na odjelu za podrške žrtvama i svjedocima, što ostavlja samoj žrtvi da odluči želi li se javiti ili ne. No, zahvaljujući edukaciji policijskih službenika (više o tome navedeno je pod točkom 11.) koju provodi Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima i odjeli za podršku žrtvama i svjedocima, u praksi nailazimo na sve više primjera koji prate drugi model prikazan u istraživanju prema kojem policijski službenici, kada to

⁴ European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Research: Victims of Crime in the EU: the extent and nature of support for victims, (2015).

procjene i kada žrtva na to pristane, odmah kontaktiraju odjel za podršku žrtvama i svjedocima, (najčešće u prisutnosti žrtve) kako bi službenici odjela povratno kontaktirali žrtvu (uz suglasnost žrtve da se njezini kontaktni podaci dostave odjelu).

Također, policijski službenici prosljeđuju informaciju žrtvi o odjelu za podršku žrtvama i svjedocima. Na taj način žrtva može stupiti u kontakt s odjelom za podršku žrtvama i svjedocima čime joj se već od prvog susreta s nadležnim tijelom omogućuje pristup potrebnoj podršci i pomoći, te su joj takva pomoć i podrška dostupne tijekom cijelog postupka, do i nakon pravomoćnosti presude.

10. Obveze nadležnih tijela koje dolaze u kontakt sa žrtvama

Zakon o kaznenom postupku u čl. 16. st. 2. i st. 3. navodi da policija, istražitelj, državno odvjetništvo i sud postupaju s posebnim obzirom prema žrtvi kaznenog djela te da su navedena tijela dužna žrtvu i oštećenika upoznati s njihovim pravima u postupku sukladno ovom Zakonu i pri poduzimanju radnji na primjeren način skrbiti o njihovim pravima. Također, Zakon o kaznenom postupku u čl. 43. st. 4. navodi da su sud, državno odvjetništvo, istražitelj i policija, pri poduzimanju prve radnje u kojoj žrtva sudjeluje, dužni obavijestiti žrtvu o njezinim pravima.

Kako bi žrtve dobile pravovremenu informaciju o oblicima podrške i pomoći koja im je dostupna, ključno je da dobiju tu informaciju na vrijeme, odnosno od prvog kontakta s nadležnim tijelima bez nepotrebne odgode kako se to navodi u članku 4. Direktive 2012/29/EU.

Također, na temelju Zakona o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela, policija, državno odvjetništvo i sud dužni su žrtvama dati informacije o pravu na naknadu i o tijelu kojem se mogu obratiti radi ostvarivanja tog prava, dati potrebne obrasce za podnošenje zahtjeva i, na traženje žrtve, dati opće upute i informacije o tome kako ispuniti zahtjev i koja je popratna dokumentacija potrebna.

10.1. Obveza policije vezano uz informiranje žrtve o pravima

Osim obveze o informiranju žrtve o njezinim pravima prema ZKP-u, policijski službenici dužni su, prema članku 155.a Pravilnika o načinu postupanja policijskih službenika, u prvom kontaktu žrtvu na razumljiv i primjeren način upoznati s pravima koja joj po zakonu pripadaju te s načinom na koji može ostvariti svoja prava. Nadalje, u istom članku navodi se da prilikom upoznavanja žrtve s njezinim pravima posebno treba voditi računa o pojedinoj kategoriji žrtve čija su prava posebno propisana (dijete žrtva, žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtva kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtva kaznenog djela nasilja, žrtva stranac, žrtva osoba s invaliditetom).

Nadalje, Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika u članku 155.a propisuje da, nakon usmenog informiranja, policijski službenici žrtvi uručuju pisani obavijest o pravima te dostupne podatke o službama za zaštitu i podršku žrtvama i besplatni broj telefona za podršku žrtvama, neovisno o tome želi li žrtva prijaviti kazneno djelo ili ne.

S obzirom na posebno propisana prava za pojedine kategorije žrtava, Ministarstvo unutarnjih poslova izradilo je četiri vrste obrazaca (Obavijest žrtvi kaznenog djela, Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima, Obavijest žrtvi kaznenog djela – dijete, Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima – dijete,) koji su već prethodno spomenuti i koji služe kao obavijest o pravima koje žrtva ima prema Zakonu o kaznenom postupku.

U obrascu Obavijest žrtvi kaznenog djela sadržana su prava prema članku 43. Zakona o kaznenom postupku. Nadalje, u obrascu Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima navode se, uz prava iz članka 43., i prava iz članka 45. Zakona o kaznenom postupku s obzirom na to da Zakon prepoznaje žrtve protiv spolne slobode i trgovanja ljudima kao dodatno ranjive te im daje veća prava u odnosu na žrtvu kaznenog djela općenito. U obrascu Obavijest žrtvi kaznenog djela – dijete sadržana su prava prema članku 43. i 44. Zakona o kaznenom postupku. Obrazac Obavijest žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode/žrtva trgovanja ljudima – dijete sadrži prava prema članku 43., 44. i 45. Zakona o kaznenom postupku. Sastavni su dio navedenih obrazaca i kontaktni podaci odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima, Nacionalnog pozivnog centra za žrtve kaznenih djela i prekršaja (116 006) te tijela državne uprave i organizacija civilnog društva koje na području pojedine policijske uprave pružaju podršku i pomoć žrtvama.

10.2. Obaveza Državnog odvjetništva Republike Hrvatske vezano za informiranje žrtve o pravima

Državno odvjetništvo žrtvu informira o pravima koje ima sukladno čl. 43., čl. 44., čl. 45. te čl. 47. (ako se žrtva izjasni da želi sudjelovati u postupku u svojstvu oštećenika) Zakona o kaznenom postupku. Poslovnik državnog odvjetništva u čl. 90. navodi da je državni odvjetnik, zamjenik ili savjetnik dužan upoznati oštećenika i žrtvu s njihovim pravima u skladu s odredbama Zakona o kaznenom postupku i posebnog zakona. Nadalje, na temelju članka 101. Poslovnika državnog odvjetništva, državni odvjetnik, zamjenik državnog odvjetnika, savjetnik ili vježbenik koji uzima prijavu na zapisnik dužan je posebno upozoriti žrtvu i oštećenika na njihova prava u skladu sa Zakonom o kaznenom postupku. Također, u Priručniku za rad državnih odvjetnika pod toč. 1.3.7. propisane su obveze prema oštećeniku i žrtvi kod provođenja izvida, pod toč. 1.3.7.1. propisana su prava o kojima je državni odvjetnik dužan obavijestiti žrtvu kod poduzimanja prve radnje, pod toč. 1.3.7.2. propisana su prava o kojima je državni odvjetnik dužan obavijesti žrtvu dijete ili maloljetnu osobu kod poduzimanja prve radnje te pod toč. 1.3.7.3. propisana su prava o kojima je državni odvjetnik dužan obavijestiti žrtvu kaznenog djela protiv spolne slobode i spolnog čudo-ređa kod poduzimanja prve radnje.

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske surađuje s odjelima za podršku žrtvama i svjedocima koji su osnovani na županijskim sudovima. Obveznim naputkom od 9. srpnja 2014. godine Državno odvjetništvo Republike Hrvatske obvezalo je sva županijska i općinska državna odvjetništva na postupanje (sukladno čl. 54. st. 1. Zakona o državnom odvjetništvu) prema čl. 43. Zakona o kaznenom postupku i čl. 8. st. 2. Direktive 2012/29/EU na taj način da, kada ispituju žrtve kao svjedočke, žrtvama odmah moraju dati informacije o postojanju odjela za podršku žrtvama i svjedocima. Nadalje, ako žrtve izjave da im je podrška potrebna, upućuju ih u najbliži odjel za podršku žrtvama i svjedocima prije ispitivanja u državnom odvjetništvu. Ako se radi o sudu koji nema osnovan odjel za podršku žrtvama i svjedocima, žrtvu treba upoznati s informacijama o tome kako može koristiti odjele za podršku žrtvama i svjedocima u najbližim sudovima koji ih imaju osnovane te treba uputiti žrtvu na Nacionalni pozivni centar za žrtve kaznenih djela i prekršaja (besplatni telefonski broj 116 006).

10.3. Obveza sudova vezano za informiranje žrtve o pravima

Na pozivu za optužno vijeće, pripremno ročište i raspravu žrtva kaznenog djela dobiva informaciju o odjelu za podršku žrtvama i svjedocima. Ovu informaciju sadrže navedeni pozivi na onim sudovima na kojima su osnovani odjeli za podršku žrtvama i svjedocima (Osijek, Rijeka, Sisak, Split, Vukovar, Zadar i Zagreb) uključujući i niže sudove (općinski sud – kazneni odjel i prekršajni sud) u gradu u kojem pojedini odjel djeluje.

Informacija o odjelu za podršku žrtvama i svjedocima sadrži tekst o odjelu za podršku žrtvama i svjedocima s kratkim opisom poslova koje odjel obavlja te kontaktne podatke na temelju kojih se žrtve i svjedoci mogu telefonskim, pisanim putem ili elektroničkom poštom obratiti službenicima odjela. Tekst na pozivu je sljedeći:

Pri sudovima u _____ djeluje Odjel za podršku žrtvama i svjedocima. Svrha Odjela je pružiti emocionalnu podršku, informacije o pravima i praktične informacije žrtvama i svjedocima i članovima njihovih obitelji. Možete se obratiti službenicima Odjela na broj telefona _____, na e-mail adresu _____ ili osobno posjetiti odjel prema prethodnoj nawai.

Odjeli za podršku žrtvama i svjedocima, kao dio suda, također imaju obvezu i zadaću žrtve informirati o njihovim pravima i ostalim dostupnim oblicima pomoći i podrške.

10.4. Obveza Ministarstva pravosuđa, Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima o obavještavanju žrtava o otpustu počinitelju s izdržavanja kazne zatvora

Sukladno članku 6. Direktive 2012/29/EU države članice dužne su osigurati da se žrtvama pruži prilika da budu obaviještene, bez nepotrebne odgode, o puštanju na slobodu ili bijegu osobe koja je bila zadržana, protiv koje se vodio kazneni progon ili koja je osuđena za kazneno djelo. Ministarstvo pravosuđa, odnosno Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima, od 1. veljače 2013. godine provodi poslove obavještavanja žrtve o otpuštanju zatvorenika s izdržavanja kazne zatvora na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju kazne zatvora čl. 164. st. 4. Poslovi obavještavanja žrtava provode se u slučaju otpusta zatvorenika koji izdržava kaznu zatvora zbog kaznenog djela: protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv života i tijela, kaznenog djela s elementima nasilja i ratnog zločina.

Žrtvu se obavještava telefonskim putem do dva tjedna prije datuma otpusta na taj način da se nakon uspostave telefonskog poziva provjerava identitet žrtve kako bi se izbjeglo prenošenje informacija o zatvoreniku osobi koja nije bila žrtva kaznenog djela. Ako se ne uspije ostvariti telefonski kontakt sa žrtvom, žrtvi se šalje pisana obavijest. U slučaju da kaznionica/zatvor, odnosno sud, podatke o žrtvi pošalje nakon datuma otpusta počinitelja, žrtvu se obavještava neovisno o kašnjenju.

Žrtvu se informira o imenu i prezimenu počinitelja i o datumu otpusta počinitelja s izdržavanja kazne zatvora uz obrazloženje radi li se o punom isteku kazne ili o uvjetnom otpustu. Zatim se žrtvi objasni razlika između uvjetnog otpusta i punog isteka kazne i upozna ju se s pravima i obvezama zatvorenika tijekom uvjetnog otpusta te o pravu na dobivanje informacija o kaznenom postupku koji se vodi protiv zatvorenika, a žrtva je sudionik u postupku. Žrtvu se upućuje nadležnoj policijskoj postaji u slučaju počiniteljeva uznemiravanja ili neželjenih kontakata s počiniteljem, nadležnom centru za socijalnu skrb u slučaju potrebe za obiteljsko-pravnom zaštitom, organizacijama civilnog društva koje pružaju razne oblike psihosocijalne pomoći, ovisno o težini kaznenog djela i emocionalnoj opterećenosti žrtve, te državnom odvjetništvu ako se protiv zatvorenika vodi kazneni postupak, radi predlaganja mjera opreza.

U iznimnim slučajevima, kada Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima procijeni da je potrebna koordinirana dodatna podrška žrtvi dugotrajnog obiteljskog nasilja i nasilja nad ženama, uputit će žrtvu koordinatoru nadležnog Županijskog tima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Nadalje, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima izvijestit će koordinatora Županijskog tima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama o razgovoru sa žrtvom telefonskim putem i slanjem dopisa. Dopis se prosljeđuje na znanje Nacionalnom timu za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, nadležnoj policijskoj upravi, nadležnom centru za socijalnu skrb ako je žrtva dijete/osoba lišena poslovne sposobnosti, nadležnom probacijskom uredu ako je počinitelj uvjetno otpušten, a određena mu je posebna obveza redovitog javljanja probacijskom uredu.

Nadalje, u slučajevima kada, na temelju prikupljenih informacija iz kontakta sa žrtvom, Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima procijeni da je žrtvi potrebna neophodna dodatna podrška i zaštita, a ne radi se o žrtvi obiteljskog nasilja, Samostalna služba može, uz suglasnost žrtve, zatražiti pisanim putem postupanje nadležne policijske uprave.

11. Primjena prava žrtve u praksi

Prava na potporu službi za potporu žrtvama

U članku 9. Direktive 2012/29/EU naveden je minimum usluga koje trebaju pružati službe za podršku žrtvama. Prema gore navedenim zadaćama i uslugama koje pružaju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima i Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima može se zaključiti da je podrška i pomoć žrtvama u Republici Hrvatskoj zadovoljava minimum koji propisuje Direktiva i da je dostupna od samog počinjenja kaznenog djela kroz cijeli postupak i nakon pravomoćnog završetka postupka pravomoćnosti presude.

Prava žrtve kaznenog djela

Kako podrška i pomoć odjela za podršku žrtvama i svjedocima izgleda od prvog kontakta s policijom do kraja postupka, koja prava žrtva ima i kako ih može ostvariti te koje su zadaće svakog od aktera (policija, državno odvjetništvo, sud) u tom postupku, prikazano je u tablici br. 2 u nastavku. S obzirom na širinu prava koje žrtve kaznenih djela imaju prema Zakonu o kaznenom postupku, u primjeru će biti prikazan slučaj LGBT žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela teških tjelesnih ozljeda koje je kvalificirano kao zločin iz mržnje.

Tablica 2. – prikaz primjene prava

Faza postupka	Primjer – pružanja pravovremene i adekvatne podrške	Primjena Direktive i ostalih relevantnih zakona i propisa
Policija	<ul style="list-style-type: none">• Pravo na ispitivanje osobe istog spola.• Žrtva prilikom davanja iskaza prima obavijest o svojim pravima koja sadrži kontakt odjela za podršku žrtvama i svjedocima.• Žrtva kontaktira odjel za podršku žrtvama i svjedocima, dogovara prvi susret u odjelu – početak emocionalne podrške koja traje do kraja postupka.• Žrtva dolazi u odjel gdje prima sljedeće oblike podrške: emocionalnu podršku, informaciju o svojim pravima te kako i kada ih može ostvariti, opće procesne informacije o kaznenom postupku, informacije o dodatnim oblicima podrške na temelju procjene potreba žrtve, a koju provodi pružatelj podrške koji zatim kontaktira organizaciju u kojoj žrtva može dobiti dodatnu besplatnu psihološku pomoć s obzirom na traumu koju je proživjela kao žrtva kaznenog djela protiv spolne slobode te dogovara prvi susret za žrtvu.• Žrtva prima psihološku pomoć kroz tretman organizacije u koju ju je uputio odjel te na taj način započinje proces rada na sebi.• Žrtva predaje zahtjev za ostvarivanjem prava na novčanu naknadu za izgubljenu zaradu iz sredstava državnog proračuna u skladu sa Zakonom o novčanoj naknadi žrtvama kaznenih djela. 1• U slučaju otpusta počinitelja iz istražnog zatvora policija žrtvu obavještava o njegovu otpustu.	<ul style="list-style-type: none">• ZKP čl. 45 st. 1. toč. 2.• Pravilnik o načinu postupanja policijskih službenika čl. 155a• ZKP čl. 43. st. 1. toč. 1.• ZKP čl. 43. st. toč. 4.• Direktiva čl. 4.• Direktiva čl. 8.• ZKP čl. 43. st. 1. toč. 1.• Direktiva čl. 8.• Direktiva čl. 9.• Direktiva čl. 18.• Direktiva čl. 9.• ZKP čl. 43. st. 3.• ZNNŽKD čl. 23.• ZKP čl. 125. st. 2 u vezi s čl. 123. st. 1. toč. 3.

Državno odvjetništvo	<ul style="list-style-type: none"> • Pravo na ispitivanje osobe istog spola. • Žrtva svjesna svojih prava zahtjeva ispitivanje putem audio-videouređaja u fazi istrage koje se provodi na sudu u obliku dokaznog ročišta kada i usmenim putem prima informaciju o svojim pravima prema ZKP-u. • Žrtva usmenim ili pisanim putem zahtjeva ostvarenje prava na opunomoćenika na teret proračunskih sredstava. • Žrtva ostvaruje svoje pravo pratnje osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u svim radnjama. • Žrtva koristi svoje pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom svoje prijave. • Žrtva kroz cijelo vrijeme postupka prima emocionalnu podršku odjela telefonskim putem te na dan ispitivanja u dokaznom ročištu na sudu prima podršku u prostorijama odjela kako bi se izbjegao kontakt s okrivljenom osobom prije samog ispitivanja. • Žrtva ostvaruje pravo na putni trošak. 	<ul style="list-style-type: none"> • ZKP čl. 45. st. 1. 2. • ZKP čl. 45. st. 1. toč. 5. • Direktiva čl. 19. • Direktiva čl. 23. • ZKP čl. 44. st. 1. toč. 1. • ZKP čl. 44. st. 1. toč. 2. • ZKP čl. 43. st. 1. toč. 3. • Direktiva članak 9. • Direktiva članak 19. • ZKP čl. 43. st. 1. toč. 1. • ZKP čl. 145. st. 2. toč. 7. i 8. • ZKP čl. 152. • Pravilnik o naknadni troškova u kaznenom postupku čl. 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., i 13.
Sud	<ul style="list-style-type: none"> • Na optužnom vijeću, pripremnom ročištu i na raspravi žrtva prima usmenu uputu o pravima. • Žrtva prima emocionalnu i informativnu podršku odjela do kraja postupka. • Žrtva i dalje prima psihološku pomoć kroz tretman organizacije u koju ju je uputio odjel. • Žrtva kontaktira i savjetuje se s dodijeljenim opunomoćenikom na teret proračuna za vrijeme optužnog vijeća, pripremnog ročišta i rasprave. • Žrtva, ako je potrebno njezino ponovno ispitivanje, zahtjeva ispitivanje putem audio-videouređaja i tajnost podataka. • Žrtva kroz cijelo vrijeme postupka prima emocionalnu podršku odjela te za vrijeme ispitivanja u raspravi prima podršku u prostorijama odjela kako bi se izbjegao kontakt s okrivljenom osobom prije samog ispitivanja. • Žrtva ostvaruje pravo na putni trošak. • Žrtva kao oštećenik prima pravomoćnu presudu. 	<ul style="list-style-type: none"> • ZKP čl. 43. st. 4. toč. 1. i 2. • ZKP čl. 43 st. 1.1. • Direktiva čl. 8. • Direktiva čl. 9. • ZKP čl. 44. st. 1. toč. 1. • ZKP čl. 45. st. 1. toč. 5. • ZKP čl. 45. st. 1. toč. 6. • ZKP čl. 43. st.1.1. • Direktiva čl. 9. • Direktiva čl. 8. • ZKP čl. 145. st. 2. toč. 7. i 8. • ZKP čl. 152. • Pravilnik o naknadni troškova u kaznenom postupku čl. 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., i 13. • ZKP čl. 47 st. 1. toč. 14.

Nakon pravomoćnosti presude	<ul style="list-style-type: none"> • Utvrđivanje odnosa žrtve ili obitelji žrtve prema počinjenom kaznenom djelu u svrhu odlučivanja o izvankaznioničkim pogodnostima o izlasku zatvorenika u mjesto prebivališta ili boravišta. • Žrtva telefonskim ili pisanim putem prima obavijest Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima o izlasku počinitelja iz zatvora, na redovni ili uvjetni otpust nakon odslužene kazne zatvora. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon o probaciji čl. 17. • Zakon o izmjenama i dopunama zakona o izvršenju kazne zatvora čl. 164. st. 4.
-----------------------------------	---	--

Tablica 2. pokazuje pozitivan primjer podrške i pomoći žrtvi kaznenog djela protiv spolne slobode i kaznenog djela teških tjelesnih ozljeda dok prolazi kroz postupak od prijave kaznenog djela do pravomoćnosti presude te na kraju do izlaska počinitelja iz zatvora. Ovakav sveobuhvatan pristup žrtvi od početka do kraja postupka umanjuje mogućnost sekundarne i ponovljene viktimizacije. Nadalje, umanjuje strah, nesigurnost i nelagodu. Pružanje informacija o pravima i pomoći za njihovo bolje razumijevanje, te pojašnjenja o načinima kako može ostvariti svoja prava, žrtvi daje osjećaj sigurnosti, zaštićenosti, te osjećaj da vlada situacijom u kojoj se nalazi. Sve navedeno vodi do slobodnijeg iskazivanja, osjećaja važnosti i dostojanstva i, na kraju, kvalitetnijeg iskaza. Ovakvim pristupom vraćamo žrtvama povjerenje u pravosudni sustav što vodi do veće spremnosti žrtava da svjedoče, te do bolje mogućnosti nošenja s posljedicama i oporavka od posljedica kaznenog djela. Na kraju, ovakav pristup vodi do bržeg i učinkovitijeg vođenja kaznenih i prekršajnih postupaka i manje odgoda rasprava.

Ako iz gornjeg primjera isključimo kazneno djelo protiv spolne slobode i LGBT žrtvu zločina iz mržnje tretiramo isključivo kao žrtvu kaznenog djela teške tjelesne ozljede, prava koja žrtva ima značajno se umanjuju. U tom slučaju žrtva ne bi imala pravo:

- na ispitivanja putem audio-videouređaja,
- na dodjelu opunomoćenika na teret proračuna,
- na isključenje javnosti,
- na tajnost osobnih podataka,
- na pratnju osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama,
- da ju u policiji i državnom odvjetništvu ispituje osoba istog spola,
- uskratiti odgovor na nepotrebna pitanja koja se odnose na strogo osobni život žrtve,
- prije ispitivanja razgovarati sa savjetnikom na teret proračunskih sredstava.

Direktiva u recitalu 57. navodi koje su skupine žrtava, među kojima su i žrtve zločina iz mržnje, u velikom broju i žrtve sekundarne i ponovljene viktimizacije te naglašava da im treba posvetiti posebnu pažnju kako bi im se pružile posebne mjere zaštite. Zakon o kaznenom postupku u čl. 45. i 44. žrtvama kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtvama kaznenog djela trgovanja ljudima daje šira prava u odnosu na druga kaznena djela, što se odnosi i na žrtve zločina iz mržnje. Stoga je važno da se u budućim izmjenama Zakona o kaznenom postupku žrtvama zločina iz mržnje, bez obzira o kojem se kaznenom djelu radi, daju veća prava kao što je to opisano u čl. 45. i 44. Zakona o kaznenom postupku.

12. Zaštita žrtava i priznavanje žrtava s posebnim potrebama zaštite

Direktiva 2012/29/EU u recitalu 58. navodi da bi žrtvama koje su podložne sekundarnoj i ponovljenoj viktimizaciji, zastrašivanju i odmazdi trebalo tijekom kaznenog postupka pružiti odgovarajuće mjere zaštite. Nadalje u recitalu 57. Direktiva 2012/29/EU navodi grupe žrtava kojima je potrebno pružiti posebne mjere zaštite: žrtve trgovanja ljudima, terorizma, organiziranog kriminala, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja ili iskorištavanja, rodno uvjetovanog nasilja, kaznenih djela iz mržnje te žrtve s invalidnošću i djeca kao žrtve. Zakon o kaznenom postupku, u odnosu na navedene kategorije žrtava propisane Direktivom u recitalu 57., daje posebne mjeru zaštite djeci žrtvama kaznenog djela i kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtvama kaznenog djela protiv spolne slobode, žrtvama kaznenog djela trgovanja ljudima, žrtvama koje se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta ne mogu odazvati pozivu te žrtvama kaznenog djela kod kojeg je kazneno djelo počinjeno u obitelji.

12.1. Djeca žrtve kao ranjiva skupina

Direktiva 2012/29/EU u čl. 24. ističe pravo na zaštitu djece kao žrtava tijekom kaznenog postupku te na taj način obvezuje države članice da, ako je žrtva dijete, trebaju osigurati: u kaznenom postupku da se svi razgovori s djetetom mogu audiovizualno snimiti i takvi snimljeni razgovori mogu se upotrijebiti kao dokaz

u kaznenom postupku, u istrazi i kaznenom postupku da nadležna tijela imenuju posebnog zastupnika za djecu žrtve te da u slučajevima kada dijete kao žrtva ima pravo na odvjetnika, ono ima pravo na pravni savjet i zastupanje u svoje ime u postupku u kojem postoji, ili bi mogao postojati, sukob interesa između djeteta kao žrtve i nositelja roditeljske skrbi. U istom članku Direktiva 2012/29/EU navodi da, uz gore navedena prava, dijete žrtva ima i prava prema čl. 23. (Pravo na zaštitu žrtava s posebnim potrebama zaštite tijekom kaznenog postupka).

U Republici Hrvatskoj propise o kaznenopravnoj zaštiti djece uređuje Zakon o sudovima za mlađe. Prema čl. 113. st. 2. Zakona o sudovima za mlađe dijete je osoba koja u vrijeme počinjenja kaznenog djela nije navršila osamnaest godina. Nadalje, Zakon o sudovima za mlađe u čl. 116. propisuje da kad predsjednik suda prosudi da je, radi osiguranja zakonitih interesa djeteta oštećenika ili djeteta žrtve, kao tužitelja opravdano postaviti opunomoćenika, postavit će mu, na prijedlog suca istrage za mlađe, odnosno predsjednika vijeća za mlađe, opunomoćenika iz reda odvjetnika koji imaju izražene sklonosti i znanja u području odgoja i skrbi za mlađe osobe s liste odvjetnika za mlađe Hrvatske odvjetničke komore. Nadalje, za kaznena djela za koja je propisana kazna zatvora pet godina ili teža te kada je počinitelj kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa srodnik djeteta u uspravnoj lozi, srodnik u pobočnoj lozi iz trećeg stupnja, srodnik po tazbini do drugog stupnja zaključno, posvojitelj, djetetu žrtvi kaznenog djela, ako dijete nema izabranog opunomoćenika, sud će, po službenoj dužnosti, postaviti opunomoćenika. Isto tako, djetetu žrtvi kaznenog djela bit će osigurana pomoć savjetnika u svrhu davanja iskaza u kaznenom postupku, koju će pružiti stručni suradnik suda ili druga stručna osoba na teret proračunskih sredstava.

Nadalje, u čl. 115. Zakona o sudovima za mlađe navodi se da ako se kao svjedok ispituje dijete oštećeno kaznenim djelom iz čl. 113. ovog Zakona (protiv spolne slobode i spolnog čudoređa, protiv braka, obitelji i mlađeži, teško ubojstvo, čedomorstvo, sudjelovanje u samoubojstvu, protupravno oduzimanje slobode, otmica, zlostavljanje u obavljanju službe ili javne ovlasti, trgovanje ljudima i ropanstvo, međunarodna prostitucija, prenošenje spolne bolesti, nasilničko ponašanje) koje u vrijeme ispitivanja nije navršilo šesnaest godina, takvo će se ispitivanje uvijek provesti prema odredbama Zakona o kaznenom postupku o ispitivanju djeteta kao svjedoka (čl. 292. st. 1. Zakona o kaznenom postupku). Ispitivanju može prisustvovati osoba u koju dijete ima povjerenja. Djeca kao svjedoci oštećeni kaznenim djelom iz čl. 113. ovog Zakona, mogu se, umjesto u sudu, ispitati u svojem stanu ili drugom posebno opremljenom prostoru. Pri ispitivanju svjedoka postupit će se

na način prethodno naveden prema čl. 292. Zakona o kaznenom postupku. Kad je dijete ispitano kao svjedok prema čl. 292 Zakona o kaznenom postupku, na raspravi će uvijek biti reproducirana snimka ispitivanja.

Prema Zakonu o kaznenom postupku djeca su osobe ispod 18 godina. Djeca žrtve svih kaznenih djela, što uključuje i djecu LGBT žrtve zločina iz mržnje, uz prava iz čl. 43. Zakona o kaznenom postupku, imaju i prava prema čl. 44. Djeca žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima imaju još i prava iz čl. 45. Zakona o kaznenom postupku. Posebne mjere zaštite, prema prethodno navedenim člancima koje treba istaknuti vezano uz djecu žrtve kaznenih djela, jesu ispitivanje putem audio-videouređaja, dodjela opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, isključenje javnosti, pratnja osobe od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama i tajnost podataka.

Ispitivanje djece žrtava kaznenih djela prema čl. 292. st. 1. i st. 2. Zakona o kaznenom postupku provodi sudac istrage. Za djecu do nenavršenih četrnaest godina ispitivanje se vrši putem audio-videouređaja uz pomoć psihologa, pedagoške ili druge stručne osobe. Ispitivanje se provodi bez prisutnosti suca i stranaka u posebnoj prostoriji opremljenoj za ispitivanje audio-videouređajem. Nadalje, ispitivanju djeteta od navršenih četrnaest, a nenavršenih osamnaest, godina ispitivanje se vrši obzirno da ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta i ispitivanje provodi sudac istrage. Vodeći računa o zaštiti djeteta ispitivanje se također može provesti audio-videouređajem kao što je slučaj s djecom do nenavršenih četrnaest godina.

12.2. Odrasle osobe kao ranjive skupine s obzirom na vrstu kaznenog djela

Posebne mjere zaštite Zakon o kaznenom postupku daje žrtvama kaznenog djela protiv spolne slobode i trgovanja ljudima u čl. 44. i čl. 45. Važno je izdvojiti neke od posebnih mjeru koje uključuju ispitivanje žrtve u policiji i državnom odvjetništvu koje provodi osoba istog spola, ispitivanje putem audio-videouređaja, dodjeljivanje opunomoćenika na teret proračunskih sredstava, isključenje javnosti, pratnju osoba od povjerenja prilikom sudjelovanja u radnjama i tajnost podataka.

Žrtve kaznenih djela pozvane u svojstvu svjedoka koje se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta ne mogu odazvati pozivu prema čl. 292. st. 3. Zakona o kaznenom postupku mogu se ispitati u svojem stanu ili drugom prostoru u kojem

borave. Nadalje, te se osobe može ispitati i putem audio-videouređaja kojim rukuje stručna osoba. Ispitivanje će se provesti, ako stanje svjedoka to zahtijeva, tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji u kojoj se svjedok nalazi. Ispitivanje snimljeno audio-videouređajem će se pohraniti i zapečatiti i priključiti zapisniku. Na isti način ispitati će se i žrtva kaznenog djela u svojstvu svjedoka ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji. Ako sud to procijeni potrebnim, takav svjedok može se samo iznimno ponovno ispitati.

Valja skrenuti pažnju i na čl. 438. Zakona o kaznenom postupku koji propisuje iznimno pravo vijeća da optuženika privremeno udalji iz sudnice ako suoptuženik ili svjedok odbija dati iskaz u njegovoj prisutnosti ili ako okolnosti upućuju da u njegovoj prisutnosti neće govoriti istinu. Iako navedeni članak nije propisano pravo žrtve kaznenog djela, svejedno daje mogućnost, ako to sudac/predsjednik vijeća i vijeće odluče, da se svjedok kao žrtva kaznenog djela ispita bez prisutnosti optuženika. Ova mogućnost vrlo je važna za svjedoke i žrtve kaznenih djela koji imaju izuzetan strah i nelagodu od optuženika te kod kojih sam čin davanja iskaza u prisutnosti te osobe proizvodi psihofizičke reakcije koje dovode do toga da nisu u stanju dati iskaz.

Nadalje, u čl. 152. Zakona o kaznenom postupku navodi se da ministar nadležan za pravosuđe donosi propise o naknadi troškova u kaznenom postupku te je, sukladno tome, na snazi Pravilnik o naknadi troškova u kaznenom postupku koji određuje visinu i način isplate naknade troškova svjedocima u kaznenim postupcima. Na temelju ovog Pravilnika svi svjedoci imaju pravo na naknadu putnih troškova, iz mjesta prebivališta/boravišta do mjesta gdje se treba obaviti ispitivanje i nazad, za prijevoz sredstvima javnog prometa. Isto tako, naknada troškova uključuje i troškove za hranu i smještaj (dnevница) koji obuhvaćaju nužne izdatke za hranu i smještaj za vrijeme zadržavanja žrtve i svjedoka izvan mjesta prebivališta/boravišta. Naposljetku, Pravilnik uključuje i naknadu za izgubljeni osobni dohodak odnosno izgubljenu zaradu. Stoga bi bilo bitno uključiti i prava prema Pravilniku o naknadi troškova u kaznenom postupku u obrasce o pravima koje dijeli policija.

Iznimno je važno postojanje čekaonica za žrtve odjela za podršku na sudovima, kao što to Direktiva 2012/29/EU propisuje u čl. 19. Sudski poslovnik u čl. 20. navodi da odjeli za podršku žrtvama i svjedocima raspolažu čekaonicom za svjedoke i žrtve. Na sudovima gdje djeluju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima svim žrtvama, svjedocima i osobama u pratnji pruža se mogućnost smještaja u posebne čekaonice odjela. Smještajem žrtava kaznenih djela u odvojene čekaonice na sudu umanjuje se mogućnost susreta s okrivljenom osobom, članovima obitelji okrivljene

strane, medijima te ostalim svjedocima ako za to postoji potreba. Kvalitativno istraživanje „Accomodating the needs of the victim of homophobic and transphobic hate crimes – raising the competence of law-enforcement authorities“ pokazuje da su se LGBT žrtve kaznenih djela često našle u situaciji da čekaonicu dijele s optuženikom koji je pušten da se brani sa slobode, što im je prije davanja iskaza na sudu stvaralo nelagodu.

Uzimajući u obzir prethodno navedeno, a s ciljem dobivanja boljeg pregleda prava žrtava u kaznenom postupku, u prilogu se nalaze četiri dokumenta u kojem su sadržana prava i mogućnosti koje žrtve u kaznenom postupku imaju i koja mogu ostvariti te s kojima trebaju biti upoznate pravovremeno i na adekvatan način.

S obzirom na to da u Republici Hrvatskoj još nije izrađen instrument pojedinačne procjene potreba žrtve koji Direktiva 2012/29/EU propisuje u članku 22., a kojim bi se pravovremeno utvrdila procjena potreba zaštite žrtve, vrlo je važno da sve žrtve dobiju informaciju o svojim pravima i informaciju o odjelima za podršku žrtvama i svjedocima kojima se mogu obratiti za pomoć i podršku.

Stupanjem u kontakt s odjelom za podršku žrtvama i svjedocima od samog počinjenja i prijave kaznenog djela, žrtvi se pruža mogućnost da ostvari posebne mjere zaštite kroz podršku i pomoć odjela za podršku žrtvama i svjedocima. Positivan primjer naveden je u gornjoj tablici u kojoj je vidljivo da je LGBT žrtva zločina iz mržnje kaznenog djela protiv spolne slobode i teških tjelesnih ozljeda uz podršku odjela za podršku žrtvama i svjedocima ostvarila posebne mjere kroz pravo da izbjegne kontakt s počiniteljem smještajem u čekaonice odjela za žrtve, da bude ispitana putem audio-videouređaja, da traži isključenje javnosti te da joj bude dodijelen opunomoćenik na teret proračuna. Kao što je već spomenuto, Zakon o kaznenom postupku ne prepoznaje žrtve zločina iz mržnje na taj način da im propisuje šira prava bez obzira o kojem se kaznenom djelu radi, kao što su prava u članku 45. i članku 44., no, ako žrtva zločina iz mržnje stupi u kontakt s odjelom te ako je odjel prati kroz postupak, postoji mogućnost da, zbog procjene psihofizičkog stanja žrtve, službenik odjela u kontaktu sa sucem koji vodi predmet dogovori da se žrtvu ispita prema članku 438., 292. st. 3. i 4. Dakako, nužno je osnivanje odjela na svim županijskim sudovima kako bi LGBT žrtve kaznenih djela zločina iz mržnje imale jednaku mogućnost ostvarenja svojih prava jer, ako se suđenje odvija u gradu gdje nema odjela za podršku žrtvama i svjedocima, žrtva kaznenog djela nema mogućnost smještaja u zasebne čekaonice za svjedoke.

13. Suradnja i koordinacija službi – primjeri dobre prakse i mogućnosti suradnje u svrhu zaštite žrtava zločina iz mržnje prema LGBTIQ osobama

Vrlo je važna suradnja službi na svim razinama što uključuje suradnju policije, državnog odvjetništva, sudova, odjela za podršku žrtvama i svjedocima, centara za socijalnu skrb, drugih državnih tijela te organizacija civilnog društva relevantnih za LGBT zajednicu. Takav sveobuhvatan pristup i suradnja na svim razinama dovode do pružanja odgovarajućih i pravovremenih informacija, podrške i zaštite LGBT žrtava zločina iz mržnje u kaznenim postupcima. Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. kao jedno od ključnih poglavlja navodi koordinaciju međuresornog djelovanja i standardizaciju postupanja u pružanju podrške i zaštitu prava žrtava i svjedoka. U istom poglavlju kao glavne ciljeve navodi: koordinaciju i suradnju državnih tijela i organizacija civilnog društva koje pružaju podršku žrtvama i svjedocima; širenje sustava podrške žrtvama i svjedocima; standarizirano, pravovremeno i sustavno pružanje informacija o pravima i osiguranje dostupnosti psihosocijalnih usluga.

Suradnja i koordinacija službi dovodi do smanjivanja rizika viktimizacije i minimiziranja negativnog učinka kaznenog djela i rizika sekundarne i ponovljene viktimizacije, zastrašivanja i odmazde, posebno uzimajući u obzir rizične skupine kako to Direktiva 2012/29/EU navodi u članku 26. Kako bi se postigla takva suradnja i koordinacija, veliku važnost imaju edukacije na teme: prava žrtava, važnost prepoznavanja zločina iz mržnje prema LGBT osobama, važnost međusobne suradnje

i koordiniranog djelovanja. Edukacije na navedene teme potrebno je provoditi na svim razinama, uključujući i pripadnike LGBT zajednice.

„Brutalna stvarnost: Istraživanje o nasilju, diskriminaciji i zločinu iz mržnje protiv LGBTIQ osoba u Republici Hrvatskoj“ ukazuje na slabo poznavanje LGBTIQ populacije o Zakonu o suzbijanju diskriminacije te odredbama Kaznenog zakona koje se odnose na LGBTIQ osobe. Za zadovoljavajuću primjenu postojećih zakona ključno je da su LGBTIQ osobe upoznate sa svojim pravima i da ih znaju koristiti te je stoga potrebna kontinuirana edukacija LGBTIQ osoba o postojećim zakonima i njihovima pravima, uključujući i prava prema Zakonu o kaznenom postupku. Nedostatnost informacije i znanja o pravima i oblicima dostupne podrške dovodi do toga da LGBTIQ žrtve zločina iz mržnje ne prijavljuju traumatična iskustva koja im se događaju.

Direktiva 2012/29/EU u članku 25. navodi važnost osposobljavanja djelatnika koji dolaze u kontakt sa žrtvama kao što su policijski službenici i sudska osoblje koje ima cilj omogućiti djelatniku prepoznavanje žrtava i postupanje prema njima na obziran, stručan i nediskriminirajući način. Nadalje, sukladno Nacionalnoj strategiji razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine izobrazba stručnjaka koji dolaze u kontakt sa žrtvama i svjedocima jedna je od ključnih mjera strategije.

Također, postoji velika potreba za edukacijom policijskih službenika i državnih odvjetnika o važnosti i prepoznavanju zločina iz mržnje prema LGBT osobama. Kvalitativno istraživanje „Prilagođavanje potreba žrtava homofobnih i transfobnih zločina iz mržnje – podizanje stručnih pravosudnih organa“ u primjeru 25. navodi da je učestalo umanjivanje važnosti prijave, kvalificiranje napada kao prekršaja, a ne kaznenog djela, odnosno zločina iz mržnje.

„Procjena potreba policijskih i pravosudnih službenika za suzbijanje LGBT zločina iz mržnje“⁵ pokazuje da postoji velika potreba za edukacijom obju kategorija ovih državnih službenika s obzirom na visoku učestalost zločina iz mržnje koji često ostaju neprijavljeni i to najčešće zbog nepovjerenja žrtava prema policiji i pravosudnim službenicima. U svibnju 2016. godine organizacija Zagreb Pride održala je edukaciju za 87 polaznika osnovnog programa za temeljene policijske službenike, a u planu su još četiri treninga koja bi obuhvatila 60 policijskih službenika. Isto tako, u planu su i edukacije za Policijsku upravu primorsko-goransku i to za 30 policij-

skih službenika koje će provesti Zagreb Pride u suradnji s udrugom Lori. Nadalje, „Procjena potreba policijskih i pravosudnih službenika za suzbijanje LGBTIQ zločina iz mržnje“ ističe važnost suradnje policije i državnog odvjetništva radi povećanja broja predmeta pred sudovima te preporučuje da se i zamjenike državnog odvjetnika uključi u edukacije za policijske službenike. Isto tako, naglašava se i potreba edukacije za suce kroz Pravosudnu akademiju za stručno usavršavanje sudaca na taj način da se u program Pravosudne akademije dodaju i sadržaji povezani s temom zločina iz mržnje. Nапослјетку, navodi se да је важно, ако дође до пovećаног броја предмета злочина из mržnje према LGBT особама, обухватити едукацијама и одјеле за подршку жртвама и свједочима, односно službenике одјела те волонтере као пружatelje подршке жртвама и свједочима.

Zahvaljujući suradnji Ministarstva pravosuđa i Ministarstva unutarnjih poslova, od 2015. godine do danas provode se edukacije policijskih službenika na teme: sustav podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj, rad odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima uz prikaz primjera iz prakse, prava žrtava kaznenih djela i prekršaja, važnost pravovremenog upućivanja na odjele za podršku žrtvama i svjedocima kako bi im se pružila pomoć i podrška od prvog kontakta s policijskim službenicima, informiranje žrtve o otpustu počinitelja iz zatvora za redovni i uvjetni otpust, novčana naknada žrtvama kaznenih djela i međuinstitutionalna suradnja. Edukacije se provode u svim policijskim upravama u Republici Hrvatskoj, a provode ih Samostalna služba za podršku žrtvama i svjedocima i odjeli za podršku žrtvama i svjedocima.

Nadalje, sukladno Nacionalnoj strategiji razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine, ističe se važnost izobrazbe stručnjaka koji dolaze u kontakt sa žrtvama i svjedocima. Na temelju toga, na razini Republike Hrvatske održavaju se edukacije o pravima žrtava te o važnosti pružanja podrške svim žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršaja za sve djelatnike centara za socijalnu skrb u Republici Hrvatskoj. Edukacije provode djelatnici Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima i odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima.

S početkom 2016. godine ostvarena je suradnja između Županijskog suda u Zagrebu i Policijske akademije kroz održavanja edukacije o pružanju podrške žrtvama i svjedocima kaznenih djela i prekršaja. U razdoblju od ožujka do lipnja 2016. godine održano je osam predavanja kojima su obuhvaćeni svi polaznici škole „Josip Jović“ i koja su proveli odjeli za podršku žrtvama i svjedocima. Također je planiran i nastavak edukacije za nove generacije polaznika škole „Josip Jović“. Ovom

je suradnjom postignuto da se edukacijom obuhvate budući policijski službenici te da ih se taj način upozna s pravima žrtve, postupcima koji su usmjereni na uvažavanje žrtve i njezina emocionalnog stanja te općenito procesom pružanja podrške žrtvama i svjedocima.

Suradnja u provođenju edukacija i predavanja na svim razinama vodi do bolje suradnje i koordinacije između svih aktera u procesu (policije, državnog odvjetništva, sudova, odjela za podršku žrtvama i svjedocima, centara za socijalnu skrb, organizacija civilnog društva) počevši od prvog trenutka kada je nadležno tijelo zaprimilo informaciju o počinjenju kaznenog djela. Koordinacija, adekvatno i pravovremeno upućivanje žrtve prema odjelima za podršku žrtvama i svjedocima vodi proaktivnom pristupu u radu sa žrtvama kaznenih djela. Važnost takvog pristupa naglašena je i u istraživanju Agencije Europske unije za temeljna prava „Žrtve kaznenih djela u EU-u: opseg i vrsta potpore žrtvama“ koje navodi da je nužno da policijski i pravosudni službenici postupaju proaktivno na taj način da žrtva dobije informaciju o svojim pravima i dostupnim oblicima podrške bez da to ona sama traži i to odmah i bez odgode kako bi ostvarila svoja prava i dobila podršku i pomoć od prvog kontakta s nadležnim tijelima.

14. Podaci za kontakt organizacija civilnog društva, odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima, Ministarstva pravosuđa, Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima

Kontaktni podaci službenika odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima

Odjel	Adresa	Telefon	Faks	E-mail
Županijski sud u Osijeku	Europska avenija 7, 31 000 Osijek	031 228 500		podrska-svjedocima @zsos.pravosudje.hr
Županijski sud u Rijeci	Žrtava fašizma 7, 51 000 Rijeka	051 355 645	051 355 645	podrska-svjedocima-ri @pravosudje.hr
Županijski sud u Sisku	Trg Lj. Posavskog 5, 44 000 Sisak	044 524 419	044 811 755	podrska-svjedocima-sk @zssk.pravosudje.hr
Županijski sud u Splitu	Gundulićeva 29a, 21 000 Split	021 387 543	021 387 660	podrska-svjedocima-st @pravosudje.hr
Županijski sud u Vukovaru	Županijska 33, 32 000 Vukovar	032 452 529	032 452 529	podrska-svjedocima-vu @pravosudje.hr
Županijski sud u Zadru	Borelli 9, 23 000 Zadar	023 203 640	023 203 641	podrska-svjedocima @pravosudje.hr

Županijski sud u Zagrebu (glavni ured) soba 84/II	Trg N. Š. Zrinskog 5, 10 000 Zagreb	01 4801 062	01 4801 062	podrska-svjedocima-zg @pravosudje.hr
Zagreb Pride	Vinička 5, 10 000 Zagreb	01 580 65 60		info@zagreb-pride.net

Kontaktni podaci službenika Samostalne službe za podršku žrtvama i svjedocima (Ministarstva pravosuđa):

Ime i prezime	Telefonski broj	E-mail
Nikica Hamer Vidmar, voditeljica Službe	01 3714 756 Faks: 01 3714 798	nikica.hamer@pravosudje.hr
PODRŠKA ŽRTVAMA:		
Maida Pamuković, stručna savjetnica	01 3714 755	maida.pamukovic@pravosudje.hr
Danijela Ivanović, viša stručna savjetnica	01 3714 723	danijela.ivanovic@pravosudje.hr
Ana Ruševljan Kaurić, viša stručna savjetnica	01 3714 726	ana.rusevljankauric@pravosudje.hr
Martina Bajto, stručna suradnica	01 3714 717	martina.bajto@pravosudje.hr
Lovorka Olujić Jakolić, stručna savjetnica	01 3714 780	lovorka.olujicjakolic@pravosudje.hr
NOVČANA NAKNADA ŽRTVAMA KAZNENIH DJELA:		
Nebojša Kovačević, viši upravni savjetnik	01 3714 727	nebojsa.kovacevic@pravosudje.hr

1 Ovim primjerom želimo pokazati svu dostupnost prava koja žrtva navedenih kaznenih djela može ostvariti tijekom postupka, međutim, važno je napomenuti da, kako bi ostvarila prava, žrtva mora zadovoljavati uvjete propisane navedenim zakonom.